ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

A.S. Ileana
Principesa călugărită

Ticăloşia presei româneşti
de Claudiu Târziu

Războiul sfânt contra bolşevismului
de Daniel Focşa

Ortodoxia occidentală şi tentaţia filetismului
de Alexandru Racu

Crezul meu naţional
de Răzvan Codrescu

an VIII ● nr. 88 ● iunie 2010 ● 4 lei ● 3 €

www.rostonline.org

Coperta I: Principesa Ileana, în tinerețe

sumar

numărul 88 ● iunie 2010

EDITORIAL
Ticăloşia presei româneşti
de Claudiu Târziu.....3

MARTORI AI VEACULUI
Idei, vorbe, fapte.....5

POLITICA, LA DESCUSUT
Pentru o politică de tip creştin
de Paul Ghiţiu.....14

Zece probleme cu alegerile anticipate din Republica Moldova
de Dan Dungaciu.....16

REPERE
Scurtă biografie a Principesei Ileana a României
de Anca Simitopol.....19

Domniţa Ileana sau floarea rară a modestiei
de Daniel Focşa.....22

O viaţă în slujba ţării
de Anca Simitopol.....25

Hoţii de timp
traducere de Anca Simitopol.....29

DECANTĂRI
Crezul meu naţional
de Răzvan Codrescu.....30

Ce este metafizica! (I)
de George Popescu Glogoveanu.....42

Creştinul. Revoluţionar sau mărturisitor? (I)
de Pr. Marcel Răduţ Selişte.....45

Complexul voievodal în lirica lui Eminescu
de Prof. Dr. Constantin Miu.....48

Religia, parte integrantă a culturii europene
de Pr. Dr. Radu Ilaş.....51

Ontologia cunoaşterii religioase
de Constantin Mihai.....54

Castelul interior
de Paul-Gabriel Sandu.....60

HISTORIA
„Lunga vară fierbinte“ 1944
de Daniel Focşa.....62

Conflictul din Transnistria, un măcel inutil
de Dragoş Moldoveanu.....69

VIA SACRA
Ortodoxia occidentală şi tentaţia filetismului
de Alexandru Racu.....71

LA ROST
Războiul sfânt contra bolşevismului
de Daniel Focşa.....76

OFERTĂ

Revista ROST caută distribuitori în toată ţara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision atractiv. Pentru detalii, luaţi legătura cu directorul publicaţiei, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
revistarost@gmail.com

SENIOR EDITORI
Răzvan CODRESCU
Paul GHIŢIU

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Pr. Antonio ARONEASA
Constantin MIHAI
Pr. Marcel RĂDUŢ SELIŞTE

COLABORATORI PERMANENŢI
Ierom. Savatie BAŞTOVOI
Daniel FOCŞA
Stelian GOMBOŞ
Paul S. GRIGORIU
Silviu MAN
Dragoş MOLDOVEANU
Paul NISTOR
Cristi PANTELIMON
Viorel PATRICHI
Alexandru RACU
Teodora ROŞCA
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

EDIŢIE INTERNET
www.rostonline.org
Ionuţ TRANDAFIRESCU

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

Tipografia DOCUPRINT & Editura BABEL

TIPAR

DIFUZARE & ABONAMENTE
Asociaţia ROST
tel.: 0740.103.621

ISSN
1583-6312

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacţiei.
ROST este difuzată în ţară şi în comunităţile româneşti din Europa, SUA şi Canada.

Ticăloșia presei românești

„Marşul pentru Familie“, organizat în Bucureşti, pe 21 mai a.c, de Forul Ortodox Român şi Alianța Familiilor din România, a fost tratat cu indiferență de presa mainstream. *În schimb, parada homosexualilor, de a doua zi, a fost supraexpusă pe toate televiziunile şi ziarele, în ciuda evidenței că era o manifestare marginală, fără relevanță pentru marele public. Prin acest comportament pervers, presa noastră şi-a dat definitiv arama pe față: nu o interesează decît agenda ei, care este cel mai adesea opusă interesului național şi credinței creştine. În acest caz, încearcă să ne reeduce întru „corectitudinea politică“, pentru a accepta anormalul ca normal.*

Claudiu Târziu

„Marşul pentru Familie“ a fost un avertisment dat clasei politice pentru lipsa de responsabilitate pe care o manifestă față de familie, dar şi un protest la adresa agresiunilor morale la care e supusă familia, precum pornografia şi propaganda homosexualității.

De la acest veritabil eveniment nu s-au ostenit să relateze decît agenția de presă Agerpres, TVR (la emisiunea „Universul Credinței“ de duminică dimineața, dar nu şi în buletinele de ştiri) şi Realitatea TV (o ştire în treacăt, în care exagera numărul de demonstranți, probabil pentru a da mai mare greutate mesajului anti-guvernamental). În rest, tăcere. Ca şi cu două zile mai înainte, cînd conferința de presă a organizatorilor a fost onorată doar de cîțiva ziariști – şi aceia doar de la *mass media* de stat, TVR, Radio România şi Agerpres.

Subiectul nu a interesat, pentru că a pus probleme de fond şi n-a avut nimic *spectaculos* în el, deşi, în esență, este scandalos că, într-o țară pretins creştină, sîntem nevoiți să apărăm familia în stradă.

Carevasăzică, principalele televiziuni şi cotidiene naționale au ignorat protestul a peste 200 de persoane respectabile, familii cu prunci în brațe, făcut pe o ploaie torențială, pe un traseu destul de lung, de la Biserica Kretzulescu pînă în Dealul Patriarhiei. Dar aceleaşi instituții de presă au transformat în evenimentul săptămînii scălîmbăiala grotescă şi libidinoasă a homosexualilor şi a susținătorilor lor, intitulată pompos „Gayfest“, de sîmbătă 22 mai.

Relatări în direct, dezbateri în studio, actualizări ale ştiriilor în variantele online ale ziarelor şi pe agențiile de ştiri, articole în edițiile pe print de duminică. Toate puse în antiteză cu protestul Asociației „Noua Dreaptă“ la adresa Gayfest, desfăşurat cu cîteva ore mai devreme. De ce? Pentru că e *cool* să susții minoritățile, e şi „corect politic“, homosexualii sînt „exotici“ – mai ales nefericiții aia travestiți –, iar opoziția ND creează potențialul de conflict.

Într-o vreme în care milioane de români se gîndesc cu ce-şi vor cumpăra pîinea de mîine, iar familia este amenințată din toate părțile, presa noastră se înflăcărează pentru „drepturile“

pederaştilor. Şi cînd spun că se înflăcărează mă refer şi la partizanatul pe care îl dovedeşte.

Am fost convins că, în actualul context social, instituțiile de presă din România, asupra cărora altminteri nu-mi fac iluzii, vor avea o rezervă în a amplifica propaganda dezgustătoare a homosexualilor, că vor pune surdină cel puțin. M-am înşelat. Lipsa de ruşine e totală. Nu numai că mare parte din presă are agenda ei, de la care nu se abate o iotă, indiferentă sau chiar ostilă interesului național şi în răspăr cu credința creştină, dar iată că nici măcar nu mimează preocuparea pentru problemele reale ale românilor.

Dacă televiziunile de ştiri au pus toate reflectoarele pe protestele sindicale privind „curba de sacrificiu", a fost pentru că asta le aduce *rating* şi mai ales pentru că astfel lovesc în Putere, nu pentru că le-ar păsa într-adevăr de românii cărora li se taie veniturile sau vor fi concediați.

Dacă la televizor sau în ziare sînt criticați şi ironizați politicienii, nu este pentru că presa şi-ar dori o clasă politică profesionalizată, ci pentru că acei politicieni nu satisfac interesele instituțiilor de presă, ori pentru că sînt în tabăra nepotrivită. Şi aşa mai departe.

Foarte puține publicații şi emisiuni de radio şi de televiziune mai slujesc binele public şi mai răspund cu onestitate nevoii de informare a românilor.

Apoi, tot presa este surprinsă că îi scade audiența, că nu mai are credibilitate şi că este înjurată. În stilul ăsta, nu mai e mult pînă numele de ziarist va deveni o ocară. Dar dacă jurnaliştii oneşti nu fac nimic să împiedice asta, atunci va fi prea tîrziu să se ruşineze. Este un motiv suficient pentru ca Asociația Ziariştilor şi Editorilor Creştini să fie scoasă din amorțire.

PS:
Trustul de presă al Bisericii Ortodoxe Române, „Basilica", a ignorat şi el „Marşul pentru Familie".
Mai notez aici, cu mîhnire, că este pentru al treilea an consecutiv (exact de cînd PF Daniel a devenit patriarh) în care Biserica Ortodoxă Română nu a luat nici o atitudine față de propaganda homosexualilor, desfăşurată an de an în preajma unor mari sărbători ortodoxe. De asemenea, nu a pomenit nimic despre noile probleme ale familiei generate de Putere.
Pentru comparație, Arhiepiscopia Romano-Catolică Bucureşti şi Asociația Familiilor Catolice „Vladimir Ghika" au dat împreună un comunicat în care critică politica guvernului față de familii. Apropo de Asociația „Vladimir Ghika", se cade să menționez că reprezentanții săi au venit la Marşul pentru Familie. Chapeau bas!

Idei, vorbe, fapte

Inflație de demnitari

Traian Băsescu ne cere solidaritate cu guvernul, pentru depășirea crizei. Însă guvernanții nu prea sînt solidari cu noi. În vreme ce se pregăteşte să taie pensiile, salariile bugetarilor şi indemnizațiile pentru creşterea copiilor, puterea rămîne cu aceeaşi structură stufoasă, din care fac parte 300 de secretari de stat! Fiecare secretar de stat este plătit cu peste 1000 de euro plus sporuri. „Doar pentru salariile secretarilor de stat, statul plăteste anual trei milioane de euro, în conditiile în care numărul acestora, dar şi al angajaților din subordinea lor, ar fi trebuit înjumătățit de la începutul anului, după cum s-a angajat şeful Guvernului, Emil Boc“ – scrie „Ziarul Financiar“ din 18 mai a.c. ***(B.T.)***

Stat polițienesc

Dacă mai aveam nevoie de o dovadă că sîntem pe cale de a deveni un stat polițienesc, ne-o oferă tot „Ziarul Financiar“, în aceeaşi ediție: unul din cinci bugetari lucrează la Interne, în serviciile secrete sau în Apărare. Cei 260.000 de bugetari „speciali“ consumă patru miliarde de euro anual, adică 40% din tot ce se cheltuie cu salariile în sistemul public. ***(B.T.)***

Din prostie în prostie...

Veniturile artiştilor, sportivilor, consultanților, jurnaliştilor şi ale persoanelor fizice autorizate (PFA) ar putea scădea cu aproape 30%. Propunerea de taxare a drepturilor de autor cu CAS de 31,3% vine de la sindicate şi este îmbrățişată de Guvern – scrie „Adevarul“ din 18 mai a.c. Sindicatele instigă la şi guvernul e pe cale să comită o ticăloşie cel puțin în cazul artiştilor, scriitorilor şi jurnaliştilor. De ce? Pentru că: 1. Drepturile de autor nu aduc venituri constante, 2. În general, cei care au drepturi de autor au şi carte de muncă, deci deja contribuie la CAS, 3. Nu mă poți obliga să am pensie, 4. Nu se strîng în felul ăsta prea mulți bani la buget, dar o sutire pătură de creatori va suferi, 5. Prin impunerea CAS coroborată cu reducerea cheltuielilor deductibile, veniturile autorilor scad cu aproape o treime, 6. Măsura mai dă o lovitură sistemului privat. În loc să controleze cîți şoferi şi portari sînt plătiți pe drepturi de autor, guvernul preferă să procedeze otova, ca şi în cazul salariilor bugetarilor. Ceea ce denotă rea-credință, lene şi prostie. Încă un argument ca să fie demis. ***(B.T.)***

Un botez politic

Preşedintele României, Traian Băsescu, s-a încumetrit cu Paul Lambrino, care-şi zice prinț de România, deşi Casa Regală Română nu-l recunoaşte.

Paul Lambrino este fiul fratelui vitreg al Regelui Mihai, Carol Mircea, născut în urma căsătoriei morganatice a lui Carol al II-lea cu Ioana (Zizi) Lambrino. Căsătoria n-a fost niciodată recunoscută de Casa Regală şi de statul român, cum nici Carol Mircea nu a fost recunoscut de Carol al II-lea. Sîmbătă, 22 mai a.c., a avut loc un botez politic şi nimic altceva. Băsescu a pretins că gestul său este unul creştinesc, dar că *nu înseamnă înrudire*. M-aş

mira ca preşedintele să nu ştie, după ce a botezat opt copii, că a fi naş înseamnă a fi părinte spiritual, ceea ce e mai mult decît o înrudire prin alianţă şi cu cel botezat, şi cu părinţii acestuia. Prin botezul acesta, Băsescu îi conferă legitimitate lui Lambrino şi încearcă un mic şah la Rege. Gestul ofensator la adresa Regele Mihai, vine după ce RAAPPS a anunţat că familia regală va trebui să-şi plătească întreţinerea reşedinţei sale, Palatul Elisabeta. Traian Băsescu n-a uitat că alt prinţ pîrît, Radu Duda, ginerele Regelui, a vrut să candideze la preşedinţie şi a avut un discurs critic la adresa lui, anul trecut. Şi nici faptul că, în vara anului 2008, n-a fost invitat la nunta de diamant a Regelui Mihai şi a Reginei Ana, la care însă au fost prezenţi toţi duşmanii săi: Iliescu, Tăriceanu, Roman, Constantinescu, Patriciu, Voiculescu. Probabil că mijlocitorul tovărăşiei dintre Paul Lambrino şi Băsescu este naşul de cununie al „prinţului“, George Constantin Păunescu. Să ne reamintim că G. C. Păunescu a devenit, în urmă cu vreun an şi ceva, principalul sfetnic pe domeniul economic al lui Traian Băsescu şi totodată susţinător de nădejde al acestuia, prin trustul său de presă. Acum, Băsescu, Păunescu şi Lambrino se găsesc în aceeaşi *familie*, în care a intrat nu demult şi renumitul cap al mafiei ţigăneşti Bercea Mondialu, al cărui ultimo copil a fost născut de Mircea Băsescu, fratele preşedintelui. Aşadar, capitalismului de cumetrie îi corespunde politicianismul de cumetrie. În altă ordine de idei, bag samă că la aşa mărimi nu se mai ţine cont de învăţătura noastră de credinţă. Botezul a fost oficiat de un sobor de şase preoţi, condus de episcopul vicar patriarhal Vaarlam Ploieşteanul, dar pruncul nu a fost scufundat în apă, după tipicul ortodox, ci doar înmuiat cu picioarele de două ori şi stropit pe creştet o dată. Patriarhul Daniel însuşi a pecetluit încreştinarea, printr-o felicitare publică a părinţilor şi naşilor. Întîistătătorul BOR a folosit în document apelativul Alteţă pentru Paul Lambrino, aducînd astfel şi el un afront Regelui Mihai, cel care a fost uns de Biserică. Alături, reproducem certificatul de naştere al micuţului Carol Ferdinand. Sînt tare curios pe baza căror hîrtii a fost emis. Dacă scria doar la prenume „Carol-Ferdinand Al României“, mai înţelegeam, că doar avem atîţia din neamul lui Bercea Mondialu pe care îi cheamă Michael Jackson, Argentina ş.a. ***(B.T.)***

Popii Moscovei îi bruschează pe preoţii români

Cu mare ostenealã şi cu mari emoţii (la graniţă), un grup de români a făcut o troiţă pe care a pus-o în oraşul Sîngerei din Basarabia, locul de baştină al lui Valeriu Gafencu, cel supranumit „Sfîntul Închisorilor“. Troiţa a fost sfinţită la 10 mai a.c., printr-o ceremonie organizată de ASCOR Chişinău, cu participarea

entuziastă a primarului de Sîngerei, Gheorghe Braşovschi. Au fost prezenţi părintele Moise Iorgovan de la Oaşa, cel care a alcătuit volumul *Sfîntul Închisorilor*, părintele Mircea Băjenaru de la Suceava şi surorile lui Gafencu. De la părintele Mircea am aflat că evenimentul n-a fost lipsit de tensiuni şi şicane din partea preoţilor Mitropoliei Moldovei (închinată Moscovei). Popii rusofoni i-au bruscat pe preoţii români şi nu le-au permis să slujească împreună cu ei sfinţirea troiţei. Dacă şi la troiţa unui sfînt se comportă după un tipar politic, aproape că nu mai e nimic de spus. Părintele Mircea era tare mîhnit, cu atît mai mult cu cît Mitropolia Moldovei nu a avut altă implicare decît aceea că a permis amplasarea

troiței într-o zonă pe care o controlează. Pe de altă parte, ştiu, încă de cînd am fost ultima dată la Chişinău, că popii rusofili încearcă să se folosească de „brandul“ Gafencu, punînd la cale organizarea unei Asociații „Valeriu Gafencu“, prin care să-şi facă, probabil, programul politic, că de duhovnicie nu prea putem vorbi. În această capcană umblau să-i atragă şi pe ascorişti, prin intermediul unor preoți de bună-credință, dar rătăciți în Mitropolia Moldovei cu largul concurs al ÎPS Petru, mitropolitul Mitropoliei Basarabiei (subordonată canonic Patriarhiei Române). ***(C.T.)***

Apărați familia, salvați România!

Luni, 17 mai 2010, două organizații ale laicatului au dat următorul comunicat:
„Forul Ortodox Român (FOR) şi Alianța Familiilor din România (AFR) atrag atenția întregii clase politice că este direct responsabilă pentru gravele amenințări şi loviturile neîncetate la care este supusă familia în România. Din cauza problemelor de ordin material, dar şi a celor de ordin moral şi legislativ, instituția familiei riscă să dispară sau să se transforme într-o curiozitate inutilă în cadrul societății moderne. Iar în absența familiei româneşti solide, însuşi viitorul țării este pus sub semnul întrebării. FOR şi AFR protestează împotriva preconizatei măsuri guvernamentale de reducere a indemnizației pentru creşterea copilului nou-născut. Această măsură descurajează serios natalitatea şi riscă să provoace încă o creştere a valului de avorturi – prin care România deja ocupă un trist loc de lider în lumea civilizată. Potrivit studiilor demografice, populația din România se află într-o scădere dramatică, ceea ce face acțiunea guvernului şi mai condamnabilă, întrucît duce la îmbătrînirea populației, la scăderea forței de muncă şi de aici la consecințe economice şi sociale grave. Pe de altă parte, FOR şi AFR îşi manifestă îngrijorarea față de lejeritatea cu care autoritățile tratează fenomene deosebit de dăunătoare familiei, ca prostituția, pornografia şi propaganda deşănțată a unor practici sexuale aberante – care iau amploare în contextul relativizării valorilor, al slăbirii credinței şi al unei legislații şubrede, deloc româneşti – deci necreştine şi nereprezentative – în setul ei intim de valori. Pe marginea acestor pericole conjugate la adresa familiei, FOR şi AFR organizează o conferință de presă miercuri 19 mai a.c., ora 16.00, la sediul FOR din Bucureşti, str. Vulturilor nr. 8. La conferință participă, alături de reprezentanții FOR şi AFR, şi doi invitați special: omul de presă Liana Stanciu şi prof. univ. dr. Pavel Chirilă. Pe linia continuării protestului, vineri 21 mai a.c., începînd cu ora 17.30, FOR şi AFR cheamă lumea creştină, dar şi toate forțele sociale asumate la un Marş pentru Familie, pornind de la Biserica Kretzulescu, de pe Calea Victoriei, până în Piața Unirii.“

Ne paşte disoluția?

În conferința de presă organizată miercuri 19 mai 2010 de Forul Ortodox Român şi Alianța Familiilor din România a fost criticată sever clasa politică românească pentru lipsa ei de preocupare pentru viitorul românilor. Viitorul o reprezintă familia cu copii, ori la noi familia este agresată din toate părțile. Clasa politică

poartă principala responsabilitate, pentru că nu asigură un cadru legislativ potrivit şi pentru că dirijează fondurile greşit. Prof. univ. dr. Pavel Chirilă a sintetizat excelent situaţia în care ne aflăm. „În istorie, crizele economice au fost precedate de crize morale şi urmate, uneori, de disoluţii ale societăţilor respective. Pînă să trăim criza economică, la noi s-a instalat o gravă criză morală, ignorată, din păcate de politicieni şi nu numai. Puterea politică, oricare a fost ea, a avut un aport substanţial la adîncirea crizei morale. De pildă, la începutul anilor 90, printre primele hotărîri ale guvernului a fost cea privind liberalizarea avoturilor. De atunci, în România se înregistrează, ca nicăieri în Europa, un raport de un avort la un nou-născut, iar în anumiţi ani un raport de 1,6 la 1. Potrivit unui studiu făcut în clinicile de stat, preţul unui avort este mai mic decît cel real, deci preţul avortului este subvenţionat de la buget. România este ţara cu cea mai mică rată medie de viaţă din Europa. Iar rata mortalităţii infantile este cea mai mare. Categoria persoanelor de la 0 la 14 ani este foarte redusă, din acest punct de vedere plasîndu-ne pe penultimul loc din Europa, înaintea Sloveniei. Asta ne arată că rata de îmbătrînire este foarte mare şi că în curînd nu va mai avea cine să plătească pensiile, dacă vor fi suficienţi români care să ajungă la vârsta de pensionare. Nu în cele din urmă, guvernul a avut mai multe tentative de a legaliza prostituţia şi concubinajul.“ Bogdan Mateciuc, reprezentantul Alianţei Familiilor din România, şi Iulian Capsali, purtătorul de cuvînt al Forului Ortodox Român şi tatăl a şapte copii, au arătat că motivele de mai sus şi încă multe altele – cum sînt pornografia sau sexualitatea explicită răspîndite în publicaţii de mare tiraj şi emisiuni de televiziune, precum şi o propagandă asiduă pentru manifestările anti-familie – determină cele două organizaţii să facă un marş de protest vineri, 21 mai, începînd cu ora 17.30, pe traseul Biserica Kretzulescu – Calea Victoriei – Spaliul Dîmboviţei - Piaţa Unirii. Partea optimistă a conferinţei a aparţinut Lianei Stanciu, mamă creştină şi om de presă, care a declarat că, în ciuda tuturor agresiunilor contra familiei, putem izbîndi cu puterea pe care ne-a sădit-o Dumnezeu în fiecare din noi. Ea a fost susţinută de soţul său, Mihai Georgescu, solistul trupei „Bere Gratis“, care a spus că fiecare om care crede în Dumnezeu are familie. Deci, credinţa va duce familia mai departe. ***(B.T.)***

Marşul pentru Familie 2010

Asociaţia „Rost“ a fost printre organizatori, alături de alte ONG-uri reunite în federaţia Forul Ortodox Român, şi a participat la „Marşul pentru Familie“ din 21 mai 2010, de la Bucureşti. Aproximativ 200 de persoane, familii cu copii, au pornit, pe o ploaie torenţială, de la Biserica Kretzulescu, de pe Calea Victoriei, şi au mers pînă în Dealul Patriarhiei. Organizatorii au declarat că existenţa familiei româneşti este ameninţată pe mai multe planuri: material,

legislativ, moral şi spiritual. De aceea, marşul a fost în primul rînd un protest contra „curbei de sacrificiu“ la care vrea să ne supună guvernul Boc, una care loveşte în familie. De aseme-

nea, a fost un avertisment dat politicienilor în legătură cu legile pe care le adoptă în defavoarea familiei şi, în acelaşi timp, cu modul în care tolerează sau chiar încurajează propaganda homosexualităţii. Aceste idei s-au desprins şi de pe pancardele purtate de manifestanţi: „Copiii nu se negociază“, „Apăraţi familia, salvaţi România“, „Vrem copii normali, nu homosexuali“, „Salvaţi România, păcatul aduce sclavia“, „Decât să ne taxaţi, mai bine nu furaţi“... ***(D.C.)***

Cu trupul în Vest, sau cu sufletul în Est?

Pentru cei mai mulţi români, Occidentul era, înainte de 89, sinonim cu *mîntuirea*. Acolo aveai libertate şi prosperitate. Majoritatea românilor trăiesc şi azi mirajul Vestului, în care găseşti un loc de muncă mai bine plătit, standarde profesionale mai înalte, oportunităţi de carieră mai mari, o viaţă îndestulată... Nu se reduce însă totul la material. Dacă ai năzuinţe moral-spirituale, nu mai poţi alege Occidentul din toată inima şi, dacă eşti om întreg, nici nu te imaginezi trăind acolo mai mult de o perioadă provizorie, cît să-ţi faci „plinul“. Incontestabil, în Occident sînt străzi mai curate, oameni mai politicoşi, economii mai ridicate, posibilităţi mai multe. Însă, există şi delict de opinie: n-ai voie să spui ce crezi în toate chestiunile politice şi istorice. Există un sistem de formare a unui „om nou“, disciplinat, civilizat şi spălat pe creier: statele deţin exclusivitatea asupra educaţiei copiilor. Şi mai există şi un sistem, „corect politic“, de cenzură a credinţelor: n-ai voie să porţi însemne religioase, îţi este interzis să spui păcatului pe nume şi eşti marginalizat definitiv, ca „taliban“, „fundamentalist“ sau, de ce nu, „fascist“ (ca tot încep să se suprapună noţiunile în noul limbaj *politic corect*), dacă îndrăzneşti să te pronunţi pentru apărarea familiei în faţa ofensivei ideologiei dominante. România a optat, cu nişte ani în urmă, pentru Occident. Şi a început să importe, pe lîngă forme şi reforme, şi ideologie. Ideologie care este una clar împotriva unei dezvoltări normale a naţiunii. La acest import toxic a apărut o timidă opoziţie. Iar azi sînt destui români care se află în plină dilemă: cu Occidentul prosperităţii şi al pervertirii spirituale, sau cu Estul, încă sărac, dar mai întemeiat în credinţă? Alegerea nu-i uşoară, pentru noi, românii, cel puţin, pentru că rănile istoriei încă sîngerează şi mai ales pentru că nici prezentul unei Rusii dominante, agresive şi la cheremul unei mafii kagebisto-afaceriste nu ne îmbie. Dilema este repusă pe tapet, cu mai mare acuitate, la cîte un eveniment cum a fost cel de azi. Homosexualii din România au anunţat că vor mărşălui prin centrul Bucureştiului, pentru a putea întemeia legal „familii“ şi a putea adopta copii. Cu alte cuvinte, vor să fie recunoscuţi ca normali şi acceptaţi ca atare de societate. Marşul a fost autorizat de Primăria Capitalei, sub cuvînt că toţi cetăţenii ţării pot să manifeste public. Dacă Primăria Capitalei era cinstită vedea că marşul homosexualilor nu este o manifestaţie oarecare, ci una care se constituie într-o atingere la bunele moravuri şi că poate tulbura ordinea publică - motive de a nu autoriza marşul. În sprijinul homosexualilor s-au declarat ambasadorii Africii de Sud, Australiei, Canadei, Cehiei, Franţei, Germaniei, Marii Britanii, Olandei, Spaniei, Suediei şi Statelor Unite.
Asta în vreme ce la Moscova a fost interzisă parada gay. ***(C.T.)***

Revoluţie online

Criza presei tipărite se prelungeşte, în vreme ce o adevărată revoluţie, despre care am mai scris, are loc pe *online*. Şi e natural aşa, de vreme ce pînă şi eu, ziarist cu state vechi să zic aşa şi conservator pînă-n prăsele, mă plictisesc după ce frunzăresc ziarele de dimineaţă şi trec imediat la bloguri pentru a afla adevăratele ştiri. Tot mai mulţi jurnalişti şi-au făcut bloguri şi s-au emancipat de ziarele pentru care au lucrat. Ei publică informaţiile pe care nu le are sau nu le dă nici un jurnal. Şi au succes aceşti bloggeri. Gazetele care nu ţin cont de aceste schimbări, se vor stinge în cele din urmă. ***(B.T.)***

„Pe drumul Învierii“, cu mai mulți prigoniți

Duminică, 16 mai 2010, ora 13.00, la Casa de Cultură „Ion Creangă“ din Târgu Neamț a fost vernisată expoziția itinerantă „Pe drumul Învierii“, în organizarea filialei locale a asociației ROST. Desfăşurată sub forma unei mese rotunde, manifestarea s-a bucurat de participarea a peste 40 de persoane, fiind onorată de prezența primarului urbei, dl. Decebal Arnăutu. În calitate de organizatori, domnul inginer Mihai Diaconu şi domnul profesor Octavian Carp au deschis întrunirea, făcând oficiile de moderatori. Alături de cele 18 panouri, deja cunoscute, care exemplifică prin documente şi fotografii din arhivele Securității urmărirea, anchetarea, chinuirea şi condamnarea la închisoare a şase personalități ortodoxe-reper, dl. Mihai Diaconu a expus şi un al 19-lea, conținând imagini şi date despre personalități locale, persecutate de autoritățile comuniste şi arestate pentru mărturisirea lor de credință şi pentru vederile anticomuniste. Astfel, au fost evocați Aurel Grămadă, fost diriginte al poştei din Târgu Neamț, țăranii Constantin şi Ioana Arnăutu, învățătorul Victor Vasiliu, arhimandritul Ilarion Argatu, preotul Constantin Cosma, părintele Nicolae Gheorghiu, doctorul Vladimir Carp, Eduard Boureanu, Mihai Croitoru, Florica Ionescu, Eugen Stoian, Lucian Cherț şi Valeriu Danielescu, arestați ca elevi, Sandu Dumitru – contabil, Valeriu Roban, avocat şi primar al localității în timpul guvernării Antonescu, sculptorul Gheorghe Gheorghiță, medicul pediatru Nicolae Dumitriu, soții Dumitru (inginer) şi Virginia (profesoară) Teodosiade. Au luat cuvântul dl. primar Decebal Arnăutu, dna Liliana Ionescu (condamnată de comuniști la doi ani de închisoare, deşi era elevă, pentru „omisiune de denunț“), părintele Alexandru Argatu, de la Boroaia, prof. C. Cosma, prof. Anca Corduneanu, prof. Iurea – tatăl corespondentului TVR la Moscova, Gheorghe Bîrliba, profesor de istorie. Presa a fost reprezentată la întâlnire, un cuvânt de suflet având dna Diana Boureanu, redactor al unui cotidian local. De remarcat faptul că mulți dintre vorbitori sunt rude ale celor prigoniți şi evocați acolo. Prof. Mihail Albişteanu, vicepreşedinte ROST, a făcut un scurt expozeu al istoricului revistei şi al asociației, mulțumind organizatorilor, celor prezenți, precum şi gazdelor de la Casa de Cultură a municipiului, în special domnului director Gheorghe Tiugea, care, cu amabilitate, s-au oferit să găzduiască expoziția, într-un spațiu generos, în perioada 16-26 mai. ***(M.N.)***

Eroare regală

Regele Mihai a participat la parada din 9 mai de la Moscova. Cu acest gest cred că Majestatea Sa şi-a redus drastic ultima brumă de încredere, care i-a rămas după coabitarea cu PSD şi tandemul Iliescu - Năstase. Dacă puteam admite că 23 august 1944 a fost o eroare datorată tinereții suveranului, la care a fost împins de politicienii mai bătrîni, această nouă legitimare a comunismului şi a împărțirii lumii între URSS şi anglo-americani, săvîrşită la apusul vieții, nu mai este scuzabilă. De la politicienii români ne aşteptăm la orice compromis, dar pe rege ce (sau cine) l-a mînat la Moscova? ***(C.T.)***

Pomenire

Joi, 29 aprilie a.c., ora 10.00, la Biserica Sf. Ilie - Gorgani, părintele Vasile Gordon a oficiat o slujbă de pomenire pentru şase mari luptători anticomuniști: Pr. Gheorghe Calciu, Dimitrie Paceag, Ionel Zeană, Tache Funda, Nicu Naum şi Zahu Pană. Aceştia au fost evocați apoi de către scriitorul Marcel Petrişor, fost deținut politic, care a pătimit alături de cîțiva dintre ei în temnițele comuniste. Dumnezeu să-i odihnească şi să-i pomenească întru Împărăția Sa! ***(H.B.)***

Revista ROST, premiată la Zilele „Convorbiri Literare“

Pe 22 şi 23 aprilie a.c., la Iaşi s-au desfăşurat Zilele revistei „Convorbiri Literare“, la care au participat peste o sută de scriitori şi jurnalişti români din țară şi din străinătate.

Claudiu Tarziu a mulțumit pentru premiul acordat revistei ROST

Manifestarea, aflată la a XIV-a ediție, este un bun prilej pentru aducerea revistei (fondată la 1 martie 1867) în prim-planul vieții publice. „Dar este şi una din puținele ocazii în care ne putem privi în ochi. E important să ne citim unii pe alții, însă e importantă şi întîlnirea fizică“ – a declarat Cassian Maria Spiridon, redactorul şef al publicației şi preşedintele Uniunii Scriitorilor – Filiala Iaşi. Vineri seara, pe 23 aprilie, Zilele revistei „Convorbiri Literare“ s-au încheiat cu o festivitate de premiere, devenită de asemenea tradițională. Revista ROST şi scriitorul Marcel Petrişor, preşedintele Senatului Asociației „Rost“ s-au numărat printre premiați. Dl Marcel Petrişor a spus că închină acest premiu, primit pentru memoriile sale din închisorile politice, unor prieteni ai săi mutați la Domnul, cu care a suferit în temniță: părintele Gheorghe Calciu şi Petre Țuțea. Claudiu Târziu, directorul revistei ROST, a ridicat premiul în numele publicației (acordat „pentru conservarea şi perpetuarea tradiției naționale“) şi a mulțumit „Convorbirilor Literare“ pentru acest gest de solidaritate şi încurajare. Juriul, alcătuit din membrii redacției „Convorbirilor Literare“, a mai hotărît acordarea următoarelor premii: *Premiul special* – Gheorghe Iorga, pentru demersul ştiințific în buna cunoaştere a literaturii persane în spațiul românesc; *Premiul pentru emisiuni literare* – emisiunii „Convorbiri literare“, Radio Iaşi (realizator Valentin Talpalaru); *Premiul pentru Traduceri* – Mircea M. Pop; *Premiul pentru Eseu* – Nicolae Oprea; *Premiul pentru Critică* – Paul Cernat; Premiul pentru Poezie – Ion Matiuț şi Adrian Popescu; *Premiul pentru Proză* – Daniela Zeca şi Varujan Vosganian; *Premiul de Excelență* – Marcel Petrişor şi Sorin Dumitrescu; *Opera Omnia* – Virgil Nemoianu. ***(R.R.)***

Sub semnul lui Eminescu

Expoziția itinerantă „Pe drumul Învierii“, organizată de Asociația „Rost“, a fost vernisată la Iaşi, sîmbătă 24 aprilie a.c., începînd ora 12.00, în sediul filialei locale a Uniunii Scriitorilor, Casa Cu Absidă „Laurențiu Ulici“. Timp de două ore, într-o atmosferă caldă şi plăcută, s-a desfăşurat o adevărată întîlnire între prieteni, prieteni de idei şi de suflet. Vegheați de Eminescu, al cărui portret în peniță trona deasupra prezidiului. Claudiu Târziu, preşedintele Asociației „Rost“ şi Mihail

Albişteanu, vicepreşedinte, au moderat manifestarea şi au dat explicaţiile tehnice şi istorice despre expoziţie. Părintele arhimandrit Nichifor Horia, starețul Mănăstirii Trei Ierarhi şi exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Iaşi, părintele Dumitru Merticaru şi scriitorul Marcel Petrişor, fost deținut politic timp de 13 ani, au încîntat auditoriul cu discursurile lor. Expoziția a fost deschisă la Iaşi pînă pe 10 mai a.c. Prin această expoziție, Asociația „Rost“ încearcă să ilustreze o parte din istoria recentă a românilor: prigoana regimului comunist contra Bisericii Ortodoxe Române. Şi exemplifică prin documente şi fotografii din arhivele Securității legate de urmărirea, anchetarea, chinuirea şi condamnarea la închisoare a şase personalități ortodoxe - reper: arhimandrit Arsenie Papacioc, singurul care mai este în viață (duhovnicul Mănăstirii Techirghiol), ieromonah Arsenie Boca (supranumit Sfîntul Ardealului), ieroschimonah Daniil Teodorescu (cunoscut mai ales sub pseudonimul literar Sandu Tudor), părintele Gheorghe Calciu (închis în anii 70 pentru că s-a opus dărîmării bisericilor din Bucureşti), Ioan Ianolide (autorul cărților „Întoarcerea la Hristos“ şi „Deținutul profet“) şi Valeriu Gafencu (supranumit Sfîntul Închisorilor). Expoziția a fost realizată în anul 2008, la inițiativa unor membri ai Asociației „Rost,“ de către specialiştii Muzeului Județean Ialomița, cu ajutorul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității. Inițial a fost intitulată „Destine de martiri“. Expoziția a fost pentru a doua oară în Iaşi, după ce în vara lui 2008 a fost închisă intempestiv la Muzeul „Mihail Kogălniceanu“, ca urmare a retragerii din proiect a CNSAS. Manifestarea a fost sub acuzații politice, deşi ea este una eminamente cultural-educativă. După închiderea ei la Iaşi, expoziția a fost reorganizată, sub titlul „Pe drumul Învierii“, în proprietatea şi prin asumarea sa numai de către Asociațiea „Rost“. Expoziția a fost vernisată pînă acum la Bucureşti, Constanța, Vaslui, Brăila, Galați, Iaşi, Chişinău, Slobozia, Tecuci şi Tg. Neamț. Iar la jumătatea lunii iunie va fi deschisă la Piatra Neamț. ***(D.C.)***

„Big Brother“, amputat în Marea Britanie

Un oficial al guvernului britanic a anunțat că, în maximum trei luni, vor fi anulate cărțile de identitate biometrice, abia introduse de Cabinetul laburist. Laburiştii au justificat măsura prin combaterea fraudei, a imigrației ilegale şi a furtului de identitate. Noua coaliție de guvernare consideră însă că sistemul este prea scump şi încalcă libertățile civile ale cetățenilor britanici. Totuşi, un sistem separat, dar din punct de vedere tehnic asemănător, va fi aplicat în continuare pentru cetățenii străini – ministrul Imigrației, Damian Green, declarînd că aceasta este o obligație pe care Marea Britanie şi-a luat-o față de UE. Paşapoartele britanice sînt pe cale de a fi actualizate la un nou standard internațional de securitate, dar propunerile de a adăuga mai multe informații biometrice au fost, de asemenea, respinse. La noi se dau într-o veselie numai paşapoarte biometrice, iar de la anul vor fi introduse şi cărți de identitate biometrice. Pe aşa o criză, noi ne permitem să cheltuim un milliard de euro pentru supravegherea poporului, nu ca Marea Britanie. ***(R.R.)***

Joaca de-a Dumnezeu

O echipă de cercetători, condusă de Dr. Craig Venter, pretinde că a readus la viață o bacterie moartă. Evenimentul ştiințific a fost perceput ca primul pas spre năzuința de a crea viață. N-am văzut pînă acum nici o reacție dinspre Bisericile Ortodoxe. Însă, Vaticanul a declarat, prin glasul episcopului Domenico Mogavero: „Să pretinzi că eşti Dumnezeu şi să imiți puterea sa de creație este un risc enorm, care poate trimite oamenii în barbarie, Oamenii de ştiință nu trebuie să uite că există un singur creator: Dumnezeu“ - a precizat acesta pentru cotidianul „La Stampa“. ***(R.R.)***

Pe cine mai lustrăm?

La 20 de ani de la Revoluție, parlamentarii au adoptat Legea lustrației. Camera Deputatilor a votat pe 19 mai actul normativ inițiat în urma cu cinci ani de PNL, urmînd ca preşedintele

Traian Basescu să-l promulge. Legea prevede interzicerea funcțiilor publice pentru foştii nomenclaturişti PCR, lucrători în Securitate (dar numai cei care sînt dovediți, în instanță, că au făcut poliție politică) şi şefi ai ziarelor comuniste. Din păcate, acum Legea lustrației nu mai înseamnă decît mimarea unui act de dreptate şi o vagă satisfacție morală pentru cei care au suferit pe timpul comunismului. Ea nu mai prinde în funcție decît o seamă de anonimi deveniți consilieri locali şi județeni sau primari. Nici măcar Ion Iliescu nu mai deține o funcție publică. Totuşi, îi atinge, dacă nu cumva vor găsi o uşă de salvare, pe: Mihai Răzvan Ungureanu (fost membru supleant în CC al UTC, actual şef SIE), Sergiu Andon (fost procuror-şef la Procuratura raionului Urziceni, actual lider PC), Şerban Mihăilescu (fost secretar al Consiliului de Miniştri cu grad de secretar de stat, actual lider UNPR – partidul satelit PDL), Ion Iliescu (dacă mai vrea vreo funcție de-acum înainte, după ce-a trecut de 80 de ani), Adrian Păunescu (fost membru al Comisiei Centrale de Revizie a CC al UTC, secretar UTC al Uniunii Scriitorilor, redactor-şef la revista „Flacăra“), Octav Cozmîncă (fost membru al CC al UTC), Viorel Hrebenciuc (fost membru în CJ Bacău al PCR, actual lider PSD), Ioan Talpeş (fost redactor-şef la Editura Militară, actual lider de partid fantomatic şi țiitor de trena lui Băsescu). În forma votată, Legea i-a făcut scăpați de lustrație, printre alții, pe responsabilii cu operațiunile valutare (Theodor Stolojan), pe şefii misiunilor comerciale din străinătate (Traian Băsescu) sau pe „simplii“ profesori de la Academia „Ştefan Gheorghiu“ (Ioan Vida, preşedintele Curții Constituționale, sau Dan Mircea Popescu, senator PSD). Dacă Legea ar fi fost adoptată la începutul anilor 90, i-ar fi înălutrat la timp de la putere pe mulți din cei care au făcut rău României. Să nu uităm că: 11 dintre cei 39 de membri fondatori ai CFSN ocupaseră posturi în aparatul executiv al regimului comunist; peste 25% din cei 141 de membri ai CFSN-ului legal constituit pe 27 decembrie 1989 erau foşti nomeclaturişti; cinci dintre cei 11 membri

Un lustrabil pe care legea nu-l mai atinge

ai Biroului Executiv ocupaseră fotolii de demnitari sub comunism; în guvernul provizoriu instituit pe 26 decembrie 1989 sub conducerea lui Petre Roman, fidelii ceauşi reconvertiți în revoluționari ocupau trei sferturi din fotoliile cabinetului; ponderea numerică a foştilor nomenclaturişti în Parlamentele României, pe parcursul anilor '90, n-a fost niciodată mai mică de 10%; 20% din grupul parlamentar al FSN din 1990 era format din persoane care ocupaseră funcții de decizie în timpul regimului comunist; 30% din elita parlamentară a PDSR din 1996 era formată din foste cadre ale nomenclaturii; 76,9% din membri aparatului prezidențial din 1990 deținuseră posturi de decizie în aparatul comunist. Sînt date certe din *Anuarul* Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, Volumul I, 2006. ***(B.S.)***

Pentru o politică de tip creştin (V)

Să citim cele ce urmează, prinşi fiind în apele tulburi şi învolburate ale ceea ce este cunoscut îndeobşte sub numele de criză, dar care este de fapt o rearanjare, o redistribuire a banilor şi puterii de la cei mulţi la cei aleşi, un pas important şi tot mai transparent către lumea de mâine. (Paul Ghiţiu)

Noul Imperiu

Dezvoltarea economiei din ultimele secole a condus la dependența economică totală a omului față de stat. Primul pas în această direcție este distrugerea „gospodăriei naturale" țărăneşti şi crearea pieţelor regionale. Un om care nu e inclus în relații comerciale active cu oraşul nu mai este în stare să-şi hrănească familia. Pasul următor este crearea pieţelor multinaționale. Un oraş, sau o regiune, care nu participă la cooperarea multinațională dă faliment şi, oricum, îşi pierde atât independența economică cât şi pe cea politică. În secolul al XX-lea s-a constituit sistemul economiei mondiale şi o țară întreagă, care refuză să joace conform regulilor pieței mondiale, nu poate să-şi mai asigure independența.

Din punctul de vedere al eficienței economice, este un sistem extrem de lucrativ. Dar el are o consecință care poate fi decisivă pentru sfârşitul istoriei: omul şi-a pierdut deprinderea vieții independente. Gradul lui de dependență față de lumea exterioară nu s-a diminuat, ci a crescut de multe ori. Omul contemporan este amenințat de pericole de care omul societăților tradiționale nu trebuia să se îngrijească. El este dependent nu numai de starea vremii şi de stihiile naturii, ci şi de furnizarea de benzină şi gaze, de căldură şi energie electrică şi, în ultima vreme, de fluxul informațional. Suprimarea uneia dintre arterele care alimentează un apartament, un oraş, o regiune sau o țară duce la moartea lentă a locuitorilor acestora chiar în condiții meteorologice care ar fi îmbogățit o gospodărie tradițională.

Ştergerea granițelor statelor naționale se petrece într-un mod foarte original. Statele îşi pierd suveranitatea. Şi cine le preia puterea din mâini? Structurile de guvernarea internațională, apatride, dar având interese financiare şi politice în întreaga lume. ***(Andrei Kuraev)***

Arhitectura globalistă contemporană se construieşte, evident, după alte măsuri decât cele ale democrației. Iar modelul parlamentului universal, alcătuit din persoane cu drepturi egale de vot, a rămas, în continuare, o utopie. Dimpotrivă, are loc o anume diminuare, un recul al autorității şi influenței largilor forumuri politice, în paralel cu întărirea comunităților mai înguste, elitiste. (...) Are loc o regrupare a potențelor conducătoare dinspre structurile politice spre centrele de putere economică (de tipul FMI sau al Băncii Mondiale). Eroziunea instituțiilor democratice se manifestă tot mai distinct. Democrația, ca formă de conducere a maselor, cedează locul unui alt tip de guvernare: neodemocrației, ca putere a banilor, manifestată în principiul decizional specific organizațiilor de acest fel: UN DOLAR, UN VOT. Pe baza acesteia, sub acoperirea lozincilor democratice, în lume se conturează profilul unui regim oligarhic internațional, care preferă acțiunea de pe poziții de forță. ***(Alexandr Neklessa)***

Societatea occidentală este, din punct de vedere economic, o societate a totalitarismului financiar. Acest totalitarism este realizat şi apărat de un mecanism uriaş format dintr-un gigantic sistem financiar, condiționat înainte de toate de

un număr incomensurabil de operațiuni cu bani care au cuprins toate aspectele oamenilor şi ale societății. Este mecanismul unei subunități a aspectului lucrativ al societății – activitatea financiară - care a devenit un fenomen supraeconomic şi suprapolitic. Este un capital uriaş care a pus stăpânire pe toată societatea şi este despotic față de ea. Nicio putere dictatorială din lume nu se poate compara cu el, în această calitate. ***(Alexandr Zinoviev)***

Și sclavii săi

Mentalitatea oamenilor din noile vremuri va fi caracterizată de credința organică în rolul înfloririi economice, ca garanție a libertății omului. Limitele bunăstării lumeşti se vor identifica, în mod ascuns, cu măsura acestei libertăți. iar dezvoltarea personalității şi statutul ei vor fi puse în relație directă cu propăşirea economică. De aceea, o amenințare a standardelor de prosperitate obținute va fi percepută ca un atac la adresa spațiului cucerit, ca o rodare a continentului libertății de către apele întunecate ale arhaismului, care îl înconjoară. Ergo, pericolul falimentului valorilor fundamentale este real şi trebuie evitat cu orice preț. Din acest moment, liberalismul va începe să suporte metamorfoze semnificative şi, eliberându-şi potențialitățile radicale, va începe să-şi epuizeze toleranța specifică (care părea să-i fie organică)... Versiunea renascentist-iluministă a umanismului a rămas un pom înflorit, cât timp a rămas într-un anumit context. Dar numai acum, în pragul unei lumi secularizate la maximum, postcreştine, orizonturile lui îndepărtate se descoperă la modul cel mai paradoxal: umanismul începe să se manifeste ca o concepție antiumanistă despre lume". ***(A. Neklessa)***

Va urma

„Dragoste în vremea holerei“ sau

Zece probleme cu alegerile anticipate din RM

„În ceea ce priveşte RM... situaţia sa politică... este aproape ca în Kârgâzstan“ (Vladimir Putin)

Dan Dungaciu

Miza principală a dezbaterilor actuale din Republica Moldova este cea a alegerilor anticipate. Cei care le susţin şi le consideră inevitabile se bazează pe argumente juridice şi pe o anumită „traducere“ a termenului „rezonabil“ în care acestea ar trebui să fie anunţate. Este însă suficient? Exemplul european arată că nu. Evoluţia statelor UE arată că, în perioada de criză acută prin care trec, se iau decizii politice, economice sau juridice care păreau inacceptabile şi „ne-rezonabile“ în vremuri de normalitate. De aici complexitatea chestiunii şi insuficienţa evidentă a unei interpretări strict juridice. Chestiunea alegerilor anticipate trebuie abordată prin cel puţin zece grile de lectură.

Alegerile stau în mîna preşedintelui interimar Mihai Ghimpu

1. Criza economică

În 2008, când criza economică începea să lovească SUA, fanfarele cântau în Europa şi nimeni nu se gândea la ea. Prin 2009, când criza a început să lovească Vestul european, fanfarele mai cântau doar în Est, prea puţin atent la ce i se poate întâmpla. În 2010, fanfarele au tăcut în România, şi pare că se mai întrezăresc doar în unele discursuri la Chişinău. Ceea ce trebuie însă să se înţeleagă este că această criză va lovi şi stânga Prutului, chiar dacă la o distanţă cronologică egală cu distanţa „economică“ faţă de epicentrul ei. Deja se resimte, chiar dacă nu cu acuitatea cu care este percepută la Bucureşti. Dar cine ne garantează că, peste şase luni, nu va fi la fel? În condiţiile în care Europa nu ştie cum va arăta peste o lună, poate pretinde Chişinăul că ştie cum va arăta RM atunci când vine timpul „rezonabil“ pentru alegeri anticipate?

2. Ce înseamnă „rezonabil“ când eşti la marginea prăpastiei?

Confruntate cu o criză economică fără precedent, statele europene au redefinit de multe ori semnificaţia termenului „rezonabil“. Ceea ce este firesc într-o situaţie normală, nu mai este deloc aşa în timpul unei crize; şi viceversa. Nu este deloc „rezonabil“ să tai salariile sau pensiile în vremuri de normalitate, dar în vreme de criză, cu siguranţă, este. Din această perspectivă, criza de-

vine cadrul prin care se traduc acțiunile statului şi în funcție de care trebuie acestea interpretate. Cadrul juridic propriu-zis trebuie şi el citit şi tradus prin criza ce devine în aceste momente elementul suprem de raportare. Pentru că, într-un stat prăbuşit şi falimentar, discuția despre democrație şi normă constituțională îşi pierde orice semnificație. Îşi poate permite RM să gândească altfel?

3. Ambiguități legislative

Cu atât mai mult că ambiguitățile legislative de aici sunt notorii. Semnificația termenului „rezonabil“ este doar una dintre ele, sesizată şi de Curtea Constituțională. Unele voci pretind că termenul „rezonabil“ ar trebui interpretat „în termeni europeni“, dar asemenea afirmații îşi pierd astăzi conținutul din motivele indicate deja. Firește, nimeni nu vrea suspendarea Constituției, dar cu siguranță că, atunci când există ambiguități evidente, criza economică trebuie să fie unul dintre elementele prin care acestea trebuie descifrate şi clarificate.

4. Cine traduce termenul „rezonabil“?

Şi nu numai criza economică. Ci şi populația asupra căreia se va aplica orice decizie legislativă. De aceea, în disputa de la Chişinău, în legătură cu cine „traduce“ cel mai just termenul „rezonabil“, dincolo de criza economică trebuie adăugată şi populația. Ce se va întâmpla dacă aceasta va spune într-un eventual referendum - acceptat şi de către Comisia de la Veneția - că „rezonabil“ pentru ea înseamnă fără alegeri anticipate pe timp de criză? Ar fi scandalos? Cineva ar putea argumenta că, dincolo de argumentul „vox populi“, ar fi cea mai rezonabilă decizie pentru RM.

5. Veneția sau Atena? Recomandări în timp de criză

Argumentul cu recomandările Comisiei de la Veneția trebuie şi el nuanțat. În primul rând, pentru că recomandările sunt (doar) recomandări. Importante, firește, dar asta nu înseamnă că RM nu are nimic de spus. În al doilea rând, chiar şi Comisia şi-a nuanțat opiniile. Dacă până mai ieri Consiliul Europei şi Comisia respingeau ideea organizării unui referendum, după ce s-au convins că dialogul este blocat, şi-au schimbat opinia. Şi, în al treilea rând, recomandările trebuie citite şi ele prin grila crizei. Pentru că scopul guvernării RM în criză globală este evitarea falimentului de stat, care ar face inutile orice „recomandări“ ale oricărei comisii, de oriunde ar veni aceasta.

6. Inocentarea vinovaților sau alegeri fără 7 aprilie

Dacă în 2009 cineva ar fi prognozat că, peste un an, nu se va clarifica nimic în ceea ce priveşte evenimentele din 7 aprilie, ar fi fost privit cu dispreț. Din păcate, situația aşa arată. Iar legătura cu alegerile anticipate este esențială. Căci acestea riscă să de desfăşoare ca şi cum 7 aprilie nu ar fi existat! Există suspiciuni că sunt partide care au fost implicate în mod nemijlocit în aceste evenimente, că autoritățile de atunci au persecutat, schingiuit, torturat şi chiar ucis oameni - cum se mai poate prezenta partidul vinovat la alegeri? Ce precedent se va crea în RM? Chiar poți să faci orice aici şi să scapi nepedepsit? Mai mult: chiar să participi la alegeri? Cine vrea astăzi alegeri care să inocenteze vinovații din 7 aprilie?

7. Putin avertizează Vestul și scoate RM din Europa

Dincolo de argumentele interne, există şi argumente geopolitice, extrem de puternice pe timp de criză. Declarația premierului Putin destinată occidentalilor - nu întâmplător popularizată de Russia Today - după care RM este un Kârgâzstan în devenire, trebuie să îngrijoreze. Este un avertisment dat occidentalilor să nu se aventureze prea tare peste Prut şi sugerează că RM este văzută de la Moscova ca parte a CSI-ului. Deci, trebuie comparată cu ce se petrece acolo, nu cu spațiul european! În plus, semnalul premierului rus trebuie citit în contextul eventualelor

alegeri anticipate, care pot deveni spațiul ideal pentru destabilizare şi confuzie la Chişinău, dincolo de chestiunea transnistreană, folosită în continuare ca pârghie de presiune pentru RM.

8. Ispita rusă și duplicitatea Ucrainei

După resuscitarea coloanei a cincea din spațiul politic de la Chişinău în timpul campaniei electorale şi chestiunea transnistreană, a treia pârghie a Rusiei este cea economică. Criza se va acutiza la Chişinău, iar sunetul de sirenă al Moscovei va fi tot mai pregnant. Ispita relațiilor „pragmatice“ cu Rusia, mai cu seamă la nivel economic, va fi tot mai greu de evitat şi invers proporțională cu distanța în timp până la eventualele alegeri. Asta - în condițiile în care, pe relația cu Moscova, Chişinăul pierde şi sprijinul eventual al Kievului - față de care unii lideri ai AIE au avut aşteptări exagerate - cu care are relații politice reci în acest moment şi care tratează RM cu dispreț total. Din acest punct de vedere, alegerile anticipate vor lega mâinile guvernanților şi riscă să îi oblige pe politicieni la gesturi pe care, fără sabia lui Damocles a alegerilor anticipate, probabil că nu le-ar face.

9. Ierarhiile politice ar fi aceleași

Sondajele din ce în ce mai dese de la Chişinău sugerează, în esență, că raportul de forțe politice între AIE şi PCRM este relativ constant, astfel că nimic esențial nu se va modifica în urma alegerilor. Că va exista o eventuală schimbare de ierarhii în interiorul alianței este posibil. BOP sugerează că PLDM deocamdată creşte (dar „iarna nu-i ca vara!“), PD scade şi trebuie să aleagă între a rămâne în AIE sau a fi strivit într-o alianță cu PCRM, AMN are posibilitatea, totuşi, să depăşească pragul de 4%, iar soluția PL-ului de a acumula capital este cea aleasă de preşedintele Mihai Ghimpu pe 9 mai. De ce, însă, circa 25-30% din electoratul RM votează constant comuniştii, aproape indiferent de ceea ce fac sau spun aceştia, este o chestiune care nu ține doar de evoluțiile actuale. (Şi de aceea este nevoie de Comisia pentru cercetarea crimelor regimului comunist - pentru a înțelege mai bine ce s-a petrecut în stânga Prutului, inclusiv cu cei care astăzi formează aşa-zisul nucleu dur al comuniştilor.) În termenii discuției noastre, este însă evident că alegerile anticipate nu ar schimba nimic major în RM.

10. Pierderea tempoului european și costuri economice

Dacă alegerile anticipate nu par să modifice decisiv structura politică, efectele lor economice vor fi masive. În primul rând, agenda modernizării şi europenizării RM ar fi pusă între paranteze în timpul campaniei electorale. În al doilea rând, investitorii potențiali pregătiți să intre în RM îşi vor despacheta bagajele sau vor căuta alte destinații (când ai o țară în preajma unei campanii electorale şi pe care Putin o compara cu Kârgâzstanul nu-ți vine să duci banii acolo!). În al treilea rând, eforturile financiare pentru organizarea acestor alegeri nu sunt deloc mici. Una peste alta, nota de plată a anticipatelor, fie şi numai în termeni strict economici, este una pe care Chişinăul nu pare că şi-o permite în acest moment.

Catedrala din Chişinău

Scurtă biografie a Principesei Ileana a României

Anca Simitopol

În ianuarie 1893 are loc căsătoria Principesei Maria – nepoata Reginei Victoria a Marii Britanii, pe linie paternă, şi a Ţarului Alexandru al II-lea al Rusiei, pe linie maternă – cu Prinţul Ferdinand – fiul Prinţului Leopold de Hohenzollern si al Infantei Antonia a Portugaliei – fiind încoronaţi ca regi ai României Mari în 1922. Luna de miere şi-o petrec într-o călătorie cu trenul din Germania până la Bucureşti. Pe 5 ianuarie 1909 se naşte Principesa Ileana, cea de-a cincea din cei şase copii ai familiei regale. Prinţul moştenitor Carol, mai ales, era fascinat de noua născută, inventând mereu noi jocuri spre bucuria Principesei, însă, o dată cu trecerea timpului, relaţiile dintre cei doi s-au răcit.

În special în timpul Primului Război Mondial, Principesa Ileana a învăţat de la părinţii săi că membrii familiei regale sunt „primii care-şi servesc ţara". Principesa şi-a luat rolul în serios şi, încă de la şapte ani, o dată cu intrarea României în război, vizita, împreună cu mama sa, spitalele pline cu soldaţi răniţi, servindu-le masa, stând de vorbă cu ei sau fiind translator pentru soldaţii britanici şi americani. În urma vizitelor la spitale, Mircea, ultimul născut, şi fratele preferat al Principesei, s-a îmbolnăvit de febră tifoidă şi, după zile de chinuri, a părăsit familia regală la vârsta de trei ani. Principesa Ileana spune cum a învăţat din exemplul Reginei Maria – care şi-a continuat munca în spitale după moartea celui mai tânăr membru al familiei – să lucreze necontenit pentru ţară, să-şi ascundă durerea, pentru ca ceilalţi să se poată sprijini mereu pe ea. Lipsurile datorate războiului se făceau tot mai simţite. Principesa Ileana îşi aminteşte că, mai ales în timpul

retragerii familiei regale la Iaşi, îi era mereu foame, ceea ce însă n-o împiedica să ducă în fiecare seară o parte din mâncare oamenilor şi mai înfometaţi, de pe străzile Iaşiului, cu toate că, evident, bunele sale intenţii erau ca o picătură într-o mare de suferinţă. În 1917, în ajun de Crăciun, Principesa le povestea cu seriozitate unor colonei britanici şi americani, apropiaţi familiei regale, că, după spusele mamei sale, Moş Crăciun nu avea cum să ajungă la ea, pentru că nu putea trece de liniile germane. În timpul nopţii, crezând că Principesa doarme, coloneii au lăsat lângă patul său cele mai ciudate daruri pe care Moş Crăciun le-ar putea aduce unui copil: o tabacheră din

lemn, una din piele, steguleţe britanice şi americane, o portocală şi nişte nuci.

Din 1919, Principesa Ileana s-a aflat în fruntea Crucii Roşii pentru Tineret din România, iar mai târziu a fondat Asociaţia Tinerelor Femei Creştine care lucra pentru ajutorarea săracilor, a celor afectaţi de război, împreună cu câteva mănăstiri din jurul Bucureştiului. Principesa era o fire activă şi sportivă, juca tenis, făcea yachting, „fiind singura femeie din România care obţinuse «Brevetul de căpitan de cursă lungă» „.[1]

Frumoasă şi jovială, Principesa avea numeroşi pretendenţi. Regina Maria şi-ar fi dorit pentru fiica ei un principe străin care să fie dispus să trăiască în România. În cele din urmă, Principesa Ileana s-a căsătorit în 1931 cu Arhiducele Anton Habsburg, bucurându-se de o ceremonie strălucitoare la Sinaia. În ciuda insistenţelor Principesei, căsătoria religioasă nu s-a putut celebra decât în rit catolic, singura permisiune pe care a obţinut-o fiind aceea de a se împărtăşi în Biserica Ortodoxă chiar înainte de cununia religioasă, actul având o dimensiune oficială prin prezenţa întregii familii regale.

Satisfăcut de căsătoria surorii sale cu Arhiducele austriac, şi totodată îngrijorat de popularitatea de care se bucura Principesa, Regele Carol al II-lea – gelos pe oricine era îndrăgit de popor mai mult decât el – i-a cerut acesteia să părăsească ţara. Tinerii căsătoriţi s-au stabilit întâi în Mödling, la sud de Viena. În 1932, Principesa a cerut Regelui permisiunea de a naşte în ţară primul fiu, însă, deşi se împlineau şi cinci ani de la moartea Regelui Ferdinand, Carol a respins cererea Principesei. Totuşi, Ştefan Habsburg, primul fiu al Principesei Ileana şi al Arhiducelui Anton, s-a născut pe „pământ românesc“, întâmpinat totodată de salve şi de clopotele bisericilor din Austria. Regina Maria obţinuse permisiunea Regelui Carol de a-şi vizita fiica, aducând cu ea un vas plin cu pământ românesc pe care l-a aşezat sub patul pe care s-a născut Ştefan Habsburg. Pe acelaşi „pământ românesc“ s-au născut şi ceilalţi cinci copii ai Principesei şi Arhiducelui (Regele nu şi-a dat niciodată acordul ca sora sa să nască în România), „pământ românesc“ aşezat de data aceasta într-un castel de poveste din Sonnberg, la nord de Viena, aflat în mijlocul unui parc, înconjurat de un râu. Pentru Principesa Ileana, cele mai frumoase amintiri de la Castel sunt legate de vizitele mamei sale care, potrivit spuselor Principesei, aducea bucurie nu doar în Castel, ci în tot satul, Regina pregătind mereu daruri pentru copii.

Ileana şi soţul ei arhiducele Anton de Austria

În iulie 1938, Principesa Ileana a fost anunţată că Regina era pe moarte. În acelaşi an, armata lui Hitler a intrat în Austria, iar Principesei îi era greu să obţină nu doar acordul Regelui de a fi alături de mama sa, ci şi un paşaport valid cu care să poată ajunge până în România. În cele din urmă, drumurile i-au fost deschise, însă Principesa nu a ajuns decât după ce Regina a murit. Principesa Ileana înţelegea acum un lucru pe care mama sa i-l spusese cu ani în urmă: „Ce lucru teribil să nu mai ai părinţi!“[2]

În 1939, Arhiducele Anton, aviator, s-a oferit voluntar în al Doilea Război Mondial, Principesa rămânând să îngrijească nu doar familia sa, ci tot personalul Castelului din Sonnberg şi oamenii

[1] „Principesa Ileana, evocată de o «prinţesă» a spiritului românesc Zoe Dumitrescu-Buşulenga“, în *Formula AS*, Nr.712, 2006

[2] Bev. Cooke, *Royal Monastic. Princess Ileana of Romania*, Conciliar Press Ministries, California, 2008, p.85.

din împrejurimi. Principesa a transformat o parte din Castel într-un mic spital în care soldații răniți de pe front, în special români, erau îngrijiți.

După abdicarea Regelui Carol, Principesa a revenit în țară împreună cu familia. În martie 1944, s-a oferit voluntar la Crucea Roşie din Braşov care se ocupa de trenurile cu refugiați din Basarabia care treceau prin Braşov. Soldați, femei, copii, câini, găini cuibărite în scaune stil Ludovic XV, treceau în fiecare zi prin gara din Braşov. La fel ca toți ceilalți voluntari, Principesa împărțea alimente, acorda ajutor medical răniților, asista femei la naştere, botezându-le copiii, şi luându-i pe unii dintre nou-născuți în grija ei. Se întâmpla ca pe tren să moară oameni. Autoritățile au găsit de câteva ori cadavre aruncate din tren, aşa că ascunderea decesurilor era pedepsită prin lege. Prin gara de la Braşov au trecut oameni disperați, cu copii morți, pe care i-au lăsat în grija Principesei care le promitea o înmormântare creştinească pentru copiii lor.

Principesa Ileana a reuşit să construiască un spital în apropiere de Castelul Bran, lăsat moştenire de către Regina Maria „fiicei sale preferate". Spitalul „Inima Reginei" a fost construit la sfârşitul anului 1944, în amintirea Reginei Maria al cărei exemplu Principesa încerca să-l urmeze, considerând, însă, că nu a ajuns niciodată la măsura mamei sale. După venirea trupelor sovietice pe teritoriul României, erau aduşi la spital oameni supuşi la cruzimi teribile. Principesa îşi aminteşte că o dată a fost adusă o bătrână din sat, pe care vecinii au descoperit-o înghesuită într-un cuptor de pâine după ce fusese abuzată de soldații sovietici. Principesa era mai tot timpul la spital, participând şi la operații chirurgicale – în lipsa asistentelor – unde se lupta mereu cu leşinul.

O dată cu instalarea comunismului în România, Principesa s-a luptat pentru a menține spitalul deschis, până în ianuarie 1948, când a fost nevoită să părăsească din nou țara. În 1950 Principesa a ajuns în Statele Unite pentru a face un tratament pentru artrită care, în urma unei lovituri din tinerețe, în timp ce făcea yachting, şi a muncii continue în țară, îi dădea dureri îngrozitoare de spate. Arhiducele Anton s-a întors în Austria, iar în 1952 copiii au venit în SUA, alături de Principesă, care a vândut o tiară – lăsată moştenire de către Regina Maria şi scoasă pe furiş de la Bran, în momentul plecării, când autoritățile aveau grijă ca nu cumva familia regală să „fure" ceva din „averea poporului" – cu care a reuşit să-şi întrețină familia. În 1954, căsătoria greu încercată a Principesei cu Arhiducele s-a desfăcut şi în acelaşi an Principesa s-a recăsătorit cu un medic, Ştefan Issărescu, de care avea să divorțeze în 1965, când s-a hotărât să îmbrace haina monahală. Principesa a intrat întâi într-o mănăstire de maici ruse la Bussy-en-Othe, în Franța, întrucât spațiul nord-american era sărac, la acea vreme, în mănăstiri ortodoxe. În 1967 Principesa a depus votul monahal, şi a devenit Maica Alexandra. S-a hotărât, de asemenea, să construiască o mănăstire în Statele Unite, iar un an mai târziu, Maica Alexandra a fost numită stareța mănăstirii Schimbarea la Față din Pennsylvania. Maica Alexandra a dus în continuare o muncă neobosită: a tradus în limba engleză cărți de spiritualitate ortodoxă românească, a ținut conferințe în numeroase locuri din State despre ortodoxie şi despre România. Principesa era foarte cunoscută şi iubită în Statele Unite, iar visul său, ca mănăstirea Schimbarea la Față să fie un loc în care oamenii să dea grija lumească pe pacea sufletească, s-a împlinit; Maica avea mulți „copii duhovniceşti" care veneau mereu la mănăstire pentru a-i căuta sfatul.

La începutul lui ianuarie 1991 Maica Alexandra este internată de urgență la spital după ce şi-a fracturat şoldul, însă nu putea fi supusă unei operații chirurgicale deoarece suferise şi un infarct. Potrivit maicilor de la mănăstire, buzele Maicii Alexandra repetă permanent rugaciunea „Doamne Iisuse". Infarctul suferit şi aparatura care îi prelungeşte Maicii viața îi provoacă halucinații demonice şi coşmaruri, însă rugăciunile copiiilor şi ale maicilor o liniştesc.

Pe 21 ianuarie, Principesa Ileana trage aer adânc de două ori în piept şi ochii ei se închid, lăsând în urmă rugăciunea sa pentru cei rămaşi în lume: „Ca Domnul Dumnezeu să strălucească lumina Feței Sale peste voi şi să vă dea bucuria pe care nimeni nu v-o poate lua".

Domnița Ileana sau floarea rară a modestiei

Daniel Focșa

Dintre toți membrii Familiei Regale române, ai acelei dinastii de Hohenzollern – Sigmaringen împământenite şi devenită de-o-ființă cu Neamul Românesc, Ileana, făcând parte din a treia generație de Hohenzollerni români, şi prima generație născută pe pământul țării, a fost poate principesa care s-a bucurat de cea mai mare simpatie printre cei din generația şi vremea sa. Hlamida regească nu a îndepărtat-o de oamenii obişnuiți în mijlocul cărora se simțea atât de bine şi care la rându-le o înțelegeau şi o puteau iubi. Dintre surorile ei, principesa Elisabeta, devenită regină a Greciei, şi principesa Mărioara, devenită regină a Iugoslaviei, Ileana a fost singura numită de toți cu un apelativ care amintește de vremuri mai îndepărtate: *Domnița Ileana*. Aşa i s-a spus şi după căsătoria care a făcut-o arhiducesă de Austria, şi pe vremea când devenise „doamna Issărescu", ba chiar şi atunci când, în 1990, a făcut o scurtă vizită în țară, cu chipul monahal pe care îl purta, şi cu care a adormit întru Domnul, ca *maica Alexandra*.

Lucrarea ei autobiografică, *Trăiesc din nou*, scrisă în 1950 – 1951, special pentru cititorul american nefamiliarizat cu istoria Europei şi cu atât mai puțin cu cea a României, oferă o mărturie emoționantă despre ceea ce a fost viața acestei prințese care, aşa cum scria Al. Paleologu în prefața sa, „devine o femeie ca oricare alta, învățând să gătească, să spele vasele, să facă piața, să muncească pentru hrana zilnică a copiilor ei, aşa cum Dumnezeu a osândit-o de la începutul lumii. Roaba lui Dumnezeu Ileana, mai apoi Maica Alexandra, după ce a născut şase copii şi nu a fost scutită de tot ce are de îndurat o mamă şi o femeie *din popor*".

Povestea vieții Ilenei este povestea României în veacul XX, insistând asupra perioadei celui de-al doilea război mondial, a instaurării regimului comunist şi a primilor ani de exil, ani în care, ruptă de pământul țării şi de locurile dragi, se simțea sfâşiată interior. Primii ani de exil, după 1948, sunt anii înstrăinării şi ai unei veşnice căutări. O dată cu România pierdută, se pierduse pe sine. Se va regăsi, târziu, sub chipul monahal al Maicii Alexandra.

În anii războiului, ca principesă română dar şi austriacă (în urma căsătoriei cu un Habsburg) are de înfruntat neplăcerile regimului nazist la castelul din Austria al soțului ei, apoi pe cele ale sovieticilor şi comuniştilor în România. Este pasionată de medicină şi devine o pricepută infirmieră, care în anii războiului, în spitalul militar organizat de ea lângă Braşov, nu se dă în lături de la cele mai umile şi neplăcute munci. Această prințesă română şi arhiducesă de Habsburg schimba oalele de noapte ale răniților şi ducea ligheanele în care aceştia vomitau, având sentimentul că nu îşi face decât datoria.

În 1946 este martora neputincioasă a comunizării țării şi a executării Mareşalului.

„Vestea despre semnarea condamnării la moarte a lui Antonescu a ajuns la mine în timp ce mă îndreptam de la spital spre castel. «Şi uite aşa a fost semnată şi condamnarea noastră la moarte» - mi-am spus eu. Nici până acum nu s-au adunat destule fapte care să permită istoricilor să emită judecăți asupra lui Antonescu ca om de stat şi soldat, şi nici eu nu am încercat să-l judec – nici atunci, nici acum. În inima mea am plâns pentru acel Antonescu care îmi era prieten".

Cartea ei de memorii nu insistă prea mult asupra relațiilor cu Familia Regală. Dacă i-aş reproşa ceva, ar fi tocmai graba cu care trece peste evocarea figurii Regelui Ferdinand, despre care vorbeşte cu mult drag, însă prea puțin. Regina Maria, mama şi modelul ei feminin, este totuşi mult mai prezentă.

A încercat să aibă relații normale cu noua putere comunistă, atât cât se putea între oameni despărțiți de o prăpastie morală. S-ar putea spune că ASR Ileana, în toată viața ei, a încercat *să ajute*. Pe 16 decembrie 1947, fostul rege Carol al II-lea nota în însemnările sale zilnice:

„Oribile sunt atitudinile Elisabetei şi ale Ilenei. Amândouă se pupă-n bot cu mai marii zilei, prima organizând la Banloc o vânătoare pentru Tito şi Groza, ruşine ! A doua s-a dat cu Ana Pauker, cu nădejdea ca fiul ei, Ştefan, să ia Tronul;

Fotografie din colecția Ana-Maria Vizanty. În imagine, la masă, principesa Ileana şi Demostene Vizanty, tatăl pilotului Dan Vizanty.

este dezgustător". Zvonul că Ileana era în relații prea bune cu comuniștii, cu Bodnăraş în special, a circulat, aşa cum circulă lucrurile urâte şi sunt gustate la repezeală şi fără discernământ. Adevărul este că principesa a încercat, cultivând câteva relații amiabile cu reprezentanții noi puteri, să facă ceva pentru ameliorarea situației celor care deja începuseră să umple închisorile. Iată un portret interesant pe care i-l creionează Anei Pauker:

„Corpolentă, cu un păr cărunt scurt şi în dezordine, cu ochi albaştri tăioşi, privind pe sub sprâncenele joase şi cu un zâmbet fascinant, nealterat de faptul că buza de sus se răsfrângea peste cea de jos, ea îi făcea pe toți să simtă că aveau de a face cu o adevărată personalitate. Am avut întotdeauna impresia, când mă aflam în preajma ei, că era ca un boa constrictor care abia a fost hrănit, aşa că nu te mănâncă pe loc ! Geoaie şi trândavă cum părea, avea tot ce este respingător, dar totodată fascinant la un şarpe. Puteam să-mi imaginez cu uşurință, doar privind-o, că îşi denunțase propriul soț, care fusese, ca urmare, împuşcat; iar întâlnirile mele ulterioare cu ea mi-au arătat strălucirea rece şi dezumanizată datorită căreia ajunsese la puternica poziție pe care o ocupa acum".

Castelul Bran, moştenit de la Regina Maria, a fost poate, alături de castelul Pelişor de la Sinaia, locul de care s-a simțit cel mai ataşată. Tot de aici avea să fie izgonită de noul regim republican, bolşevic, în ianuarie 1948, după abdicarea regelui Mihai.

Foarte interesante (şi prea puțin cunoscute) sunt raporturile pricipesei Ileana, după plecarea din țară, cu fratele ei, fostul rege Carol al II-lea. Relațiile sunt strict epistolare şi cu totul sporadice, chiar reci. Totuşi Carol se bucură când primeşte prima scrisoare de la ea, pe 25 decembrie 1948: „Am avut încă o bucurie – notează el în jurnalul său intim: după 8 ani am primit un semn de viață de la Ileana, o scrisoare de urare pentru Crăciun. Este primul dintre frați care-mi dă, neprovocat, un semn de viață". Ceea ce nu-l împiedică să consemneze, răutăcios, în jurnal, pe 10 iunie 1949: „Pare-se că Ileana şi-a vândut bijuteriile, spre a face un spital pentru refugiați. Gest răsunător, de propagandă, dar m-îndoiesc [sic] de folosul lui practic. Se zice că ar avea un amant argentinian şi că acesta a îndemnat-o de a merge într-acolo". Pentru a rectifica, patru zile mai târziu: „Am primit o scrisoare de la Ileana, care dă o altă versiune asupra bijuteriilor; din cauza greutăților financiare, a trebuit să le amanetizeze [sic], şi că a fost bolnavă".

Urmând exemplul domnițelor române de altădată, după două căsnicii, un război şi un exil, principesa Ileana a ales calea monahală, adormind întru Domnul, cu acest chip, în 1991, după ce şi-a revăzut, nesperat, țara şi locurile pe care le purtase toată viața în suflet. Pentru istoria noastră, figura Domniței Ileana rămâne un punct luminos şi curat într-o epocă tulbure.

Principesa Ileana

O viață în slujba țării

Anca Simitopol

Referindu-se la intelighenția rusă de secol XIX, Dostoievski scria că unii ruşi erau emigranți fără să fi pus piciorul vreodată în altă țară. Acest lucru se datora, spunea el, faptului că aceştia au preluat cu atâta ardoare critici şi idealuri gata-făcute sau contrafăcute ale Occidentului (în special socialist), mistificând ideile, cum ar fi crearea unei lumi noi, a unei umanități noi, fără patrie, familie, biserică sau proprietate. În acelaşi timp, persiflau concretul sau, mai bine zis, acea umanitate pe care țăranii ruşi o credeau veche de când lumea, exprimată prin neam, familie şi biserică. Astfel, emigrantul rus, deşi cu trupul permanent în Rusia, hoinărea cu spiritul în „minunata lume nouă" a ideilor.

Pe la mijlocul secolului XX, Principesa Ileana s-a văzut nevoită să descopere Lumea Nouă, datorită flagelului ideologiei care s-a născut din ideile „emigranților" ruşi. A plecat din țară în 1948, cu o mână de pământ de la Bran, stabilindu-se întâi în Argentina, iar apoi în Statele Unite, după ce lucrase neobosit pentru poporul pe care l-a iubit cu pasiune. Se pare că Principesa avea o personalitate marcantă, lucru care a făcut-o să fie îndrăgită sau, cel puțin respectată, de toată lumea, inclusiv de oameni ca Emil Bodnăraş care a dat curs numeroaselor ei rugăminți, impresionat, poate, de faptul că nu a cerut niciodată nimic pentru sine. Aşa se face că a reuşit să mențină deschis spitalul de la Bran, până în momentul plecării, pe care l-a pus pe picioare prin propriile eforturi, în memoria Reginei Maria, spital menit a fi „un loc unde cei aflați în suferințe să-şi găsească alinarea". Şi şi-au găsit-o, într-adevar, soldați români veniți de pe front, precum şi toți cei din împrejurimi. Iar Domnița alerga zi şi noapte pentru oameni din localități izolate care, altfel, nu ar fi avut şanse de supraviețuire şi, mai ales, nu ar fi sperat ca cineva să „se zbată" pentru ei. Şi nu doar să „se zbată", ci „să-şi pună viața" pentru ei, căci, după mărturiile oamenilor, „nimeni care a venit la uşa sa nu a rămas neajutat". Mulți şi-au găsit adăpost de furia Securității în ascunzătorile Castelului Bran. Desigur, dacă ar fi fost descoperită o asemenea „crimă" împotriva statului, nici măcar Emil Bodnăraş, chiar de ar fi vrut (lucru puțin probabil), n-ar mai fi putut-o salva pe Domniță. De aceea, Domnița purta mereu cu ea o otravă, ajungând, ca mulți alții, la punctul de a nu mai şti clar ce era mai bine pentru ea şi pentru copiii ei, otrava sau viața, în potențialele condiții ale deportării în Rusia. Dar, după cum spune Steinhardt, „omul curajos e acela care numai el ştie cât i-e de frică".

Principesa Ileana îşi aminteşte cum o dată a adăpostit într-o ascunzătoare a Castelului pe cineva timp de doi ani, până când persoana respectivă a reuşit să fugă din țară. Evident, iarna era nevoie de o cameră încălzită, însă din Castel nu trebuia sa iasă nici o urmă de fum, aşa că Arhiducele Anton, soțul Principesei, a reuşit să facă un sistem de încălzire „fără fum" şi care să nu fie descoperit nici de administratorul Castelului. Dar întâmplarea a făcut ca omul să nu fie lovit doar de un sin-

gur necaz, căci în acest răstimp, i-a apărut o tumoare care continua sa crească. Domnița a găsit un chirurg de încredere care să-l opereze pe fugar într-o cameră improvizată din Castel; operația a reușit, iar tumoarea – trimisă la analize la un spital, sub un nume fals – s-a dovedit a fi benignă. Însă nu era cazul ca pacientul și protectorii săi să răsufle încă ușurați. Căci, în timpul curățeniei generale de primăvară în Castel, cel adăpostit a trebuit ascuns într-o pădure din apropierea Castelului. Deși pădurea era, de obicei, neumblată și deși ascunzișul era perfect, s-a întâmplat ca fugarul să fie descoperit tocmai de „nebunul" satului care, mort de spaimă, striga în gura mare că „necuratul s-a sălășluit în pădure", însă, din nou, spre norocul celui adăpostit, singurul care a auzit țipetele a fost Arhiducele Anton.

Această poveste cu iz hazliu este doar una din șirul de povești în care Domnița nu a ținut la viața ei „cu dinții", și-a ieșit din sine, cum s-ar spune, făcându-le loc altora în sinele ei, adică s-a purtat „ca prinții", în limbaj steinhardtian, „păstrând modesta condiție luptătoare a omului".

Ianuarie 1948 a sosit. Principesa și-a luat rămas bun de la Spitalul de la Bran, de la oameni, de la locuri, încercând să le cuprindă pe toate într-un pumn de pământ, cea mai mare comoară pe care spunea că a luat-o din țară. Mașina în care se afla Principesa, împreună cu familia, s-a împotmolit într-un drum noroios la Tohan. La rugămintea Domniței, câțiva muncitori de la fabrica din oraș, pe care îi tratase la spitalul ei de câțiva ani, au despotmolit mașina, nevrând să primească banii pe care Domnița îi oferea drept mulțumire. Aceștia muncitori, în numele cărora comuniștii spuneau că luptau și pe care credeau că i-au cucerit, au vrut să dea un ultim ajutor Domniței, necăjiți fiind că ajutorul lor trebuia să fie împotriva pământului care se împotrivea plecării ei. O rugăminte au avut totuși: ca Domnița să îngenuncheze împreună cu ei și să spună „o rugăciune pentru Rege și țară și pentru întoarcerea" sa.[1] O dată cu sfârșitul rugăciunii „Tatăl nostru", viața Domniței s-a scurs și, după cum mărturisește în cartea ei, *Trăiesc din nou*, începea să trăiască asemeni unui om mort.

Pe cine credeau că pot convinge comuniștii, prin demențiala lor mașinărie de omorât, se întreba Principesa. Răspunsul i l-a dat, cu ceva timp înainte de a pleca, Ana Pauker – acea figură despre care Principesa Ileana spunea că transmitea groaza și fascinația pe care o transmite un șarpe boa: nu era nicicum vorba de convins. „Când cineva vrea să planteze ceva, trebuie să distrugă întâi tot ce a crescut înainte, din rădăcină", îi explica Ana Pauker. Sigur că era irealist să distrugă dintr-o lovitură o generație întreagă, tocmai de aceea teroarea era instrumentul potrivit.

Contrar convingerilor comuniștilor, sufletul nu doar că există, dar, în cuvintele Părintelui Gheorghe Calciu, nu este asemenea unui obiect material; dacă-l rupi, el poate învia. Așa a înviat sufletul Principesei Ileana, într-o seară, în America, în timp ce-și spunea mai mult mecanic rugăciunile, până când a ajuns la „facă-se voia Ta". Principesa Ileana a descoperit fericirea pe care o simte sufletul când primește spontan suferința și – în mod paradoxal – nu mai încearcă s-o-nțeleagă.

După unsprezece ani în State, în care Principesa a învățat să fie femeie obișnuită, să spele, să gătească, în care s-a chinuit să-și pună copiii pe picioare și s-a recăsătorit, s-a hotărât, în cele din urmă, să urmeze gândul tainic care-i dăduse târcoale încă din țară: acela de a intra într-o mănăstire.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga își amintea cum a întâlnit-o în 1967, la mănăstirea Bussy-en-Othe, pe Principesa Ileana, devenită acum Maica Alexandra, care i-a povestit trecerea ei la monahism. Fata cea mare, Maria Ileana (Minola, cum îi spunea familia), pleca împreună cu soțul ei într-o excursie în America de Sud. Chiar la decolare, avionul s-a prăbușit, sub privirile celor doi copii ai Minolei și ale Principesei, nelăsând nici un supraviețuitor. La scurt timp, fiul cel mai mare, Ștefan, a intrat într-o comă profundă timp de doi ani, în urma unei căzături de pe cal.[2]

[1] Principesa Ileana a României, *I live again*, http://www.tkinter.smig.net/PrincessIleana/ILiveAgain/index.htm, ch.29.

[2] „Principesa Ileana, evocată de o «prințesă» a spiritului românesc Zoe Dumitrescu-Bușulenga", în *Formula AS*, Nr.712, 2006, http://www.formula-as.ro/2006/712/societate-37/principesa-ileana-evocata-de-o-printesa-a-spiritului-romanesc-zoe-dumitrescu-busulenga-6896

„M-am gândit că Dumnezeu mă cheamă în felul acesta să-mi schimb drumul şi să mă căiesc pentru viaţa de până atunci".[3] Asta o spune Principesa Ileana, după ani de dăruire!

La Bussy, liturghia în slavonă – deşi Principesa începuse s-o-nveţe pe de rost – era un oarecare obstacol. Trecerea la monahism a Principesei ne duce cu gândul la bătrânul din *Pateric* care, spre uimirea uşor indignată a unui frate, purta sandale şi dormea nu pe jos, ci pe un pat din paie, singurele „concesii" pe care şi le făcuse după renunţarea la viaţa de palat pe care i-o oferise timp îndelungat calitatea de aristocrat cu funcţie înaltă. La *Radio Europa Liberă*, Maica Alexandra îi spunea lui Vlad Georgescu cum, întrebată fiind de cineva cum i se pare noua casă şi viaţa în America, în raport cu România, răspunsese că „nu se compară" – cu viaţa de castel.[4] Dar Maica Alexandra „s-a adaptat" şi la smerita vieţuire în comun, reuşind să treacă peste – fără însă să uite nimic – nostalgia copilăriei şi tinereţii la Cotroceni, Bran şi la castelul ca din poveste din Sonnberg, unde se născuseră mai toţi copiii ei.

Maica Alexandra ştia că pustia era leagănul monahismului şi ar fi vrut să întemeieze o mănăstire ortodoxă poate în Nevada, unde cei aflaţi în suferinţe, să-şi găsească, de această dată, alinarea sufletească. Oricum, ştia clar că voia o mănăstire ortodoxă de limbă engleză, în America, întrucât văzuse că aici era un număr oarecare de ortodocşi, fără mănăstiri, şi mai ştia că „ortodoxia fără mănăstiri nu e ortodoxie".[5] În timpul petrecut în Statele Unite, mai văzuse că românii de aici, cât şi americanii, „flămânzeau" spiritual şi că mulţi dintre ei primeau „*fast-food*-urile" scoase pe piaţa „spirituală", pentru că nu cunoşteau altceva. Aşa că, împreună cu Arhiepiscopul Valerian, s-a hotărât să construiască o mănăstire – care avea să se numească „Schimbarea la Faţă" – în Ellwood City, Pennsylvania, pentru că zona era centru ortodox, cu vreo două sute de parohii. În 1967, a început construirea, din propriile fonduri şi din cele adunate de Arhiepiscopul Valerian. Faptul că singura soră care urma să plece împreună cu ea, de la Bussy în Pennsylvania, s-a îmbolnăvit şi n-a mai putut-o însoţi, nu a întors-o pe Maica Alexandra din drumul ei. Maica Alexandra a adus o rulotă pe terenul Mănăstirii, pentru a supraveghea zi şi noapte construcţia. „Prima dată când m-am trezit pe terenul Mănăstirii «Schimbarea la Faţă» m-am simţit ca-n rai. Soarele strălucea, pomii înmuguriseră, păsările cântau, iar eu Îi dădeam slavă lui Dumnezeu pentru multele Lui daruri. Că rulota n-avea utilităţi, că nu fusese încă stabilizată şi se legăna în sus şi-n jos, nici nu conta"[6], povestea Principesa.

În septembrie 1968, în jur de o mie de preoţi şi credincioşi au participat la sfinţirea Mănăstirii, toţi fiind încântaţi de construcţie, dar arătându-şi un oarecare scepticism privitor la munca mai grea care avea să fie necesară pentru „populareа" mănăstirii, din care făceau parte atunci doar Maica Alexandra şi sora Despina. Maica Alexandra a

[3] Ibidem.

[4] „Cu Principesa Ileana pe urmele istoriei" (II), *Radio Europa Liberă*, 1986, http://www.europalibera.org/content/article/1919887.html

[5] „Cu Principesa Ileana pe urmele istoriei" (III), *Radio Europa Liberă*, 1986, http://www.europalibera.org/content/article/1920400.html

[6] Principesa Ileana, in Bev. Cooke, *Royal Monastic. Princess Ileana of Romania*, Conciliar Press Ministries, California, 2008, p.168.

zâmbit şi a continuat să zâmbească, chiar dacă cele mai multe surori care veneau la Mănăstire plecau. A continuat să ducă o muncă neobosită pentru răspândirea ortodoxiei în America. După câțiva ani, munca sa a dat roade, căci în 1978, a fost trimisă la „Schimbarea la Față“ Maica Bendicta, de la Văratec, sora Părintelui Roman Braga, aducând cu ea tradiția trăitoare a ortodoxiei, adunată în cincizeci de ani de monahism şi, treptat, numărul maicilor a crescut. Aşa a început o nouă poveste despre Domniță şi curajul ei.

Paradoxal, plecată în Lumea Nouă, Domnița nu a fost „emigrantă“, asemeni „emigranților“ ruşi. Dimpotrivă, mâna de pământ românesc de la Bran şi tradiția ortodoxă românească trăită în fiecare zi de maicile de la Mănăstirea „Schimbarea la Față“, au permis Maicii Alexandra să nu aibă nevoie de lumea ideilor pentru a fi mai bună şi a face o lume mai bună.

În timpul vizitei sale în țară, în 1990, Principesa era hotărâtă să ajute orfanii bolnavi de SIDA. La remarca fiului său că „sunt mult prea mulți“, Principesa a răspuns că „mai bine să ajuți un copil decât să spui ce nu poți să faci pentru o mie“.

După cum spune Zoe Dumitrescu Buşulenga, mâna de pământ românesc se află în Catedrala Bisericii Episcopale din New York, sub o icoană dăruită Principesei de către Regina Maria, iar pe o plăcuță din bronz scrie: „În memoria părinților mei, Regele Ferdinand şi Regina Maria, precum şi a tuturor celor care s-au sacrificat pentru țară. Aici se găseşte o părticică de pământ românesc liber!“[7] Pământ românesc care continuă să fie liber de materialism – comunist, capitalist şi de orice tip.

Din povestea Domniței reiese faptul izbitor că adevărul creştinismului e omul în carne şi oase, că, în lipsa oamenilor, orice programe sociale, educaționale etc. – chiar şi cele al căror succes a fost dovedit cu o „precizie matematică“ – sunt inutile, tocmai pentru că omul scapă preciziei matematice, cum o spune neîncetat acelaşi Dostoievski. Principesa a urmat sfatul Regelui Carol I care, atunci când i s-a spus, în timpul vizitei la prima Universitate românească de la Iaşi, că profesorii vor crea specialişti, a răspuns: „Nu vreau specialişti, vreau caractere“. Aşa că Principesa şi-a suflecat mânecile şi, ştiind că avea o funcție mai înaltă decât majoritatea cetățenilor României, pe vremea când părinții săi conduceau țara, şi-a asumat şi datorii, la fel, mai mari decât majoritatea cetățenilor. Desigur, după cum modelele pot fi în bine, ele pot fi şi în rău şi, din nefericire, cele din urmă sunt extrem de rapid urmate, dându-şi şi extrem de rapid roadele. La *Europa Liberă*, Principesa povestea cum, aflată încă în țară, se întâlnise cu Gheorghiu-Dej la Constanța şi, aflând că trenul acestuia trebuia să plece în curând, i-a spus că nu vrea să-l mai rețină, ca să nu piardă trenul căci ştia din experiența tatălui său că un tren, cu cât mai important, cu atât nu poate aştepta. Însă Gheorgiu-Dej i-a răspuns că tatăl său era doar un rege, pe când el e poporul, aşadar, trenul lui aşteaptă. Deci, raționează – nu fără dreptate – oamenii (unii), cei care au putere şi bani fac tot ce vor, inclusiv cu noi. Aşa că, fascinat de potențialul de „a face orice cu orice şi cu oricine“, ajungi, cum scrie Steinhardt, „să îndepărtezi cu un gest larg al brațului lingurița ce ți se întinde şi să smulgi polonicul, linguroiul, ciorbalâcul, pentru a înfuleca, morfoli şi morfoli cu nesaț din materia urât mirositoare“[8], de multe ori, fără ca măcar să-ți atingi, la sfârşit, obiectul dorinței.

Întrebată de Vlad Georgescu de ce îşi consideră fratele un rege rău, şi dacă nu trebuie până la urmă să fim realişti, înțelegând că minciuna e parte din politică, Maica Alexandra a răspuns că „minciuna o fi parte a politicii, dar nu a caracterului“, că un conducător „nu poate să-şi clădească domnia pe minciună“, ci că trebuie să-şi pună țara înainte, şi apoi pe sine, şi să recunoască – atunci când e cazul: „eu sunt de vină pentru păcatele mele“.[9] Şi asta pentru că, aşa cum este înscris pe mormântul Maicii Alexandra, „nimeni dintre noi nu trăieşte pentru sine şi nimeni nu moare pentru sine. Căci dacă trăim, pentru Domnul trăim, şi dacă murim, pentru Domnul murim. Deci şi dacă trăim, şi dacă murim, ai Domnului suntem“ (Romani 14:7-8).

[7] „Principesa Ileana, evocată de o prințesă a spiritului românesc Zoe Dumitrescu-Buşulenga“, in *Op. cit.*

[8] Nicolae Steinhardt, *Jurnalul Fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca,2001, p.219.

[9] „Cu Principesa Ileana pe urmele istoriei“ (I), *Radio Europa Liberă*, http://www.europalibera.org/content/article/1919441.html

Hoții de timp

După înființarea Mănăstirii „Schimbarea la Față“, Principesa Ileana – Maica Alexandra s-a ocupat și de redactarea unei reviste a Mănăstirii, cu titlul Life Transfigured. *În 1991, de Paști, după adormirea Maicii Alexandra, comunitatea monastică a scos un număr dedicat în exclusivitate Maicii Alexandra, redând, printre altele, „cuvinte de învățătură“ pe care Maica le-a scris de-a lungul timpului. Iată un cuvânt, apărut în 1970.*

„Fiecare minut contează“, „timpul înseamnă bani“, exclamăm îngrijorați, alergând în continuu, ca să dobândim ce? Oboseală, nemulțumire, dorința de-a atinge ceva mereu neatins, sau poate ceva ce am și pierdut deja în goana noastră. Nu cumva acel ceva este însuși lucrul pe care-l folosim cu sârg peste măsură, nu cumva ne lipsește simțul timpului? Îi simțim mereu lipsa; rareori putem spune că ne bucurăm de timpul liber. Ne-am inventat tot felul de mașinării care să ne ușureze munca, dar nu avem parte de odihnă: timpul trece nebunește, sau cel puțin așa ni se pare. Dar oare nu noi suntem cei care ne grăbim, încercând să apucăm, în goana mare, câte ceva de ici, de colo? Nu vrem să păcălim timpul, să-l întrecem? Timpul nu trece nici mai repede nici mai încet ca-ntotdeauna; fiecare anotimp vine la vremea lui, la fel cum soarele și luna răsar la vremea lor (Ps 103); pământul se-nvârte la fel de repede ca-ntotdeauna. Ce-am făcut cu noi și cu lumea în care trăim?

Un mistic necunoscut scria în secolul al XIV-lea: „Ca să înțelegem ce lucru de preț e timpul, să ne gândim cum ni-l dă Dumnezeu. Niciodată două momente din timp nu se suprapun, ci fiecare urmează celuilalt. Acesta e timpul de care vom da socoteală, și nu vom avea scuză înaintea lui Dumnezeu spunând: «Mi-ai dat două momente deodată și n-am avut cum să le folosesc pe amândouă» „ (*The Cloud of Unknowing*, Harper & Brothers, p.31).

Oare asta să fie problema cu noi, că ne furăm singuri timpul, că îl folosim peste măsură, mai degrabă decât îl pierdem? Când Dumnezeu a făcut lumea, a fost un moment când s-a oprit și a zis că e vreme de odihnă. Odihna e unul din semnele libertății pe care Israel a primit-o, ca să-și amintească de eliberarea de sub robia egipteană. Atunci când se odihnește, omul Îl imită pe Dumnezeu, care S-a odihnit în a șaptea zi. Când își lasă treburile și se odihnește, omul mărturisește nu doar că e liber, ci mai ales că e fiu al lui Dumnezeu. Unde spune Sfânta Evanghelie să ne grăbim – dacă apare pe undeva în Evanghelie acest cuvânt? Nu ni se spune „să vă odihniți și să știți că Eu sunt Dumnezeu“? Hristos ne invită „în loc pustiu“, unde să ne odihnim puțin (Marcu 6:31). Odihna e unul dintre cele mai mari daruri pe care ni le-a făcut Dumnezeu. Odihna nu înseamnă pur și simplu încetarea oricărei activități, ci dimpotrivă, presupune eliberarea energiilor pentru a ne „desfăta“ de bucuria întregii creații, întru Domnul (Isaia 58: 11, 13-14). Adevărata odihnă este o activitate spirituală, una în care mărturisim asemănarea noastră cu Dumnezeu. Umblând în căile Domnului aflăm odihnă sufletelor noastre (Ieremia 6:16). O pedeapsă grozavă, de care Dumnezeu ne vorbește, este ca El să nu ne primească în odihna Sa, pentru că am rătăcit cu inimile noastre (Ps 94: 11-12). „Să ne temem, deci“, spune Apostolul Pavel, „ca nu cumva câtă vreme ni se lasă făgăduința să intrăm în odihna Lui, să pară că a rămas pe urmă cineva dintre voi“ (Evrei 4:1).

Învățăm să ne rugăm numai în liniște, fără grabă. „De mi-am adus aminte de Tine în așternutul meu, în dimineți am cugetat la Tine, că ai fost ajutorul meu“ (Ps 62:7). Bibila nu învață graba decât în cazul în care trebuie să fugim de un pericol, dar fuga este totdeauna urmată de odihnă peste tot în Biblie. Odihna nu înseamnă a sta neclintit, ci presupune încununarea activității, o bogăție prin care gustăm de aici, de pe pământ, Raiul.

Oprește-te, suflete al meu, fii cu băgare de seamă și ascultă vocea șoptită a lui Dumnezeu, care nu e în cutremur, nici în foc, ci în liniștea inimii tale.

Traducere de Anca Simitopol

Crezul meu național

Faptul că în micul meu volum În jurul lui Eminescu *(Editura Christiana, Bucureşti, 2009) este inclus, în* Addenda *(pp. 109-111), şi textul intitulat „Recurs la «cadavrul din debara»", în care încercam să arăt că, pe lîngă atîtea reproşuri legitime care i se vor fi făcut de-a lungul vremii d-lui Horia-Roman Patapievici (altminteri, vorba lui D'Annunzio,* un nemico che vale la pena di avere*) se numără şi măcar unul cu totul nelegitim (referitor la poziția sa față de Eminescu), le-a produs unora nedumerire şi/sau amărăciune, ba chiar impresia că eu m-aş fi „patapievicizat", devenind peste noapte, în răspărul întregului meu traseu existențial şi intelectual, un denigrator nedrept al neamului românesc şi al ideii naționale. Dacă impresia aceasta pripită ar fi fost formulată doar de anumiți trepăduşi grobieni ai radicalismului tradiționalist, nu m-aş fi sinchisit în nici un fel. Se întîmplă însă că ea a fost resimțită, pe alocuri, şi de cîțiva oameni la care țin foarte mult, pe care-i prețuiesc sincer şi a căror cinste sufletească este mai presus de orice discuție. Printre ei se numără şi monahul de aleasă osîrdnicie căruia i-am adresat nu demult scrisoarea de mai jos (şi al cărui nume îmi rezerv discreția de a nu-l divulga). Lămuririle din ea pot fi de folos şi altora, aşa că m-am decis s-o postez şi aici, cu speranța unei mai drepte înțelegeri a poziției mele – nu atît față de un Patapievici sau altul, cît față de însăşi problema națională din perspectiva tradiției creştine şi a provocărilor crudei realități actuale.* ***(R.C.)***

O epistolă lămuritoare

București, 12 aprilie 2010

Mult iubite ostenitor întru Hristos
şi neprețuit frate [V.],

Îmi pare sincer rău pentru amărăciunea prilejuită de cutare text în care eu am înțeles să mă pronunț ceva mai aspru la adresa poporului român, ceea ce a putut crea impresia că m-am lăsat furat de „ispita Patapievici". Fără să mă fi supărat pe cineva (Doamne fereşte!), mă simt dator cu cîteva lămuriri principiale, care privesc nu numai textul cu pricina, ci întreg scrisul meu, întreaga mea atitudine față de „problema națională".

Las la o parte că nici d-l Patapievici nu mai e întru totul cel din 1996 (cînd au apărut Politicele, pricinuitoare de atîta scandal şi pe marginea cărora eu însumi am polemizat dur cu autorul) şi cu atît mai puțin cel din 1990 (de cînd – din vremea mineriadelor – datau de fapt textele epistolare incriminate cu precădere şi adresate inițial, în particular, răposatului Alexandru Paleologu). Astăzi d-l Patapievici este mult mai la dreapta decît acum 15-20 de ani, chiar dacă dreapta sa nu e tocmai dreapta noastră. Fără să înceteze să fie critic față de ceea ce numeşte „vulgata bunului român", s-a mai nuanțat în afirmațiile la adresa poporului din care face parte, iar gîndirea sa (nu întotdeauna şi comportamentul său, din păcate!) a căpătat mult mai evidentă consistență creştină (Omul recent o dovedeşte cu prisosință), chiar dacă nu neapărat în cadrele stricte ale Ortodoxie, cum mulți şi-ar fi dorit. Toate acestea sînt însă problemele d-lui Patapievici şi n-o să insist eu, care l-am amendat în atîtea rînduri, să-i devin apologet. De altfel, nu ca apologet m-am referit la scandalul mai recent al raportării sale la Eminescu (i s-au pus în cîrcă afirmații decontextualizate şi răstălmăcite), ci numai în virtutea unei minime onestități intelectuale, de la care cred că „cinstea sufletească" a creştinului şi a omului de dreapta nu trebuie să facă rabat.

În ce mă priveşte, mi se pare cel puțin o pripită exagerare de natură sentimentală să fiu pus pe acelaşi plan cu d-l Patapievici în concepția şi atitudinea față de național, națiune, naționalism. Mai întîi că eu, chiar cînd am adoptat un ton mai critic, n-am folosit limbajul de odinioară al d-lui

Patapievici („cur", „fecale" etc.). Apoi n-am generalizat abrupt asupra trecutului românesc observaţiile mele critice despre prezentul pe care îl trăim; ba n-am generalizat nici asupra prezentului, arătînd întotdeana că, oricît de dezamăgiţi sau îngrijoraţi am fi faţă de o majoritate întristătoare, nu-i putem judeca pe toţi românii cu o singură măsură, iar minorităţile responsabile şi creatoare nu ne lipsesc (ele păstrînd de fapt adevărata „linie a neamului" şi îndreptăţindu-ne să sperăm că măcar de „hatîrul" lor, prin mila Lui şi prin mijlocirea marilor noştri morţi, Dumnezeu ne va scoate cîndva la un liman). În fine, pentru mine toate acestea nu-s doar pariuri teoretice sau eventuale obligaţii civice, ci am încercat toată viaţa – ca profesor, publicist sau editor – să lucrez, după daruri şi puteri, pe linia şi în spiritul tradiţiei naţionale (poezia mea, la rîndul ei, cred că o vădeşte îndestul, iar ciclul „Rost de doină" – îmi îngădui această confesiune în paranteză – mi-e cel mai drag din cîte am scris vreodată, pentru că nicăieri nu m-am simţit mai acasă în spaţiul graiului şi sufletului românesc).

Că avem o problemă (mare) cu prezentul, mai ales sub aspect naţional, e de prisos să vă mai amintesc eu. În aceste condiţii, eu n-am renunţat nicio clipă la linia naţionalistă, dar am adoptat calea – desigur mai incomodă, dar cred că mai realistă şi mai eficientă pe termen lung – unui „naţionalism critic", străduindu-mă în acelaşi timp să rămîn fidel principiilor şi exigenţelor creştin-ortodoxe tradiţionale, care-şi află temelia ultimă în Mîntuitorul Hristos, dojenitorul dumnezeiesc al lumii.

Am selectat în cele ce urmează cîteva constante ale „discursului" meu pe această temă şi încerc să le readuc în discuţie ca repere lămuritoare (pe care, de altfel, le veţi putea regăsi „transfigurate" şi în modesta mea creaţie poetică). Am dat cu litere îngroşate acele pasaje care mi se pare că motivează mai îndeaproape poziţia mea critică de care v-aţi arătat atît de necăjit.

Este cert că naţionalismul se confruntă cu o dublă criză: *internă*, pe de o parte (handicapul exceselor istorice, disoluţia curentă a sentimentului naţional, desuetudinea discursivă, disensiunile între grupuri, mixajul etnic), şi *externă*, pe de altă

H.R. Patapievic

parte (inflaţia prejudecăţilor, diabolizarea mediatică, marginalizarea, provocările globalismului, eclipsa generală a tradiţiei). Singura lui şansă, prin urmare, ar fi aceea de a se redefini din mers şi de a găsi soluţii realiste de acomodare cu actualitatea. Iar înainte de a se angaja în vreo ambiţioasă campanie politică, forţele naţionaliste autentice, atîtea cîte au mai rămas, ar trebui mai degrabă să-şi concerteze eforturile într-o inteligentă campanie de *pedagogie naţională*, care la noi (ca şi în alte ţări din estul Europei) implică, în plus, delimitarea fermă de pseudo-naţionalismul de sorginte comunistă (concurent pervers şi încă redutabil, care ştie să profite, de pe poziţii populiste de stînga, tocmai de destructurarea naţionalismului propriu-zis, ca şi de lipsa mai generală a unei drepte credibile şi coherente).

În istoria modernă a României se pot identifica trei tipuri de naţionalism (dintre care numai al doilea e cu adevărat organic şi legitim): *naţionalismul masonic* (de la Tudor Vladimirescu şi liderii paşoptişti pînă la fondatorii junimismului), *naţionalismul creştin* (cu rădăcinile în Hasdeu şi Eminescu, dar consolidat abia de marea generaţie interbelică) şi *naţionalismul comunist* (de la

protocronismul ceauşist pînă la discursul curent de tip *România Mare*). Or, aşa cum naţionalismul creştin a avut de luptat cîndva cu reziduurile derutante ale naţionalismului masonic (simplu instrument conjunctural de distrugere a imperiilor tradiţionale), tot aşa naţionalismul creştin de astăzi, în măsura în care mai posedă ambiţia şi resursele de a juca un rol istoric, într-o încă posibilă „Europă a naţiunilor“, este chemat să salveze „ideea naţională“ de reziduurile insalubre ale naţional-comunismului şi s-o reîncredinţeze lui Hristos, Dumnezeul cel Viu al neamurilor (cf. *Matei* 28, 19-20).

Desigur, orice discuţie despre naţionalism ar trebui să se raporteze, în mod principial, la fundamentul său ontologic: „naţia“ sau „naţiunea“ în sens originar, „etnia“ sau „neamul“. Numai acest fundament ontologic corect înţeles şi asumat (realitate complexă şi inefabilă, pe care doar o aproximează toţi termenii menţionaţi) dă naţionalismului consistenţă şi legitimitate, dincolo de orice context istorico-politic, după cum contestarea acestui fundament permite criticismul antinaţional şi implementarea discreţionară a noilor proiecte politice de tip nivelator.

Că, în ciuda atîtor destructurări, contaminări şi relativizări, *naţiunile continuă să existe* – acesta e un fapt în jurul căruia nu poate să încapă discuţie. Discuţiile încep atunci cînd se caută a se stabili natura şi notele definitorii ale acestei realităţi: este ea o realitate secundară, de ordin istoric şi subiectiv, sau este o realitate primară, de ordin metafizic şi obiectiv? Altfel spus, sînt naţiunile (neamurile) entităţi necesare în ordinea firească a lumii (fie că o concepem ca determinism natural, fie că o concepem ca determinism divin), sau ele au un caracter aleatoriu, conjunctural? E greu de aproximat care ar putea fi cel mai simplu argument pentru eventualul caracter aleatoriu, dar pentru caracterul necesar este fără îndoială acela că *nu există individ fără apartenenţă naţională*; ba mai mult, originea etnică e ceva la fel de imposibil de modificat ca şi condiţia umană: aşa cum, născut om, nu mă pot preschimba în altă specie animală, tot aşa, născut român, să zicem, nu mă pot preschimba în chinez, în evreu sau în turc. Îmi pot schimba religia, mentalitatea, patria, cetăţenia, înfăţişarea, ba chiar şi sexul – dar cu nici un chip apartenenţa etnică. În mod fatal, fie că-mi

place, fie că nu, voi muri drept ceea ce m-am născut; şi, după expresia biblică, „mă voi adăuga la neamul meu“.

Aşadar, înainte de orice altă tratare mai sofisticată (teologică, filosofică, istorică, etnologică, sociologică, psihologică, biologică etc.), evidenţa bunului simţ e cea care ne arată că naţiunea, naţionalitatea, naţionalul ţin de *o realitate obiectivă*, de *un dat al firii*. Sigur că mie, om deştept şi gelos de libertatea mea, se poate întîmpla să-mi convină această stare de fapt şi să mă revolt principial împotriva ei (ca d-l Patapievici la un moment dat), ca şi împotriva oricărei alte forme de determinism. Revolta nu foloseşte însă la nimic dincolo de planul strict al subiectivităţii mele: la nivelul ontologic al realităţilor primare, determinismul nu-i mai puţin existent din cauză că îl contest eu.

Din unghiul de vedere al unui *naţionalism creştin*, interesează dacă această realitate incontestabilă – naţi(une)a sau neamul – este de la oameni sau este de la Dumnezeu. Episodul biblic al Turnului Babel (*Facerea* 11, 1-9) sprijină cunoscuta aserţiune că diferenţierea „limbilor“ (cuvînt care în vechime avea şi înţelesul de „neamuri“) nu-i străină de voinţa şi lucrarea divină (dar într-un sens mai degrabă corecţional). Conştiinţa teologică creştină nu se poate mulţumi însă doar cu acest vag mit paleosemitic (ce are mai degrabă relevanţă morală şi nu explică decît o latură a problemei[1]), ci reclamă o fundamentare teologică mai solidă şi mai cuprinzătoare, în lumina revelaţiei hristice şi a tradiţiei bisericeşti.

Spre o perspectivă providenţialistă ne duce şi puternica încredinţare a lui Israel că este „poporul lui Dumnezeu“, ales şi chemat să parcurgă mesianic o istorie sfîntă, păzindu-şi cu habotnicie temeiurile identitare, tocmai din răspundere faţă de Dumnezeul său şi de ordinea divină a Creaţiei. Numai că originea şi misiunea de sus Israel le revendică strict pentru sine [2], pe cînd pe noi ne preocupă o explicaţie integratoare, în măsură să dea seama nu doar de *un* neam, ci de *toate neamurile*, consfinţite ca atare prin universalismul mesajului creştin („La ai Mei am venit şi ai Mei nu M-au primit; chema-voi neamurile şi acelea Mă vor preamări!“). Cert este că nicăieri în Sf. Scriptură, nici în Vechiul Testament, nici în Noul Testament, nu este contestată (sau măcar pusă la îndoială) legitimitatea existenţei diferenţiate a neamurilor în istorie, cu toate consecinţele ce decurg de aici[3]. Nici teologia Sfinţilor Părinţi ai Bisericii

[1] Etnicul (sinteză inefabilă de sînge şi suflet) e asociat de obicei cu o anumită limbă şi cu un anumit spaţiu, dar între acestea nu-i o legătură indisolubilă sau o convergenţă necesară. Există în istorie şi neamuri care şi-au pierdut limba sau teritoriul, dar nu şi identitatea etnică, iar cazul cel mai relevant e chiar cel al poporului evreu. „Amestecul limbilor“ nu constituie nicidecum un criteriu suficient în explicarea diferenţelor etnice sau a misterului etnogenetic.

[2] Statutul de „popor ales“ al lui Iahve reprezintă însăşi axa istorică şi religioasă a iudaismului, iar ideea dominaţiei sale universale, pe cale de consecinţă, este limpede atestată în textul Legii (*Tora*): cf. *Ieşirea* 23, 22, sau *Deuteronomul* 7, 6 (discutabilă rămînînd doar extrapolarea acestei „alegeri“ din planul religios în cel istorico-politic). În orice caz, spune o formulă celebră datînd din secolul X şi atribuită rabinului Saadia Hagga'on, „Poporul nostru este un popor numai în virtutea Torei“.

[3] Ba mai mult, Biblia ne încredinţează (cf. *Deuteronomul* 32, 8-9, dar şi *Daniel* 10, 13-21) că Dumnezeu a rînduit îngeri protectori fiecărui neam (de Israel văzînd El Însuşi). În cartea sa *Despre îngeri* (2003), controversatul Andrei Pleşu are un frumos capitol intitulat „Îngerii, muzica lumii şi naţiunile“, din care îmi îngădui aici cîteva spicuiri: „Toţi marii învăţaţi ai creştinismului timpuriu sînt de părere că, în economia divină, fiecare seminţie îşi are îngerul ei păzitor. Nu doar individul uman are, prin urmare, un înger [păzitor], ci şi poporul din care face parte. Iată, în acest sens, un pasaj semnificativ din Sf. Vasile cel Mare (sec. al IV-lea): «Ştim încă de la Moise şi de la Profeţi că există îngeri înainte-stătători ai tuturor naţiunilor... Aceste căpetenii şi guvernatori puşi să ocrotească şi să supravegheze popoarele ce li s-au dat în grijă sînt fără de număr». [...] Comentarii iudaice la legenda Turnului Babel (*Testamentum Nephtali*) precizează că răspîndirea pe întreg pămîntul a urmaşilor lui Noe s-a făcut cu ajutorul unei armate de 70 de îngeri, care i-au învăţat pe oameni 70 de limbi diferite. Origene consideră şi el că la originea limbilor naţionale stau îngerii (cf. *infra*, «Îngeri şi litere», pp. 204-206). Sîntem, aşadar, îndreptăţiţi să ne imaginăm că la temelia fiecărei comunităţi etnice se află un principiu spiritual, un înger, care se exprimă în felul de a fi al respectivei comunităţi, în destinul ei istoric, în limba şi cultura ei. [...] În asemenea măsură se identifică îngerii neamurilor cu neamurile pe care le păstoresc, încît, potrivit tradiţiei, ei vor fi chemaţi să răspundă o dată cu ele la Judecata de Apoi“. Hristos este însă mai mare peste îngeri şi în El avem supremul „interlocutor ceresc al fiecărui individ şi al fiecărei naţiuni“.

nedespărțite, fie ea răsăriteană sau apuseană, nu se pronunță în alt sens; ba mai mult, Biserica Ortodoxă, care a păstrat cel mai fidel învățătura tradițională, a dăinuit firesc în duhul organicității etnice, orînduită treptat în Biserici naționale, pe temeiul *unității în diversitate* a întregii Firi create. Apusul, din păcate, s-a îndepărtat de această viziune realist-spirituală, absolutizînd unitatea în detrimentul diversității, cu căutarea raționalistă a unui universalism abstract, precursor religios al universalismelor laicizate ale modernității, de la „cosmopolitismul" sau „internaționalismul" de ieri pînă la „mondialismul" sau „globalismul" de azi. Cu toate acestea, natura lucrurilor a opus o rezistență semnificativă abuzurilor artificiale, națiunile conservîndu-şi cu îndărătnicie ființa şi conştiința de sine, chiar dacă pe fondul unei crize tot mai accentuate, ce pare a permite astăzi, cel puțin în Occidentul euro-american, pasul îndelung pregătit spre abolirea definitivă a structurilor naționale, adică a întregii ordini tradiționale a lumii.

Cum se poate deci fundamenta *teologic*, pe baze scripturistice, patristice şi ortodoxe, dar şi în confruntare deschisă cu provocările oneroase ale modernității, existența legitimă a națiunilor şi naționalismelor (în sensul nepervertit al cuvîntului)? Se ştie că problema, conturată în secolul al XIX-lea, a fost destul de pe larg şi de cu folos dezbătută în România interbelică, fie de oameni de ştiință creştini, precum Nicolae C. Paulescu (socotit de Nichifor Crainic, exagerat poate, chiar „fondatorul naționalismului creştin" la meridian românesc) sau Simion Mehedinți, fie de filosofi cu sensibilitate teologică, precum Nae Ionescu sau Vasile Băncilă, fie de ideologi politici ai dreptei creştine, precum Corneliu Z. Codreanu sau (într-o fază mai tîrzie) Petre Țuțea, fie de teologi propriu-ziși, precum Nichifor Crainic sau Dumitru Stăniloae.

Cea mai solidă fundamentare metafizică a națiunii în duhul teologiei mistice răsăritene, de la înălțimea unei înalte autorități teologice, dar şi cu o bună respirație filosofică, îi aparține fără îndoială părintelui Dumitru Stăniloae şi se regăseşte în prima parte a volumului *Ortodoxie şi românism*, care sintetizează, în 1939, un deceniu de dezbateri serioase pe această temă.

Pornind, în mare, de la aceste antecedente şi raportîndu-mă interpretativ la cunoscutul loc paulinic: „Căci precum în Adam toți mor, aşa în Hristos toți vor învia. *Dar fiecare în rîndul cetei sale*[4]..." (*I Corinteni* 15, 22-23; traducerea literală este, ce-i drept, fiecare la rîndul său), am încercat o sinteză a ceea ce se poate numi „teologia *neamului*", socotind că acest cuvînt, deşi de origine maghiară, exprimă mai exact înlăuntrul limbii române statutul ontologic şi dimensiunea mistică a entității etnice sau naționale, avînd şi avantajul de a fi (încă) un termen de circulație curentă (spre deosebire de „nație", receptat tot mai mult ca un termen învechit şi oarecum livresc, eliminat în mare măsură din uzul curent de către sinonimul parțial „națiune", ce are însă un puternic caracter sociologizant, impus mai ales pe filieră marxistă).

Criza identitară a devenit una dintre mărcile „omului recent" şi principalul factor dizolvant al culturilor tradiționale. Se pune însă întrebarea dacă procesul tot mai accelerat de deznaționalizare a lumii (pavat poate, ca şi iadul, cu bune intenții) nu reprezintă cumva o violentare a ordinii

[4] În transliterare după originalul grecesc: *ekastos de en to idiotágmati.*

fireşti a existenţei istorice? Nu cumva se petrece, la nivelul „naţiunilor“ şi al „patriilor“, un proces de *uniformizare* tendenţioasă, foarte asemănător cu cel încercat la nivelul indivizilor în diferitele regimuri totalitare (şi mai ales în cel comunist)? Nu e oare la fel de scandalos să pui între paranteze personalitatea istoriceşte consolidată a unor comunităţi ca şi pe aceea a unor indivizi umani? Dacă fiecărui om i se recunoaşte dreptul la personalitate proprie şi la liberă determinare, atunci de ce acest drept nu s-ar cuveni respectat şi în cazul comunităţilor umane? Cum să nu existe temeri, în faţa acestor tendinţe nivelatoare cu vădit substrat ideologic, că *internaţionalismul democratic* al „noii ordini mondiale“ (sintagmă adeseori grafiată cu majuscule) nu-i decît *o formă camuflată de totalitarism*, ale cărui victime nu vor mai fi atît indivizii luaţi izolat, cît comunităţile tradiţionale? Din acest punct de vedere, nu ne aflăm decît pe linia de continuitate a comunismului marxist („Proletarul n-are patrie!“), deci a aşanumitului *internaţionalism proletar*, ale cărui baze sînt, cum bine ştim, *ateismul* şi *materialismul*, adică atentatul de tip luciferic la „ordinea firească a lumii lui Dumnezeu“ [5]. Cea care se vede agresată, îndărătul ordinii politice, este însăşi ordinea religioasă, care-n spaţiul nostru european se identifică organic cu creştinismul.

De aceea, problema naţională se cuvine rediscutată (şi) din perspectiva generală a creştinismului, cu toată responsabilitatea mistică şi morală pe care omul creştin o are în faţa lui Dumnezeu, atît pentru sine, cît şi pentru aproapele. Trăitor în Biserică, creştinul are conştiinţa vie că nu se mîntuieşte „de unul singur“, ci că există cercuri concentrice de viaţă comunitară (familia, neamul, Biserica), pe care nu le poate eluda nepedepsit. Chiar dacă nu avem aici „cetate stătătoare“ (*Filipeni* 3, 10), ci „cetăţenia noastră este în ceruri“ (*Evrei* 13, 14), istoria sau „veacul de acum“ rămîne marea „scenă a mîntuirii“, care nu ne poate fi indiferentă, după cum nu ne poate fi indiferent „trupul stricăcios“ în care vieţuim cu nădejdea „nestricăciunii“ ce va să vie. Nu absolutizăm „lumea“, nici nu ne împătimim de ea, dar *ne pasă* de *rosturile* ei, căci tot ceea ce ne înconjoară e sprijin sau piedică pe calea mîntuirii.

Conform ideologiilor curente, naţiunile sînt contestate pentru că generează naţionalisme, iar naţionalismele sînt definite ca forme revolute de extremism şi intoleranţă. Dacă naţiunea este devalidată, atunci naţionalismele rămîn fără obiect. Este un caz tipic de reducţionism ideologic. În realitate, cum spuneam, existenţa naţiunilor este *un fapt* de evidenţă elementară, iar naţionalismele reprezintă consecinţe fireşti ale acestei *stări de fapt*. Că naţionalismele au ajuns uneori la excese reprobabile, acesta e un adevăr. Nu înseamnă însă că orice naţionalism trebuie condamnat aprioric, aşa cum anumite excese pătimaşe ale iubirii nu ne îndreptăţesc să condamnăm iubirea în sine – care nu numai că este bună, dar este cel mai mare bun.

Părintele Stăniloae conchidea, la capătul unei minuţioase analize teologice: „Există, prin urmare, naţionalism şi naţionalism. Există un naţionalism care poate fi o grea cădere în păcat – şi de multe ori aşa este –, dar antinaţionalismul e prin sine, ca fugă nu numai de forma creştină a vieţuirii, ci şi de conţinutul ei firesc, o şi mai grea cădere în păcat. [...] Naţionalismul, ca tot conţinutul natural al vieţii, chiar dacă nu ne mîntuie el, ci credinţa din el, nici nu ne pierde practicîndu-l cu credinţă. [...] Naţionalismul, în sine luat, nici nu mîntuie, nici nu pierde. Dar în practică, orice naţionalism sau mîntuie, sau pierde, după cum este sau nu este străbătut de credinţa creştină“ („Naţionalismul sub aspect moral“, în *Ortodoxie şi românism*).

Mai întîi se cade arătat că naţionalismul genuin n-are nimic de-a face cu şovinismul sau cu vreo altă formă de izolare ori agresivitate etnică. Tot aşa cum personalismul, la nivelul individual, nu-i o formă de însingurare sau de negare a celorlalţi. Orice persoană este chemată să se dezvolte cît mai mult pe linia propriei personalităţi, aceasta constituind singura modalitate optimă de contribuţie creatoare la organismul social. Tot aşa,

[5] Părintele Dumitru Stăniloae evoca, din teologia germană, sintagma *Gottes Erhaltungsordnungen*, „orînduirile dumnezeieşti de conservare a lumii“. Pînă la urmă, ca orişice realitate organică, neamul poartă spre Dumnezeu, Creatorul şi Rost(u)itorul – *Logos*-ul – lumii. Orice refuz sau siluire a realităţii fireşti este „partea diavolului“, negarea luciferică a creaţiei şi a ordinii ei divine.

Părintele Dumitru Stăniloae, o personalitate-reper a naționalismului creștin românesc

orice neam este chemat să se dezvolte cît mai mult pe linia tradiției proprii, spre a aduce sporul său specific umanității înseşi, care nu este altceva decît *unitatea în diversitate* a tuturor comunităților umane, finalitatea lor armonică (integratoare, dar nu nivelatoare). E un adevăr banal că, bunăoară în ordinea valorilor spirituale, cu cît eşti mai specific, cu atît eşti mai interesant şi mai universal. Căci fiecare este chemat să atingă universalitatea în propria lui specificitate. Universalul este ideal, specificul este concret. Or, idealul trebuie întruchipat în concret, pe care-l catalizează şi prin care se valorifică funcțional. Universalul viu, „întrupat", nu este nicidecum totalizare amorfă, ci vastă simfonie de note specifice. Cei ce umblă să ne ispitească în numele unui universalism abstract şi impersonal sînt deopotrivă in-amicii „neamurilor" şi ai „omenirii"; şi, implicit, ai lui Dumnezeu, Care a rînduit ca neamurile *să existe prin fire* şi *să co-existe prin iubire*, pînă ce se vor înfățişa, cu zestrea lor istorică, la marea Lui judecată.

Adevăratul naționalism înseamnă, aşadar, păzirea şi afirmarea creatoare a ființei şi geniului național al unui neam, dar şi efort conştient de armonizare cu celelalte neamuri, în concertul universal al omenirii.

Naționalismul acesta nu are doar baze materiale (biologice, istorice, politice), ci şi baze moral-spirituale, metafizice şi chiar mistice. De aceea, cea mai pură formă de naționalism este *naționalismul creştin*, ca unul care stă sub marele imperativ al *Iubirii*: iubire față de Dumnezeu, iubire față de propriul neam, iubire față de orice om ca făptură a lui Dumnezeu. Altfel spus, iubire lucidă (în sensul mistic al cuvîntului) față de ordinea firească a Creației, în care *neamurile/națiile, lăsate ca atare de Dumnezeu, sînt forme de existență metafizic legitime şi istoriceşte necesare*.

Orice atitudine – politică sau de altă natură – care contravine temeiului dumnezeiesc al iubirii cuminecătoare este o formă de patologie istorică. Şovinismul (rasismul, xenofobia), tocmai pentru că se întemeiază nu atît pe iubirea de propriul neam, cît pe ura față de alte neamuri, nu este decît o formă de pseudo-naționalism, ce trebuie repudiată tocmai în numele naționalismului adevărat. A amesteca însă tendențios lucrurile, cultivînd deliberat confuzia dintre naționalism şi şovinism, denotă o lipsă de probitate vecină cu infamia. Din păcate, propaganda antinațională a reuşit să inoculeze adînc această confuzie în conştiința opiniei publice mondiale, transformînd naționalismul în „sperietoarea" de serviciu a lumii contemporane. Creştineşte vorbind, demersul onest ar fi acela de a veghea ca lucrurile să nu degenereze, prin manipulare interesată,

nici în pseudo-naționalismul șovin, nici în pseudo-universalismul antinațional, care nu sînt decît două fundături simetrice ale vieții istorice.

În al doilea rînd, se cuvine reamintit că fundamentul uman al naționalismului autentic nu este *poporul*, ci *neamul*. Actualizez aici o distincție curentă în discursul interbelic de dreapta. Dincolo de imanența *poporului*, există o transcendență a neamului, conexată la Dumnezeu. Cînd spun „popor", înțeleg o ipostază actualizată a *neamului*, uneori fastă, alteori nefastă, în funcție de virtuțile sau păcatele liber exercitate de fiecare trăitor curent. Iar cînd spun „neam", înțeleg comunitatea, deopotrivă istorică și transistorică, a tuturor generațiilor trecute, prezente și viitoare subsumate ontologic aceluiași „model" identitar de origine divină, avînd o dinamică structurală complexă, a cărei evaluare definitivă e legată de misterul eschatologic, în raport tainic cu fiecare destin personal. Chiar în stare degenerată, „chipul" neamului continuă să subziste în fiecare dintre noi, așa cum, creștinește vorbind, la nivelul ontologic al condiției panumane, păcatul n-a desființat din noi „chipul lui Dumnezeu", ci numai l-a stricat sau l-a obscurizat. Omul și-a „ieșit" din fire, pe toate registrele existenței sale, dar Dumnezeu îi lasă posibilitatea și-i adresează chemarea de a-și „veni"/re-intra în firea lui, *mîntuirea* reprezentînd o provocare complexă, deopotrivă particulară și generală, personală și comunitară, istorică și metaistorică. Inși și neamuri (realități ontologic solidare) se pot pierde sau se pot cîștiga, căzînd toate sub „judecată": nu atît sub judecata omenească a istoriei (care este parțială și poate fi nedreaptă), cît sub Marea Judecată a lui Dumnezeu, cea de la „plinirea vremii".

Raportul dintre popor și neam nu trebuie în nici un caz înțeles simplist, ca unul dintre o realitate fizică, supusă devenirii, și alta metafizică, substrasă devenirii. În fond, este vorba de una și aceeași realitate, dar în două ipostaze complementare: una care „se arată" *în veac*, alta care „se ascunde" *dincolo de veac*; sau, altfel spus, de o prelungire a fizicului în metafizic, printr-o dinamică tainică și perpetuă, de ordin cumulativ. Tot ce pățește un „popor" (ipostaza sincronică a realității etnice) se înregistrează în contul „neamului" respectiv (ipostaza diacronică a aceleiași realități). În felul acesta, putem spune, fără nici o ezitare, că „neamul" se actualizează și devine prin „popor". Această dinamică ni se înfățișează complexă și imprevizibilă, ca una ce angajează tot șirul generațiilor istorice ale unui organism comunitar. De aceea, cum am arătat în polemica mai veche cu d-l Patapievici), se poate spune că nu există neamuri o dată pentru totdeauna rele, nici neamuri o dată pentru totdeauna bune. Ca orice realitate care cade (și) sub incidența istoriei, neamurile nu sînt entități perfecte, pentru că omul însuși nu (mai) este o ființă perfectă. Viața națională se colorează și ea, la toate nivelurile, de virtuțile sau de viciile umanului, iar neamul, ca ansamblu organic, se resimte, clipă de clipă, de starea fiecărui mădular [6]. Așa cum insul uman nu poate fi judecat definitiv după o singură împrejurare a vieții sale, ci o dreaptă judecată se cade să ia în seamă ansamblul acestei vieți, tot așa neamurile se cade să fie judecate în ansamblul existenței lor istorice (tocmai de aceea precizam mai sus că adevărata lor judecată aparține lui Dumnezeu și că nu se poate face decît la sfîrșitul istoriei).

Conform învățăturii creștine, există o certă solidaritate eschatologică între ins și comunitatea căreia îi aparține. Învățăturii deja citate a Sf. Apostol Pavel, privind învierea fiecăruia „în rîndul cetei sale", Sf. Ioan Teologul îi adaugă această viziune a Ierusalimului ceresc: „Și neamurile vor umbla în lumina ei [a cetății sfinte], iar împărații pămîntului vor aduce la ea mărirea lor [...] Și vor aduce în ea slava și cinstea neamurilor" (*Apocalipsa* 21, 24 și 26). Încă din vechime, evreii sugerau unitatea mistică în eternitate a insului cu spița

[6] Părintele Stăniloae observa cu dreptate (*cf.* „Scurtă interpretare teologică a națiunii", în *Ortodoxie și românism*) că nu împotriva neamurilor e de luptat, ci împotriva păcatului care slutește (și) neamurile: „Scoaterea neamurilor din starea păcătoasă nu se face prin anularea calităților naționale, ci prin îndreptarea naturii omenești în general. Dacă ar fi ceva păcătos însuși specificul național, atunci nu s-ar mai putea face deosebire între buni și răi în cadrul unei națiuni, căci toți ar fi răi!". Principial, neamul este și nu poate să nu fie. El devine însă întru Bine sau întru Rău, după împrejurările istoriei. Aici, „sub vremi", lucrurile sînt neclare și amestecate (*perplexae* și *permixtae*, cu terminologia augustiniană), într-o mișcare perpetuă, fiind întotdeauna loc și de „mai rău", și de „mai bine".

lui, spunînd despre cel ce murea că „s-a adăugat la neamul său". Biserica se roagă în mod curent pentru cei răposați să fie pomeniți de Dumnezeu „cu tot neamul lor cel adormit". Neamul este resimțit ca un fel de „sine lărgită" a fiecăruia dintre noi, avînd nu doar subzistență *istorică*, ci și permanență *transistorică*.

Între „neam" și „popor" există un raport analog – *mutatis mutandis* – cu cel dintre „Biserica văzută" și „Biserica nevăzută". Comunitatea mistică a neamului nu se substituie nicidecum comunității mistice a Bisericii (o asemenea înțelegere ar constitui o erezie de tip filetist, de care a fost păscut uneori naționalismul romantic, ce nu s-a sfiit să vorbească chiar de o „mistică națională"), ci este internă acesteia: nu atît ca *parte* într-un întreg, cît ca *diversitate* în unitatea întregului.

În teologia Părintelui Stăniloae, pe lîngă accepțiunea de *comunitate mistică a generațiilor etnice* (la care ne vom adăuga cu toții, pînă la sfîrșitul veacurilor, cu virtuțile și cu păcatele noastre), neamul o mai are și pe aceea de *model/proiect dumnezeiesc* etern care susține și guvernează realizarea în timp a unui destin comunitar [7]. (În acest sens, nu-i neavenit să spunem că libertatea făpturilor rațională este și o problemă de conformare sau de non-conformare la aceste cadre tainice ale ordinii divine: neamul, ca și individul, își poate împlini destinul sau și-l poate rata.)

Ținînd seama de toate aceste dimensiuni teologice, confuzia dintre neam și popor poate duce la grave neajunsuri pentru înțelegerea corectă a naționalismului, care riscă să devieze uneori nu doar spre o supralicitare păgînă a naționalului (cum a fost cazul rasismului german, a cărui critică ortodoxă a întreprins-o Nichifor Crainic în „Rasă și religiune"), dar și spre un populism demagogic și conjunctural (cum este cel practicat astăzi la noi de Partidul România Mare sau de alte oficine național-comuniste, ieșite de sub pulpana vechii Securități).

În istorie există *o linie a fiecărui neam*[8], urmată și îmbogățită în măsuri variabile de șirul generațiilor etnice. Ea, această linie a neamului, constituie axa esențială a existenței naționale. Pe ea se întîlnesc, în ceea ce au mai reprezentativ, morții și viii, cei ce au fost, cei ce sînt și cei ce vor fi; la capătul ei va sta întreagă, pentru dreapta judecată a lui Dumnezeu, vrednicia sau ne-vrednicia istorică a fiecărui neam. În dialectica istori-

[7] „Astfel, creațiunea propriu-zisă n-a constat într-o arătare a lumii în forma ei deplin dezvoltată, cu toate speciile și varietățile lucrurilor din ea. Dumnezeu a creat numai semințele lucrurilor, dar în aceste semințe se cuprind potențial toate formele ulterioare ale lor. Dezvoltarea aceasta se face printr-o colaborare a lui Dumnezeu, ca proniator, cu lumea. Ceea ce este de la început, în Dumnezeu, deplin descoperit și dezvoltat, în lume se arată pe rînd, în timp. Dezvoltarea lumii e o descoperire în timp a formelor care există etern [în sophía divină]. În ce privește pe om în special, Dumnezeu a creat la început pe Adam și Eva. Dar în ei se cuprindeau potențial toate națiunile [neamurile]. Acestea sînt descoperiri în timp ale chipurilor care există etern în Dumnezeu. La baza fiecărui tip național acționează un model dumnezeiesc etern..." (*ibidem*). Oricum le-ar numi – rațiuni/logoi, idei-voință, modele-forță, esențe, substanțe etc. – și oricum le-ar concepe, creștinismul se întemeiază, pretutindeni și totdeauna, pe certitudinea unor „idei" divine eterne, ce constituie – fie că le place, fie că nu, „antiesențialiștilor" – temeiurile și ordinea metafizică a Creației. *Nu poți fi creștin dacă nu accepți, în însuși spiritul Revelației, o formă de esențialism.* Toată tradiția creștină, atît cea răsăriteană, cît și cea apuseană, mărturisește *esențialismul* ca pe o consecință a *creaționismului*. Este însă o deosebire fundamentală (pe care probabil că Vl. Lossky a formulat-o cel mai limpede, bunăoară în *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, mai ales capitolele IV și V, sau în Introducere în teologia ortodoxă, mai ales cap. II): Apusul, pe urmele lui Augustin, perpetuează, inclusiv prin Toma de Aquino, un esențialism static de origine platoniciană (este esențialismul sau substanțialismul prost, pe care-l cunoaște și e supărat un Patapievici, și care confundă ființa neschimbătoare a lui Dumnezeu cu ființa schimbătoare a lumii, înghețînd dinamismul creației divine); Răsăritul, depășind de devreme atît idealismul platonismului antic, cît și formele de neoplatonism creștinat ale origenismului sau augustinismului, a promovat – prin Maxim Mărturisitorul, Dionisie Pseudo-Areopagitul, Ioan Damaschin etc. – un esențialism dinamic sau energetic, consolidat definitiv prin marea sinteză palamită: este esențialismul ce distinge între „ființa" și „lucrarea" lui Dumnezeu, rațiunile lucrurilor ținînd de sfera „energiilor necreate", a „dumnezeirii de jos" despre care vorbea Sf. Grigorie Palama, prin care făptura se împărtășește haric și progresiv – liberă de orice fixism fatalist – din slava atotcuprinzătoare și atotțiitoare a Creatorului ei, chemată fiind la în-dumnezeire (*theosis*). D. Stăniloae insistă și mai tîrziu (în *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1) pe acest caracter ortodox, „maleabil" sau „flexibil", al raportului dintre rațiunile eterne și „rațiunile plasticizate".

[8] Sintagma „linia neamului" se întîlnește, cu o accepție asemănătoare, și la Corneliu Codreanu (în *Pentru legionari*).

că a vieții naționale, există generații care se învrednicesc mai mult şi generații care se învrednicesc mai puțin. Sau, am putea spune: popoare care trăiesc mai aproape de linia neamului lor şi popoare care, orbite şi decăzute, se îndepărtează considerabil de la această linie. Or, degenerarea unui popor poate să meargă şi pînă la frîngerea definitivă, încă de aici, a liniei istorice a unui neam; există destule exemple de neamuri care au părăsit scena istoriei prin nevrednicia uneia sau a mai multor generații succesive. Un neam se poate „stinge" atunci cînd poporul – ipostaza lui actualizată într-un anumit ceas istoric – decade atît de mult încît uită complet şi se îndepărtează de linia neamului, adică de formula specifică a vredniciei şi demnității lui. Cîtă vreme mai există însă în sînul unui popor măcar o minoritate ce urmează şi mărturiseşte linia neamului, acesta se poate salva prin ea. Acea minoritate va fi național reprezentativă: ea va constitui „elita mesianică" a neamului respectiv, capabilă să-l îndreptățească în fața lui Dumnezeu [9]. Căci, după vechea mărturie biblică (*Ieşirea* 18, 23-32), pentru o mînă de *drepți* Dumnezeu poate salva/ierta întreaga Cetate...

Un popor ticăloşit trebuie mustrat cu asprime, tocmai în numele neamului, de către „drepții" lui. Poporul nu trebuie absolutizat şi iubit orbeşte. Dacă el periclitează, prin nedesăvîrşirile clipei, existența veşnică a neamului, atunci adevăratul naționalist are obligația morală şi istorică de a-l certa, trezindu-l din nemernicie, cum făceau proorocii din vechiul Israel – şi cum a făcut-o Mîntuitorul Însuşi („Neam [popor] păcătos!" – le strigă El evreilor în mijlocul şi din sîngele cărora S-a întrupat ca om). Dumnezeu Însuşi îi ceartă pe cei pe care-i iubeşte, dojana nefiind decît semn al iubirii care veghează. Adevăratul naționalist va fi, aşadar, cel care, iubindu-şi neamul pînă la sacrificiul de sine, va evita să-l mistifice sau să se mistifice. A vorbi necondiționat numai în termeni superlativi despre poporul tău, oricît de rătăcit ar fi acesta, nu e atitudine de adevărat naționalist, ci de jalnic demagog populist. Ca şi şovinismul, populismul este o formă de denaturare a naționalismului; el apare de obicei ca apanaj al retoricii politicianiste, dispuse oricînd, pentru interesele sale imediate, să linguşească poporul, chiar în detrimentul destinului național. Este tocmai ceea ce au făcut în România ultimilor ani avortonii național-comunişti ai vechiului regim, dar şi anumite tabere ce s-ar dori sincer naționaliste, fără a fi meditat însă cum se cuvine asupra temeiurilor mai adînci ale doctrinei şi atitudinii lor politice.

Adevăratul naționalist nu caută să-şi *în-cînte*, ci mai degrabă să-şi *des-cînte* poporul, spre a-l lecui

[9] Problema elitei este fundamentală, în pofida discreditărilor ei actuale. Întreaga istorie se întemeiază pe un „paradox" pe care Marx n-a reuşit să-l înlăture prin decret ideologic: calitativ, *majoritățile* n-au fost niciodată reprezentative. Ele se manifestă cantitativ: „umplu" o formă istorică sau alta, dar nu pot da ele însele formă istoriei. Bună sau rea, istoria o fac *elitele* (sau falsele elite) – deci *minoritățile calitative* (sau care se pretind ca atare) – din sînul unei comunități. De cînd lumea, cei puțini au decis pentru cei mulți. La noi şi aiurea, comunismul (ca şi neocomunismul succesiv) s-a întemeiat pe *lichidarea sau marginalizarea elitelor autentice,* decapitînd calitativ națiunea. El a instaurat *puterea discreționară a falselor elite*, sub camuflajul pur demagogic al „voinței proletariatului/poporului". Noi avem trebuință astăzi, înainte de toate, să ne crească la loc capetele retezate de comuniști. Nu este vorba aici, se înțelege, doar de aşa-numitele elite profesionale, nici de cele economice, cît de o adevărată elită națională, definită în primul rînd moral, care să redibuiască „linia neamului" şi să ne readucă „în fire". O astfel de elită nu se poate constitui decît în duhul Ortodoxiei, care reprezintă axa spirituală a dăinuirii româneşti. Cum au dovedit-o anii din urmă, orice „elită" străină de acest duh rămîne inoperantă la nivel național.

de bolile sau infirmitățile curente. El va fi „desfermecătorul“ poporului, de pe pozițiile absolute ale Tradiției neamului. Un astfel de „desfermecător“ a fost, bunăoară, Eminescu (azi atît de puțin sau de fals cunoscut, din păcate, în această ipostază trans-literară a personalității lui). Fără a fi o conștiință teologică sau o fire prea evlavioasă, el a înțeles, cu intuiția geniului, dar și cu răspunderea asumată a pedagogului național, că Biserica Ortodoxă este „Maica spirituală a poporului român“, că formula de creștere a unei națiuni sănătoase este dată în însăși tradiția ei, că naționalismul adevărat trebuie să se manifeste deopotrivă critic și creator, iar românii să răspundă „misiunii“ istorice pe care Dumnezeu le-a hărăzit-o: aceea de a fi „un strat de cultură la gurile Dunării“.

Prin urmare, *adevăratul naționalism*, întemeindu-se pe realitatea eternă a *neamului*, călăuzit de *iubire*, dar și de *luciditate*, nu se poate confunda nici cu populismul, nici cu șovinismul. El nu-i decît valorificarea istorică firească și exemplară, străină de orice extremism degradant, a ființei și geniului național „întru“ care am venit pe lume și „întru“ care sîntem chemați a ne împlini, fiecare după puteri, ca în „sinele nostru lărgit“ sau în „conștiința noastră mai bună“.

Religia lui Hristos, deopotrivă universalistă și personalistă, poate cataliza, pe de o parte, dezvoltarea specifică și armonioasă a fiecărei persoane umane în cadrul organismului său etnic (a fiecărui „eu“ în cadrul lui „noi“) și, pe de altă parte, a fiecărui organism etnic în cadrul general al umanității (a fiecărui „noi unii“ în cadrul lui „noi toți“). Universalul este rînduit să se în-trupeze în formele particulare ale naționalului, iar naționalul este chemat să se dez-mărginească (iar nu să se anuleze!) în ecumenicitatea harică a Iubirii. „Națiunile – scrie D. Stăniloae – sînt, după cuprinsul lor, eterne în Dumnezeu. Dumnezeu pe toate le vrea. În fiecare arată o nuanță din spiritualitatea Sa nesfîrșită. Le vom suprima noi, vrînd să rectificăm opera și cugetarea eternă a lui Dumnezeu? Să nu fie! Mai degrabă vom ține la existența fiecărei națiuni, protestînd cînd una vrea să oprime sau să suprime pe alta și propovăduind armonia lor, căci armonie deplină e și în lumea ideilor dumnezeiești“ („Scurtă interpretare...“).

Și pentru că d-l Andrei Pleșu pare să știe ceva ce d-l Horia-Roman Patapievici nu știe (sau se preface a nu ști), îmi îngădui să-l mai citez o dată: „Apartenența la o națiune sau alta este un *dat providențial*, așa cum este culoarea ochilor, statura și tot ce alcătuiește identitatea noastră particulară. Ca atare, această apartenență are un sens și creează o răspundere. Nu te naști întîmplător într-o anumită națiune: există o marcă destinală în această împrejurare, există o comunitate istorică cu ceilalți, există, mai ales, formidabila comunitate de limbă care leagă, în adînc, pe toți utilizatorii ei. Și există un *rost* al fiecărei națiuni în istoria lumii care, neîmplinit, lasă vacantă o porțiune importantă a acestei istorii. Identitatea națională e un fapt de la sine înțeles, care lucrează în noi clipă de clipă. Națiunile sînt o realitate foarte puternică încă și diversitatea lor este «sarea pămîntului». [...] Problema nu este a abandona sau a eluda tema națiunilor, ci de a o pune la locul ei, fără emfaza secolului al XIX-lea, fără idolatrie, fără obsesia confruntării dușmănoase și a supremației exclusiviste. Asumarea identității naționale trebuie, cu alte cuvinte, să ia chipul unei ofensive a *creativității*...“ (în *Despre îngeri*).

Se cade recuperat, în concluzie, acel naționalism care *îmbogățește* și *deschide*, cu grija de a-l separa tranșant de formele patologice ale suficienței gregare și de autoamăgirea (ca să nu zic automistificarea) cu care ne ispitește „vulgata bunului român“. Altfel spus, se cade redescoperită relația intimă dintre naturalul creat și divinul necreat [10], reașezîndu-ne, cu înțelepciune și realism, pe coordonatele eterne ale lumii lui Dumnezeu. Se cade, în fine, să reînvățăm lecția adevăratei comuniuni, care înseamnă integrare organică a diversității existențiale în marea unitate dinamică a Făpturii.

Sper că am reușit să mă explic și să arăt în ce măsură mă diferențiez de d-l Patapievici, dar și de orice naționalism demagogic sau lingușitor. Iu-

[10] N. Crainic: „... naturalul și supranaturalul nu se exclud, ci se completează; Hristos n-a venit să strice natura, ci s-o desăvîrșească. Căci natura e creația lui Dumnezeu, iar creștinismul e revelația aceluiași Dumnezeu“ („Nicolae Paulescu, fundatorul naționalismului creștin“, în *Ortodoxie și etnocrație*).

besc sincer şi încăpăţînat neamul românesc, dar nu cu o iubire oarbă, ci mă simt dator, tocmai în virtutea acestei iubiri responsabile, să cert, atunci cînd mi se pare a fi cazul, poporul în numele neamului, chemînd ceea ce este trecător să se reorienteze după şi spre ceea ce este veşnic. Consider dojana – frăţească sau părintească – o expresie uneori necesară a iubirii şi a grijii faţă de neam. Nu fac, în această privinţă, decît să urmez – după puterile mele modeste – pilda lui Hristos, la nivelul de sus, şi pilda lui Eminescu, la nivelul de jos. Nimeni n-a iubit lumea mai mult decît Hristos şi nimeni n-a certat-o mai mult decît El. Nimeni n-a iubit lumea românească mai mult decît Eminescu şi nimeni n-a certat-o mai mult decît el. Iar marea mea grijă nu e aceea că aş fi prea aspru dojenitor, ci aceea că nu sînt suficient de vrednic ca dojana mea, mai blîndă sau mai aspră (după împrejurări), să aibă suficientă greutate într-o lume cu tot mai multe urechi închise şi tot mai resemnată în decăderea ei. De aceea rămîn cu încredinţarea că, fără să o excludă, mai presus de dojană rămîne rugăciunea. Dar despre aceasta frăţiile voastre ştiu şi pot mult mai mult decît mine şi de aceea n-aş putea încheia altfel această epistolă dureroasă ca o rană decît cerşindu-vă smerit să vă rugaţi neîncetat pentru neamul nostru greu încercat, dar şi pentru mine, nevrednicul şi păcătosul, care n-am decît rugăciune mică şi lumească.

Cu toată dragostea frăţească
şi buna nădejde întru Hristos,
Răzvan Codrescu

Ce este metafizica! (I)

„Memoria este tocmai această aducere aminte a vieții ancestrale din care a căzut omul prin păcatul originar, iar nostalgia este dorul nestins după această minunată şi neegalată viață pe care noi vrem s-o redăm lumii prin metafizicizarea vieții şi a culturii“.

George Popescu Glogoveanu

Dintre marile pasiuni ale omului metafizica este cea mai înrobitoare, cea mai neliniştitoare şi mai răscolitoare pasiune datorită atitudinii problemelor dezbătute, riscului ce îl pândeşte pe gânditor de a aluneca pe un drum greşit – pericolului de a cădea în erezie. Şi dacă este aşa, atunci nu suntem de aceeaşi părere cu unii filosofi care susțin că metafizica este o artă, adică un produs al fabulației omului. Noi credem şi spunem că metafizica este o preocupare tragică prin care omul, în mod personal, încearcă să-şi rezolve marile probleme ale vieții şi salvării sale, cu alte cuvinte, să-şi rezolve cruciala problemă a destinului său. Preocuparea metafizică nu este o învățătură teoretică, ci este o frământare subiectivă, o problemă personală pe care trebuie să şi-o rezolve singur, întrucât este vorba de liniştea lui, de fericirea lui. De aceea, metafizica, pe lângă prezentarea problemelor ce intră în configurația ei, trebuie să pună la îndemână şi metodele prin care omul poate ajunge la liniște, la fericire. În concluzie, preocuparea metafizică nu este o preocupare impusă din afară, de cineva, ci ea este un rezultat al căutărilor omului după fericirea supre-

mă, după cunoaşterea supremă, după nemurire. Metafizica fiind născută din frământările omului, ca necesitate, ea este dorul după liniştea supremă. Fiorul acesta ce străbate fiinţa umană, nu ca leit motiv, este de origine ancestrală. Transcendentalismul drumului nostru de după moarte ne obligă să acordăm preocupării metafizice o atenţie cât se poate de gravă. Metafizica este poezia vieţii noastre spirituale fără a fi artă, ci încercare de a depăşi tragismul; ea este cea mai înaltă simfonie şi cea mai adâncă care se cântă în slujba destinului omului şi a Creatorului său. Şi dacă totuşi vrem să dăm satisfacţie gânditorilor care afirmă că *metafizica este o artă*, să acceptăm această definiţie, spunând, la rândul nostru, că metafizica este cea mai adâncă artă, arta de a căuta metodele adecvate, specifice originalităţii noastre pentru a ajunge la liniştea supremă, la descoperirea prin revelaţie a adevărului absolut în lumina căruia descoperim sensurile juste ale lucrurilor şi ale vieţii.

Preocuparea metafizică este lucrarea care vizează esenţele Universului; ea se ocupă cu lucrurile care trec dincolo de sfera raţionalului şi a experimentului, adică cu lucrurile ce trec dincolo de fenomenal: *esenţa omului, esenţa lumii, esenţa absolută*. Căutarea şi descoperirea acestor esenţe se face printr-o explorare minuţioasă a adâncurilor omului, printr-o cunoaştere de sine şi printr-o perseverentă şi meticuloasă purificare de tot ce este sens eronat al lucrurilor (noţiuni eronate), ca şi de orice pasiune care stigmatizează, materializează planul nostru ontologic, planul metafizic. Procesul de sublimare, adică de înlocuire a noţiunilor eronate ale lucrurilor şi ale imaginilor, precum şi a pasiunilor cu noţiuni juste şi imagini respective, este tot secretul şi preludiul teoriei cunoştinţei revelate în metafizică. Metafizica nu este preocuparea care să se lase demonstrată, nu atât prin natura ei, cât prin destinaţia pe care i-a dat-o cel care a vrut să fie o preocupare a esenţelor, a lucrurilor ce trec dincolo de sfera raţionalului şi a empiricului. Metafizica este dorul nestins, această nostalgie care nu se lasă niciodată învinsă şi care nu se va distinge în sufletul fiinţei. Schelling spunea că arta şi religia converg. Şi într-adevăr, atât poezia, cât şi muzica sau pictura sunt artele prin care omul încearcă să cânte bucuria şi frumuseţea eternă a paradisului pierdut, după care suspină sufletul uman. De altfel, toate religiile şi miturile popoarelor vechi şi-au făcut din aceste trei arte un instrument pentru împlinirea ţelurilor lor sfinte. Ele au servit şi la constituirea şi manifestarea ceremonialului liturgic. Toate artele sunt mari, subtile, cu imense posibilităţi de exprimare, dar cea mai profundă, cea care reuşeşte să schimbe sufletul uman, să-l facă să vibreze, oricât ar fi de împietrit, este muzica. Mai mult, aceasta exercită o influenţă deosebită şi asupra animalelor. Nici poezia, nici pictura şi nici sculptura nu pot opera atât de efectiv asupra animalelor, ceea ce denotă profunzimea şi subtilele legături pe care le are muzica cu esenţa vieţii, în general.

Viziunea metafizică pe care o profesăm şi care ni se pare că aduce o notă de speranţă în problema salvării omului şi a reabilitării lui, propune înlocuirea lui *cogito ergo sum*, cu *iubesc, deci sunt*. A iubi înseamnă a fi, a fi înseamnă a exista, a exista din punct de vedere ontologic, realitate spirituală ce defineşte omul ca personalitate, ca fiinţă de sine stătătoare, cu finalitate transcendentă. Dezideratul *iubesc, deci sunt* este o realitate metafizică care implică existenţa fiinţei într-un climat metafizic, moral. Cu alte cuvinte, omul nu există decât în perspectiva că iubeşte. Iubirea îi legitimează, îi garantează lui existenţa. Prin urmare, existenţa omului este în funcţie de climatul iubirii în care îşi derulează activitatea (viaţa), ci nu de climatul cugetării, cum susţine Descartes. În cazul acesta, cine nu iubeşte în existenţa lui s-ar găsi într-o poziţie de non-existenţă, adică de moarte. Moartea nu este numai un fapt biologic, ci şi unul metafizic. În plan istoric, moartea este biologică, adică materializarea sau forma morţii metafizice, dar în plan spiritual, moartea are un alt înţeles. Moartea bilogică nu semnifică întotdeauna şi moarte metafizică. Ideea nemuririi sufletului ne opreşte să tragem această concluzie. Murim din punct de vedere metafizic numai dacă am murit din punct de vedere moral. Deci eternitatea noastră sau prelungirea vieţii metafizice este în funcţie de încadrarea noastră în planul moral, în planul ideilor morale universale. Astfel,

noi ne încadrăm în planul ontologic care ne asigură eternitatea, nemurirea.

Metafizica propriu-zisă nu este o disciplină, cu atât mai puțin o știință; ea este o preocupare – şi mai mult un curent, un *Weltanschauung* – o stare de spirit care străbate, cu duhul ei, toate preocupările omeneşti. Altfel spus, metafizica este *o stare de har*, un foc care ne mistuie, un fior care ne pune permanent probleme, precum cele referitoare la originea vieții, a sensului ei, a destinului nostru. Această stare de har se traduce printr-o acțiune pe care am putea să o numim activitate de metaficizare a întregii culturi, arte şi civilizații. Prin urmare, toate acestea pot fi străbătute de fiorul metafizic sau pot fi departe de această stare de har. În acest caz, cultura, arta şi civilizația nu ar mai avea finalitatea pe care le-o dă spiritul metafizic, ci ar fi pur şi simplu nişte mijloace de propagandă în mâinile unor persoane sau ideologii.

Începuturile metafizice sunt foarte îndepărtate. Am putea afirma că primul mare metafizician a fost Socrate, deşi au fost filosofi înaintea lui care au abordat probleme metafizice. Dar Socrate abordează două mari probleme speciale ale metafizicii: 1. existența unui singur zeu; 2. existența şi nemurirea sufletului. Discipolul său, Platon ridică însă multe probleme în metafizică. Dar cel de la care provine numele de metafizică este Aristotel. Pe vremea când exista Biblioteca de la Alexandria, Conservatorul ei făcând o verificare a manuscriselor existente în bibliotecă, a grupat toate lucrările lui Aristotel sub una singură, denumind-o *Organon*. Acest mănunchi de tratate priveau discipline precum: botanica, zoologia, anatomia, fizica, deci discipline care vizau ştiințele naturii. Mai rămăsese o lucrare de catalogat, lucrare care nu purta nici un titlu şi care uitase să fie inclusă în rândul celor din *Organon*. Răsfoind acest tratat, conservatorul a observat că în el Aristotel tratează alt tip de probleme decât în celelalte despre lumea fizică, adică trata probleme de esență a lucrurilor. Neştiind cum să o numească a pus-o peste *Organon* şi a scris pe ea *Metafizica*, lucrarea ce urmează celor care cuprind problemele vizând lumea fizică, adică lucrarea de după fizică. Întâmplător, ca şi conținut, această lucrare trata alte probleme decât cele din lumea fizică, adică probleme de metafizică, în sensul actual al termenului. Din fericire, lucrarea cu pricina se ocupa chiar cu probleme metafizice. Fiind o problemă a esențelor lumii, metafizica necesită o anumită maturitate în gândire, o anumită experiență spirituală şi o puternică stăpânire de sine. Fiind o activitate de recrudescență spirituală, metafizica nu se mulțumeşte să exploreze teritorii deja cunoscute. Ea este deschizătoare de drumuri; este o activitate care restructurează, cu spiritul ei, întreaga activitate spirituală a omenirii.

În filosofia clasică, metafizica ocupa următoarele capitole: problema ontologică şi problema teleologică. Filosofia raționalistă, ca şi cea empiristă, excludeau problema cosmologică, problema epistemologică şi cea etică din cadrul metafizicii. Nu se poate rezolva problema destinului uman fără a structura toate problemele cu spiritul metafizic şi atunci făcând o clasificare a curentelor care intră în cadrul problemelor filosofice (cinci, la număr), spunem că din punct de vedere metafizic ele arată astfel şi nu numai că arată, dar rezolvă, în mod optim, problemele care se ridică. În problema cosmologică, de pildă, între transformism, evoluționism şi creaționism, metafizica optează pentru creaționism; în problema ontologică, între materialism, spiritualism şi dualism, metafizica alege dualismul; în problema teleologică, între panteism, deism şi teism, metafizica optează pentru teism, iar în problema epistemologică, între nominalism, empirism, intuiționism, trăirism şi existențialism, metafizica alege trăirismul, cu nuanțe creştine. În consecință, trebuie să admitem că metafizica este drumul cel mai drept, calea eficientă pentru ieşirea omului din starea de tragism.

Astăzi se bate foarte mult monedă pe diferite metode: yoghism, mahomedanism, mozaism, sectarismul protestant american, metode care ar ajuta la rezolvarea dramei şi a sănătății sufleteşti şubrede în care se zbate omenirea. Susținem cu tărie că numai metafizica plămădită din aluatul creştin, adică metafizica teistă este singura soluție, singura manieră care ne poate salva din frământările şi zbuciumul în care se mişcă sufletul uman.

(Va urma)

Creştinul. Revoluționar sau mărturisitor? (I)

Societatea contemporană se află într-o criză profundă. Vectorul politic insistă asupra cauzelor economice ale acestei crize. Legile economiei de piață ar funcționa mecanic, peste voința ființelor umane care compun „miezul" societății capitaliste globale şi globalizante. Un fel de „fatalism economic" încearcă să explice mecanismele care au generat criza.

Pr. Marcel Răduț Seliște

Individul nu este liber şi deci, nici responsabil. Muncitorul exploatat, funcționarul încorsetat de birocrația căreia îi slujeşte sau micul patron, aflat în concurență cu marile corporații, nu sunt liberi să-şi transforme viața, depăşindu-şi condiția socială. Ei pot face aceasta doar în măsura în care pot înțelege şi utiliza – manipula? – legile „obiective" ale economiei de piață în folosul propriu. Altfel – şi de cele mai multe ori – proletarul, micul proprietar rămân neputincioşi. Marele capitalist, bancherul, industriaşul, arendaşul, politicianul nu sunt răspunzători de crizele ciclice provocate în sistem. Aceleaşi legi „obiective" au provocat criza. Marele capitalist, deşi aflat în vârful piramidei sistemului, este condiționat de sistem în manifestările sale de „actor economic" şi astfel, lipsa lui de libertate se va traduce prin lipsa lui de responsabilitate pentru faptele comise în plan economic.

Totuşi, aşa cum afirma Matei Dobrovie în articolul „Criza emoțională globală" publicat în „Dilema Veche" nr. 300 / 2009, „puțini sînt cei care înțeleg că în spatele cauzelor economico-financiare ale crizei actuale se află motivații umane. Palierul economico-financiar nu poate fi privit în abstract, fără a lua în calcul motivațiile şi acțiunile actorilor individuali. (...) Criza emoțională este o reflecție a unor populații, a unor indivizi în căutare, în căutare de nici ei nu mai ştiu ce. Societatea de consum nu mai poate să le ofere şi nu le-a oferit niciodată decît o fericire iluzorie. Puterea lui „a avea" sau de a acumula cît mai mult a pălit în fața aceleia de „a fi". Acum oamenii se caută şi se redescoperă pe ei înşişi şi relația cu ceilalți, în vreme de criză".

Criza unei societăți – economică, politică, socială, culturală sau spirituală – este de fapt o criză a libertății individului sau mai exact, a modului cum individul îşi foloseşte libertatea cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Istoria omului este o permanentă căutare a libertății. Putem spune deci că dintotdeauna, de la căderea omului din harul lui Dumnezeu şi până în prezent, societatea umană a fost în criză.

Cum se poate manifesta creştinul într-o societate aflată într-o criză continuă, indiferent de natura acesteia? Devine creştinul, prin mărturisirea lui Hristos, un „revoluționar de profesie“, prin faptul că, în cele mai multe situații, se află într-un conflict cu societatea, provocat de tensiunea interioară şi exterioară dintre valorile creştine pe care şi le asumă şi valorile necreştine/anticreştine ale societății în care trăieşte? Renunță creştinul la mărturisirea lui Hristos, prin izolare, fugă din fața răului social sau prin diluarea mesajului hristic într-o aşa-zisă „adaptare“ la societate, aşezând „ce este al Cezarului“ mai presus de „ce este al lui Dumnezeu“?

Creştinul ştie că nu este din lumea aceasta. Creştinul ştie şi că doar pentru o vreme trăieşte în lumea aceasta decăzută, afectată de păcat. El este trimis în lume de către Hristos pentru a dobândi mântuirea personală în Hristos şi de a restaura lumea în Hristos, în împreună lucrare cu Hristos. Creştinul are deci, un rost în această lume. O misiune. Lumea este importantă tocmai prin prisma acestui rost. „Disprețuirea maniheică a vieții lumii înconjurătoare nu este permisă. Participarea creştină la ea trebuie să fie întemeiată pe conştiința faptului că lumea, socium-ul, statul sunt obiecte ale iubirii lui Dumnezeu, fiindcă ele trebuie transformate şi curățite după principiile iubirii poruncite de Dumnezeu. Creştinul trebuie să vadă lumea şi societatea în lumina scopului lor ultim, în lumina eshatologică a Împărăției lui Dumnezeu.“ (*Fundamentele concepției sociale a Bisericii Ortodoxe Ruse, Sinodul Episcopal Jubiliar al Bisericii Ortodoxe Ruse*, Moscova, 13–16 august 2000)

Trăind în lume, în societate, creştinul îşi trăieşte călătoria spre Parusie şi învierea morților. Parusia nu are loc într-un „regat fantastic“ aflat departe, într-un „univers paralel“, ci aici, pe pământul transfigurat de Lumina lui Hristos. Învierea morților în noile trupuri de lumină – „Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer.“ (Matei 22, 30) – are loc tot aici, pe pământul devenit „cer nou şi pământ nou“ – „Şi am văzut cer nou şi pământ nou. Căci cerul cel dintâi şi pământul cel dintâi au trecut; şi marea nu mai este“ (Apocalipsa 21, 1). Lupta creştinului cu răul din societate este deci, superioară oricărei alteia deoarece pe de o parte, finalitatea luptei depăşeşte limitările vieții pământeşti, aceasta fiind dobândirea vieții veşnice în Hristos, iar pe de altă parte, metoda de eliminare a răului este întemeiată pe iubirea de semeni, fapt care face imposibilă acceptarea sau comiterea de către creştin a vreunui atentat cât de mic împotriva „chipului şi asemănării lui Dumnezeu“ regăsite în individul „generator“ de rău social.

„Creştinii trebuie să fie preocupați de aspectele sociale ale vieții. Divorțul dintre etică şi practicile individuale sociale este de negăsit în Evanghelie sau în iudaismul precursor. Acest divorț apare doar atunci când se acceptă un compromis din partea creştinului, a Bisericii în fața societății corupte, o societate ale cărei norme, uneori, nu provin din revelația biblică şi chiar sunt contrare acesteia“. (André Trocmé – Iisus şi revoluția nonviolentă, pag. 62) Creştinul nu se poate dedubla. Evanghelia este urmată, mărturisită atât în spațiul liturgic, cât şi în comunitate – familie, agora, activitatea economică, culturală sau politică a creştinului. Hristos este mărturisit mereu în Biserică, Biserica este mereu cu creştinul fie şi măcar pentru faptul că acesta îi aparține prin Botez, iar creştinul este întotdeauna chemat să-L mărturisească pe Hristos, chiar şi în situațiile aparent cele mai banale ale vieții.

„Ori de câte ori Duhul Sfânt vorbeşte în Biserică, El face un apel la pocăință, adică la o transformare a obiceiurilor şi practicilor atât la nivelul indivizilor, cât şi al societății, în ansamblu. Convertirea individuală nu poate fi disociată de efectul ei în societate, anume pocăință socială, reaşezarea societății pe principiile creştine. Etica Evangheliilor este una a reînnoirii ființei umane în Hristos. Orice limitare a acestei renaşteri a ființei umane în Hristos are ca efect reducerea sau chiar anularea roadelor sale în plan social şi politic la nivelul societății. Nu ne este îngăduit să limităm domeniul de aplicare a puterii lui Dumnezeu". (André Trocmé – Iisus şi revoluția non-violentă, pag. 62) Din perspectiva dobândirii mântuirii şi a restaurării lumii în Hristos, lupta creştinului cu răul social dobândeşte valențe superioare unei activități revoluționare. „Ura de clasă" este înlocuită de „iubirea de vrăjmaşi", fără a fi anulată necesitatea înlăturării cauzelor sociale, politice, economice ale răului. Această eliminare a răului nu se face însă, prin lichidarea fizică a individului care generează răul (capitalist, exploatator etc.), ci prin reaşezarea, modificarea mecanismelor societății pe o temelie creştină, tocmai datorită convertirii individului care formează şi pune în mişcare mecanismele respective.

Mărturisirea lui Hristos se face atât la nivelul indivizilor, cât şi la nivelul grupului de indivizi privit ca sistem de organizare – familie, comunitate, instituție economică, instituție culturală, instituție socială, instituție statală. A-L mărturisi pe Hristos doar individului, fără a fi încreştinat şi modul – sistemul – în care acesta interacționează în grupul de indivizi unde se manifestă, reprezintă un efort lipsit de eficiență. A încerca să „reformăm" în Hristos instituțiile sociale, privite abstract, ignorând faptul că acestea sunt formate din indivizi, este inutil.

„Biserica nu trebuie şi nu poate lua locul statului. Evanghelia lui Hristos nu leagă pe oameni cu legi pământeşti, trecătoare. Evanghelia îl eliberează pe om, din perspectiva veşniciei, de orice fel de servitute a păcatului. Evanghelia trebuie asumată de creştin, de Biserică într-un spirit de pocăință şi rugăciune. Statul modern, chiar şi în situația unor programe generatoare de mari beneficii sociale, nu are vocație evanghelică. Statul nu poate nici a se ruga şi nici să se pocăiască. Deci, numai Biserica poate fi pe deplin purtătoarea Evangheliei." (André Trocmé – *Iisus şi revoluția non-violentă*, pag. 62)

„Revoluția" creştinului nu este a maselor, dar nici a individului. „Revoluția" creştinului, lupta creştinului împotriva răului social se poartă pe cel puțin două „fronturi". „Frontul sufletesc" intim al neputințelor personale, slăbiciunilor, patimilor, păcatelor care tulbură şi încearcă sufletul creştinului şi deopotrivă, al semenului care generează şi multiplică răul social. „Frontul sufletesc" al obştei, al comunității, acolo unde răul provocat de individ dobândeşte dimensiunea de fenomen social – sărăcia, exploatarea, nedreptatea, opresiunea, inegalitatea etc. „Revoluția" pe care creştinul mărturisitor o declanşează în om şi umanitate este tocmai această dualitate a luptei cu răul – lupta cu răul din individ, spre convertirea la Hristos a individului, fără însă a ignora lupta cu efectele generate în societate de acest „rău subiectiv" şi lupta cu răul social, „răul obiectiv", spre eliminarea acestui rău, fără a accepta însă ca individul sau indivizii care au comis răul să fie lezați în calitatea lor de „chip şi asemănare a lui Dumnezeu".

O astfel de atitudine în lupta cu răul social înseamnă, de fapt, asumarea Evangheliei lui Hristos, iar „asumarea de către Biserică a Evangheliei lui Hristos în relația sa cu societatea, cu statul poate fi privită ca un fel de stare în care nu există tensiuni ireconciliabile între „Împărăția lui Dumnezeu ce va să vină", cu a sa aşa-numită „etică absolută" şi lumea „aşa cum este", societatea, statul cu ale lor „necesități relative". (...) Sufletul creştinului nu mai este sfâşiat între îndatoririle pe care i le cere conştiința sa creştină şi exigențele apartenenței la stat, ca cetățean. Singura tensiunea care rămâne este doar cea care izvorăşte din separarea Bisericii de stat, în sensul respingerii acelor valori promovate de stat aflate în incompatibilitate cu Evanghelia lui Hristos." (André Trocmé – *Iisus şi revoluția non-violentă*, pag. 62)

Va urma

Complexul voievodal în lirica lui Eminescu

Prof. Dr. Const. Miu

În lirica lui Eminescu, sunt câteva creații din care putem decela *complexul voievodal*. Acesta fie că se manifestă la nivelul colectivității, fie la acela al individului.

Spre pildă, în poezia *La moartea Principelui Ştirbey*, complexul voievodal este evidențiat la nivelul colectivității, prin intermediul thanatosului. Moartea Principelui este un eveniment cu implicații la nivel astral şi teluric: „Turnurile mişcă-n doliu a lor inimi de aramă/ Şi un înger cu-aripi negre, cu diademă de spini,/ Cu cântarea plângătoare lumea mişcă, lumea cheamă". Mesagerul divin este îngerul morții, care pune în mişcare *lumea*. Întreaga națiune vede semnul divin al naturii princiare a voievodului răposat: „Şi cu ochiul plin de lacrimi națiunea cea română/ Care are-n mii de inimi sufletul ei tremurând, / Vede cum *prin nori se stinge stea cu flacără divină*/ Şi aude-n cer un tunet şi un gemet pe pământ." (s. n.). Să observăm în versurile citate sinecdoca („ochiul plin de lacrimi"), prezența ei augmentând manifestarea la unison a întregii colectivități afectate de moartea voievodului. De asemenea, acest eveniment funest are – după cum se poate lesne sesiza din ultimul vers – repercusiuni atât în cer (tunetul care se aude-n cer) şi pe pământ („gemetul" care se aude pe pământ) – acestea sunt două „semne" că evenimentul are semnificație planetară. În strofa a treia, *complexul voievodal* transpare din manifestarea aproape împietrită a supuşilor, vădit afectați de semnul celest al morții, hiperbola şi comparația amplă fiind elocvente în acest sens: „A-ntristării neagră-aripă peste lume se întinde, / Totul tace, căci durerea este mută ca un gând, / Lumea azi nimic nu vede, ochiu-i nimic nu cuprinde/ Decât cursu-acelui astru ce se sparge pe-un mormânt." Să mai reținem din strofa mai sus citată că registrul verbal este la *indicativul prezent continuu*, lăsând impresia că totul se petrece sub ochii cititorului spectator la un ceremonial funerar.

În *Scrisoarea III*, sultanul Baiazid, prin aroganța discursului său, intenționează a impune interlocutorului său – Domnul Țării Româneşti – *complexul inferiorității*: „- Am venit să mi te-nchini, / De nu schimb a ta coroană într-o ramură de spini./ (...) Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândeşti că pot/ Ca întreg Aliotmanul să sempiedice de-un ciot?/ O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus!/ Toată floarea cea vestită a întregului Apus, / Tot ce stă în umbra crucii, împărați şi regi s-adună, / Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună./ (...) Când văzui a lor mulțime, câtă frunză, câtă iarbă, / Cu o ură nempăcată mi-am şoptit atunci în barbă, / Am jurat ca peste dânşii să trec falnic, fără păs, / Din pristolul de la Roma să dau calului ovăs.../ Şi de crunta-mi vijelie tu te aperi cu-un toiag?/ Şi purtat de biruință să mă-mpiedic de-un moşneag?" Nu putem să nu remarcăm infatuarea lui Baiazid, care de la bun început îi solicită voievodului român închinarea, iar în caz de refuz făcând aluzie la crucificarea Împăratului iudeilor – Iisus Cristos. Apoi, după ce-şi etalează faima de mare cuceritor, nu scapă ocazia să jignească, numindu-l disprețuitor pe Mircea „ciot" şi „moşneag". În răspunsul său, Voievodul foloseşte *pluralul colectivității*, semn oratoric vădit că el vorbeşte în numele supuşilor: „Eu nu ți-aş dori vreodată să ajungi să ne cunoşti, / Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oşti/ (...) Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrun pod, / De-au trecut cu spaima lumii şi mulțime de norod;/ Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă/ Au venit şi-n țara noastră de-au cerut pământ şi apă –/ Şi nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt, / Cum veniră, se

făcură toți o apă şi-un pământ.“ Din desfăşurarea evenimentelor surprinse în poem, putem aprecia că vorbele Domnitorului au valoare anticipativă, iar *complexul inferiorității*, pe care Baiazid a intenționat să-l impună lui Mircea cel Bătrân a avut efect de bumerang şi, prin aceasta, invadatorul a avut parte de un cert *complex voievodal*.

În poemul *Luceafărul*, la prima metamorfozare a astrului celest, acesta îi apare fetei de împărat ca personaj de basm, de sorginte princiară: „Şi din adânc necunoscut/ Un mândru tânăr creşte./ (...)Şi ține-n mână un toiag/ Încununat cu trestii.// Părea un tânăr voievod/ Cu păr de aur moale, / Un vânăt giulgi se-ncheie nod/ Pe umerele goale.“ În această primă ipostază recunoaştem câteva „semne“ distinctive pentru un *ales – toiagul încununat cu trestii* şi *giulgiul vânăt*, încheiat cu nod. Primul obiect de recuzită (toiagul încununat cu trestii) este însemnul regalității tânărului voievod, asemănător cu cel al fetei „Din rude mari împărătești“. Această înfățişare sub care *mândrul tânăr* i se arată prințesei este aidoma celei din basmele cu împărați, împărătese, prinți şi prințese. Invitația pe care i-o face fetei de împărat de a-l urma în lumea lui ține de acelaşi fond de basm: „Acolo-n *palate de mărgean*/ Te-oi duce veacuri multe, / Şi toată lumea-n ocean/ De tine o s-asculte.“ (s. n.). Două aspecte decelăm în strofa citată: temporalitatea („veacuri multe“) aminteşte de durabilitatea acțiunilor pe tărâmul basmului; prin schimbarea toposului şi, implicit, a statutului ei („Iar tu sa-mi fii mireasă“), fata de împărat devine *stăpâna* lumii acvatice – altă lume de basm.

Şi a doua metamorfozare a astrului are însemn al regalității: „Pe negre vițele-i de păr/

Coroana-i arde pare, / *Venea plutind în adevăr/ Scăldat în foc de soare.*// Din negru giulgi se desfăşor/ Marmoreele braţe, / El vine trist şi gânditor/ Şi palid e la faţă;// Dar ochii mari şi minunaţi/ Lucesc adânc himeric, / Ca două patimi fără saţ/ Şi pline de-ntuneric." (s. n.). Remarcăm faptul că „recuzita" (*coroana* şi *giulgiul*) este asemănătoare celei avute de protagonist la prima sa înfăţişare: „...coroana e simbolul gloriei celor aleşi, în sensul biblic al cuvântului."[1] La a doua venire a *alesului*, poetul pune accent pe slava Luminii. Dacă prima dată Lumina este „în ea însăşi viaţă nepieritoare, care traversează pacea iubirii"[2] – elocventă în acest sens fiind metafora *ochilor vii/ Ce scânteie-n afară* (s. n.) –, a doua oară ea se află în strânsă legătură cu adevărul, în care protagonistul vine plutind: „El este Lumina şi Adevărul. Şi când această Adevărată Lumină (Ioan, 1:9) ne va cuprinde, atunci noi trăim cu Iubirea Lui."[3] Acum putem înţelege că natura acestei Lumini este sacră, căci „Strălucirea aceasta exterioară este o dogoare a focului lăuntric (...) e iradiaţia în afară a unei explozii de lumină lăuntrică"[4], iar apariţia ei, ca dorinţă de unire mistică între sacru şi profan, „e semnalată totdeauna ca foc, ca flacără...[5] (s. n.). Întărim această opinie că Lumina în care este învăluit Hyperion, la a doua sa descindere, e una sacră, amintind că îngerul care i s-a arătat lui Daniel (în *Vechiul Testament*) avea „faţa ca fulgerul şi *ochii ca flăcări de foc*..."[6] (s.n.). În dialogul său cu fata de împărat, Hyperion mărturiseşte scopul inhabitării sale – dorinţa unirii mistice între sacru şi profan, ca *logodnă noetică: „Am coborât cu-al meu senin/(...) Eu sunt luceafărul de sus, / Iar tu să-mi fii mireasă.*"(s. n.).

Dar aceste însemne (*toiagul încununat cu trestii* şi *coroana*) nu sunt suficiente, spre a o determina pe fată să accepte chemarea *tânărului voievod*. Refuzul vine de două ori şi e formulat categoric printr-o negaţie totală: „- O, eşti frumos, cum numa-n vis/ Un înger se arată,/ Dară pe calea ce-ai deschis/ *N-oi merge niciodată*;//(...) (s. n.). De observat că fata îi recunoaşte acestui *Domn* frumuseţea angelică şi demonică, dar acesta e *străin la vorbă şi la port*: „Deşi vorbeşti pe înţeles/ Eu nu te pot pricepe." E aici un paradox, care dezvăluie crudul adevăr că *vizitatorul nocturn* – ca personaj de basm - aparţine altei lumi. De aici şi complexul voievodal, de care fata de împărat vrea să se elibereze, prin refuzul de a accepta invitaţia.

[1] Jean Danielou, *Simbolurile creştine primitive*, Editura Amarcord, Timişoara, 1998, p. 21.

[2] Arhim. Sofronie, *Mistica vederii lui Dumnezeu*, Editura Adonai, Bucureşti, 1995, p. 110.

[3] Arhim. Sofronie, op. cit., p. 186.

[4] Nichifor Crainic, *Sfinţenia – împlinirea umanului* (curs de Teologie mistică), Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi, 1993, p. 171.

[5] Ibidem, p. 171.

[6] Billy Graham, *Îngerii – agenţii secreţi ai lui Dumnezeu*, Editura Stephanus, Bucureşti, 1994, p. 84.

Religia, parte integrantă a culturii europene

Integrarea în structurile europene nu poate reprezenta un motiv pentru excluderea Religiei din învățământul public, pentru armonizarea legislației cu normele comunitare. În primul rând, Religia constituie parte integrantă şi definitorie a culturii europene. Fără cunoştințele oferite de acest domeniu, nu putem înțelege istoria şi cultura acestui continent şi nu putem prețui catedralele, mănăstirile, bisericile, operele de artă vizuală şi muzicală în marea lor majoritate inspirate de credința religioasă.

Pr. Dr. Radu Ilaș

Nu este drept să ştergi, în numele laicității, secole de istorie şi cultură inspirate de credința religioasă. Nu putem mutila sufletul Europei, ignorând capodoperele din arhitectură, pictură, sculptură, literatură sau muzică, pentru a susține o pretinsă emancipare bazată pe vidul spiritual al secularizării. Nu putem înlocui niciodată valorile constante ale Religiei cu modele efemere ale umanismului autosuficient şi antireligios.

Aceasta explică de ce, în marea majoritate a țărilor europene, Religia se predă în cadrul sistemului de învățământ public, având un rol recunoscut şi apreciat în societate, cu implicații profunde în dezvoltarea socio-culturală.

Învățământul are un caracter confesional în Austria, Grecia, Italia, Polonia, Spania şi Germania, iar un specific general în Olanda, Suedia, Norvegia sau Danemarca.

Elevii din România au dreptul să nu frecventeze orele de Religie, situație întâlnită şi în Italia, Cehia, Grecia sau Austria, dar Religia este propusă ca parte din curriculum.

Uniunea Europeană încurajează, prin principiul „unității în diversitate“, păstrarea identității naționale, a tradițiilor locale şi a valorilor formate de-a lungul secolelor şi nu urmăreşte o nivelare artificială şi sterilă, o distrugere a specificului cultural al minorităților şi mă refer îndesosebi la confrații din Bucovina.

Astfel, anul 2008 a fost proclamat, în cadrul instituțiilor europene, anul dialogului inter-cultural. În acest context, fără excepție, cultul religios şi morala socială religioasă au marcat cultura tuturor popoarelor europene.

Biserica contribuie fundamental la formarea şi dezvoltarea tezaurului cultural național, perenitatea credinței, a tradițiilor şi valorilor transmise prin biserică, nu poate fi contestată sau considerată un „fals istoric“. Operele artistice reprezentative şi momentele istorice cruciale, perpetuate, respectiv consemnate/redate prin efortul oamenilor bisericii pun în evidență rolul Bisericii în crearea, păstrarea şi transmiterea valorilor naționale de ordin spiritual, moral şi cultural. Din acest punct de vedere românii din Bucovina indiferent de care parte a graniței s-ar afla, mustesc de spiritualitate românească, ce trebuie manifestată, cu respect pentru legislația Ucrainei.

Religia a avut, întotdeauna, în cadrul sistemului public de învățământ, un rol important în procesul de formare a competențelor şi atitudinilor moral – sociale. Aşa cum Geografia oferă cunoaşterea configurației spațiale a pământului, esențială pentru cunoaşterea patriei şi a planetei, iar Istoria oferă cunoaşterea succesiunii temporale a generațiilor umane, Religia oferă perspectiva comuniunii eterne de iubire între Dumnezeu şi oameni, între Creator şi creaturi, între persoane şi popoare.

Prin urmare, studiul Religiei, nu poate lipsi din curriculum sau din programul şcolii ucrainene, tocmai pentru că studiul Religiei corespunde

nevoii comunității românești de a-şi păstra bogăția şi identitatea spirituală şi de a transmite valori permanente tinerei generații.

Însă, pentru că Biserica propune, nu impune valori, trebuie respinsă orice formă de presiune prin care elevii ar putea fi obligați să urmeze orele de Religie sau să participe la slujbe şi manifestări religioase. Cu alte cuvinte, întrucât libertatea reprezintă un mare dar oferit de Dumnezeu omului, educația religioasă trebuie asumată în mod liber, respectându-se dorința părinților şi a copiilor.

În acest sens, Biserica se raliază articolului 26. alin(3) din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care prevede că „părinții au dreptul de prioritate în alegerea modului de educație acordată copiilor lor".

Pe de altă parte, libertatea nu este simplă indiferență spirituală, ci capacitatea omului de a alege valori spirituale care îmbogățesc viața persoanei şi a comunității umane. În acest sens, valorile oferite de educația religioasă sunt extrem de necesare, întrucât ele reprezintă pentru tineri un reper spiritual esențial şi un liant existențial între toate cunoştințele teoretice, dobândite prin studiul celorlalte discipline.

Valorile cultivate şi virtuțile încurajate în cadrul orelor de Religie sunt necesare sănătății spirituale a persoanei şi a comunității. Religia îl învață pe copil şi pe tânăr iubirea față de Dumnezeu şi de oameni, credința, speranța şi solidaritatea, dreptatea şi recunoştința față de părinți şi față de binefăcători, dărnicia şi hărnicia, sfințenia vieții, valoarea eternă a ființei umane, adevărul prim şi ultim al existenței, binele comun şi frumusețea sufletului profund uman, cultivat şi îmbogățit prin virtuți.

Aşadar, predarea Religiei în şcoală are valențe educaționale deosebite, prin rolul ei formativ în viața tinerilor, reducând efectele negative ale crizei contemporane de identitate şi de orientare (provocată în mare parte de nevoi economice), propunând modele viabile de bunătate şi sfințenie, şi oferind tinerilor repere în viața de familie şi în societate.

Educația religioasă ar trebuie să reprezinte un factor de stabilitate şi de comuniune în societatea ucraineană, un izvor sfânt şi statornic de inspirație pentru a apăra şi promova identitatea spirituală şi demnitatea românilor sau a altor persoane, care trăiesc azi într-o lume din ce în ce mai pluralistă şi mai fragmentată din punct de vedere spiritual şi social.

Religia fiind lumina vieții în comuniune de iubire cu Dumnezeu şi cu oamenii, evidențiază valoarea eternă a faptelor bune, săvârşite în timpul limitat al vieții terestre, şi promovează comuniunea între generații prin valorile perene ale credinței cultivate şi transmise.

Astăzi, mai mult ca oricând, este nevoie de credință în Dumnezeu, de urmarea principiilor de viață ale moralei creştine, care ne obligă să lucrăm la renaşterea şi zidirea moral-spirituală a românilor de pretutindeni, la redescoperirea adevăratelor sale virtuți, aşa cum au fost ele păstrate de-a lungul istoriei.

Mesajul Bisericii – prin educația religioasă este, pentru om, Hristos, care – din iubirea de oameni a lui Dumnezeu – s-a întrupat pentru mântuirea noastră.

Misiunea profesorului de religie este nu numai de a împărtăşi cunoştințe elevilor, ci şi de a le forma şi cultiva religiozitatea.

Procesul include fixarea, cu profesionalism, a cadrului informativ-formativ al educației religioase, stabilirea obiectivelor pe care le are de realizat educația religioasă în şcoală, selectarea inspirată a strategiilor care asigură învățarea activă în clasă şi a tehnicilor de evaluare, care determină cunoaşterea performanțelor la care au ajuns elevii la o lecție de religie.

Statutul dobândit de religie în şcoală îi conferă acesteia reale posibilități de aplicare a conceptelor şi dogmelor Bisericii creştine, în general, de cunoaştere şi stăpânire a conținuturilor programelor şcolare de religie de către elevi şi de cultivare a sentimentelor lor față de tradițiile şcolii românești, față de credința în care s-au născut, față de Biserica Ortodoxă.

Trebuie să nu uităm îndemnurile adresate de fericitul in adormire Părinte Patriarh Teoctist, rostite în cuvântul către credincioşii parohiei române ortodoxe din Salzburg: *„Lumina credinței ne face să ne unim sufleteşte unii cu alții, oriunde*

La rugăciune

ne-am afla (...) datorită acestei lumini a credinței, pe care o invocăm atât de semnificativ la unele din slujbele noastre, zicând Lumina lui Hristos luminează tuturor!, noi ne îmbogățim sufletește, dându-ne unii altora lumină din lumina credinței, transmisă de înaintaşi".

Este recunoscut faptul că şcoala şi Biserica au reprezentat, şi reprezintă, în continuare, instituțiile de bază pentru luminarea şi culturalizarea maselor, pentru educarea morală a acestora, pentru păstrarea tradițiilor strămoşeşti.

Perceptele moralei creştine şi practicile religioase au ocrotit sănătatea morală a poporului nostru, puritatea sa morală şi ființa națională. Permanent Biserica Ortodoxă a fost apărătoare şi păstrătoare a valorilor naționale şi a tezaurului cultural-național.

Prin şcoală şi Biserică s-a păstrat identitatea noastră națională. Istoria culturii şi a vieții spirituale a poporului nostru se regăseşte în însăşi istoria Bisericii. Împreună, şcoala şi Biserica au contribuit şi contribuie la educarea moral-creştină a poporului român.

„Biserica, spunea Preafericitul Părinte Patriarh Daniel Ciubotea, încetează de a mai fi ghetoul liturgic, ieşind cu demnitate pe arena socialului. Ea are de construit conştiințe, suflete. Se cuvine ca ea să devină mai ofensivă, oferind alternative de viață, având alternative caritabile implicându-se în multe întreprinderi culturale şi sociale".

Ontologia cunoașterii religioase

Constantin Mihai

Există sisteme de gândire care gravitează în jurul apodicticului, problematicului, sisteme materiale cu un caracter reflectoriu, adică punctate de o conştiinţă teoretică. Raţiunea umană pendulează între o gândire sistemică şi un aspect pasiv al sistemului reglat de o latură autonomă a mentalului şi de o latură eteronomă a lucrurilor interioare şi exterioare. Singura modalitate care asigură depăşirea polarităţii subiect – obiect este mistica cunoaşterii fundată pe har. Jocul spiritual care decurge din triada Har – chemare – căutare este o certitudine că şi cunoaşterea îşi are sediul în mistică. De aici, deosebirea fundamentală între tipul antropologic autonom, supus controlului logic al conceptelor, raționamentelor şi tipul antropologic religios, dominat de logica Adevărului Revelat, Unic, vehiculat de dogma creştină.

În cadrul acestei dezbateri privind valoarea cunoaşterii în plan religios se remarcă şi Petre Ţuţea, un alt reprezentant al elitei interbelice, preocupat de problematica ecleziologiei creştine. Potrivit gânditorului român, Biserica reprezintă spaţiul sacru care defineşte profilul uman, practica liturgică fiind singura „scară către cer“[1]. Cu alte cuvinte, Ecclesia oferă identitate ontologică, substanţă şi devenire. Pendulând între *calea Domnului* (Bossuet) şi *cetatea lui Dumnezeu* (Augustin), *homo christianus* aspiră neîncetat la *sotiria* sa, prin setea de Absolut. În centrul cunoaşterii stă Dumnezeu, Creator al tuturor unităţilor, orice parte şi

[1] A se vedea, *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Ţuţea*, ediţia a IV-a, Bucureşti, Humanitas, 2008, p.25: „În Biserică eşti comparat cu Dumnezeu, fiindcă exprimi chipul şi asemănarea Lui. Dacă Biserica ar dispărea din istorie, istoria n-ar mai avea oameni. Ar dispărea şi omul... În Biserică afli că exişti. Ce pustiu ar fi spaţiul dacă n-ar fi punctat de biserici!“

orice întreg fiind cuprinse în El. În acest sens, unităţile nu iau naştere prin totalizare, ci sunt esenţe mistice. Se poate aplica aici viziunea panteistă a lui Malebranche. Cunoaşterea din perspectivă religioasă, se plasează în jurul relaţiei: Dumnezeu – omul – natura.

Petre Ţuţea s-a oprit la trei cetăţi cu destin istoric: Ierusalim, Atena şi Roma pentru a ilustra acest proces interior. Astfel, Ierusalimul este simbolul patimilor, al biruinţei lui Hristos. Asistăm la spectacolul Fiului omului, prin misterul teandric revelându-se legătura eternă dintre om şi Dumnezeu. Atena este cetatea spiritului căutător de adevăr, bine şi frumos – *kalokagathia*. Ca o mare cultură, ea a unit imanentul cu transcendentul, propunând modelul paideic ideal. Este perioada de punere a marilor probleme şi întrebări care frământă spiritul elin, conturându-se tipul unei pedagogii *sui generis*. În schimb, Roma este cetatea *praxis*-ului, unde totul începe în legendă şi se termină în ruină. Din punct de vedere gnoseologic, se poate vorbi de un eclectism cultural, de un amestec de curente şi concepţii care se suprapuneau unor practici religioase bogate în rituri şi ritualuri păgâne. Punctarea spaţială a spiritului, prin reliefarea trăsăturilor distinctive ale celor trei cetăţi, trebuie completată, în viziunea lui Petre Ţuţea, cu trei factori majori: Dumnezeu, omul şi lumea. Prin Dumnezeu se poate depăşi neliniştea produsă de infinit, precum a dovedit experienţa lui Pascal. Fixarea cunoaşterii în dimensiunea sacrului – în accepţia sa teologică –, acolo unde acţionează harul lui Dumnezeu, prin conlucrarea cu umanul, prin coborârea *Logosului*. Ordinea interioară a omului şi ordinea naturii izvorăsc din Dumnezeu, divinitatea fiind situarea înaintea lumii, *fiinţa nenăscută*, cum afirmase şi Thales. Ordinea şi sensul lumii, precum şi lucrurile din ea, aparţin lui Dumnezeu, ele putând fi revelate celor aleşi.

În Sfânta Scriptură, Dumnezeu se revelează omului drept o realitate care poate fi obiectul unei anumite cunoaşteri. Acest act de cunoaştere nu se raportează la inteligenţă; a-l cunoaşte pe Dumnezeu presupune a-l recunoaşte în procesul de adorare, proces care necesită participarea totală a omului. Potrivit teologiei occidentale, raţiunea naturală construieşte o filosofie autonomă, protejată de principiul harului – *non tollit naturam* –, ceea ce permite teologiei să coexiste cu filosofia naturală. Teologia răsăriteană n-a acceptat niciodată principiul raţiunii naturale, *lumen naturale rationis*. Revelaţia creştină nu este o completare a vederii naturale.

În teoria sa despre ontologia cunoaşterii, Petre Ţuţea dezvoltă principiile teologiei apofatice, oferind un răspuns eficient celor care nesocoteau Tradiţia Bisericii Ortodoxe. Spre deosebire de teologia catafatică care utilizează metoda afirmaţiilor limitative, restrictive, teologia apofatică promovează „distanţa cea de netrecut şi mântuitoare". Nu este vorba de un agnosticism, întrucât tocmai datorită acestei necunoaşteri, printr-o *intuiţie primordială şi simplă*, se poate accede la *cunoaştere*, dincolo de orice înţelegere.

Prin urmare, teologia apofatică sau negativă nu se opune teologiei catafatice sau pozitive. Metoda apofatică nu este negatoare; afirmaţia triumfă prin negaţie, singurul remediu al insuficienţei care o obligă să se autodepăşească. Teologia apofatică nu este un simplu corectiv, ea este o teologie autonomă care aduce o anumită cunoaştere. De pildă, noţiunile de *supra-bun* şi *supra-existent* reprezintă negaţii – afirmaţii, conţinând o anumită descriere a lui Dumnezeu care este inconceptibil. Teologia apofatică se situează în orizontul experienţei creatoare de unitate, precum taina comuniunii euharistice. Ca metodă, *apofaza* indică atitudinea adecvată a oricărui teolog: *omul nu teoretizează, ci se schimbă*[2].

Dacă pentru Occident, lumea este reală, iar Dumnezeu ipotetic, fapt ce incită la căutarea argumentelor în favoarea existenţei Sale, pentru Răsărit, lumea este cea care prezintă o existenţă îndoielnică, singurul argument al realităţii ei este existenţa auto-evidentă a lui Dumnezeu. Filosofia evidenţei se identifică cu cea a Revelaţiei. Evidenţa reprezintă modelul adevăratei cunoaşteri trecute prin filtrul apofatic. Este vorba de noţiunea de *cunoaştere vie, cunoaştere-viaţă, cunoaştere-*

[2] Pentru mai multe detalii privind *dimensiunile apofatice şi catafatice ale teologiei Sfinţilor Părinţi*, a se vedea Paul Evdokimov, *Cunoaşterea lui Dumnezeu*, Bucureşti, Christiana, 1995, pp.25-27

iubire, în sensul teoriei lui Homiakov. Cu alte cuvinte, Adevărul nu se descoperă decât iubirii reciproce a tuturor. Teologul rus relevă enciclica Patriarhilor răsăriteni trimisă Papei Pius al IX-lea, în 1848: *Păstrătorul Adevărului este tot poporul Bisericii*, aceasta fiind formula noțiunii de *sobor* sau de *colegialitate*. De fapt, unitatea dintre rațiune şi credință se stabileşte pe măsura apartenenței ființei la Biserică, *Stâlp şi tărie a Adevărului*, potrivit Sfântului Apostol Pavel. Unicul subiect al cunoaşterii este Absolutul; de aici rezultă că subiectul uman al cunoaşterii nu este un ins izolat, ci persoana ca mădular al Ecclesiei, Trupul lui Hristos, ceea ce face din Biserică *axa duhovnicească a istoriei şi subiectul sobornicesc al cunoaşterii lui Dumnezeu*.

Pentru Țuțea, cunoaşterea revelată este singurul tip de cunoştere autentic. În antropologia creştină, omul nu se caută, nu se intuieşte, nu se descrie, nu se autodefineşte, fiindcă primeşte dogmatic, prin credință şi har, datele cunoaşterii sale. *Homo Christianus* este conştient de faptul că nu se poate autocunoaşte şi nici nu poate cunoaşte total[3]. Viziunea Adevărului creştin protejează ființa umană de neliniştile provocate de perspectiva infinitului şi a morții. Astfel, există un singur Adevăr, *secundum fidem*, cel *secundum rationem* fiind iluzoriu. Dacă comprehensiunea ar fi o cunoaştere identică cu cognoscibilitatea obiectului cunoscut, atunci nu numai esența divină, dar chiar şi substanțele create ar fi incomprehensibile pentru noi. Comprehensiunea se raportează numai la extensia lucrului cunoscut; acest fapt permite menținerea unei identități perfecte între obiectul comprehensiunii infinite a lui Dumnezeu şi cunoaşterea finală a celor aleşi. Textele patristice care par a nega posibilitatea cunoaşterii divine trebuie interpretate pornind de la următorul principiu: cunoaşterea fericiților nu va putea niciodată să se adecveze extensiei lucrului cunoscut (*adequare amplitudinem rei cognitae*).

Tributar tradiției patristice răsăritene, Petre Țuțea subliniază imposibilitatea cunoaşterii divine în transcendența sa absolută, în afara oricărei relații cu ființele create, dincolo de revelarea Lui în iconomia creației şi a mântuirii.

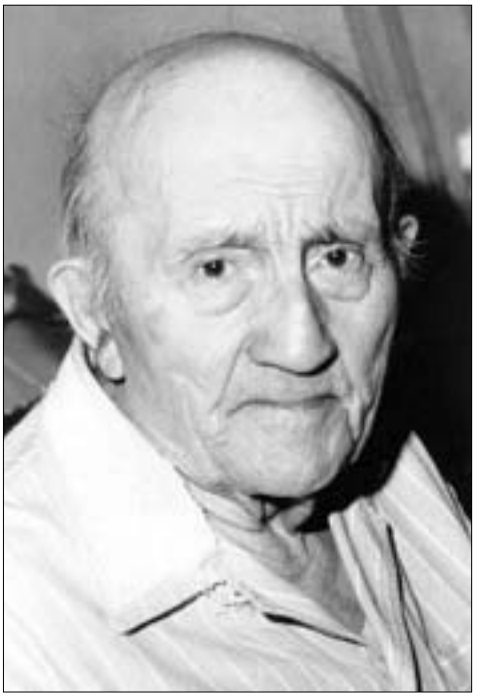

Treimea cea de-o-ființă e independentă de relațiile ei iconomice cu lumea creată. Regăsim aici mai vechea idee patristică referitoare la noțiunile de *theologia* şi *oikonomia*, o dualitate de aspecte esențiale în cunoaşterea religioasă. Această idee patristică este extrem de importantă pentru comprehensiunea semnificației reale a distincției schițate de Părinții Capadocieni între *ousia* inaccesibilă şi *dynameis* sau *energeiai* care pogoară până la noi. Se cunoaşte importanța pe care o au *puterile* şi *energiile* de care vorbesc Sfinții Vasile cel Mare şi Grigorie de Nyssa în teologia bizantină propriu-zisă, după Dionisie Areopagitul – îndeosebi la teologii secolului al XIV-lea. În contrapunct cu Eunomie care separa *energeia* de *ousia* divină pentru a o atribui *Logos*-ului, singura ființă creată nemijlocit de *Agennetos* (Cel Nenăscut), Sfântul Vasile cel Mare a susținut inseparabilitatea acestor două aspecte. Altfel, Dumnezeu ar rămâne nemanifestat şi necunoscut în relațiile Lui cu ființele create. În acelaşi timp, Sfântul Vasile a insistat pe necesitatea de a le distinge; în alte condiții, raportul cu ființele create ar determina oarecum *ousia* Treimii anulând na-

[3] Petre Țuțea, *Tratat de antropologie creştină. Filosofie şi teologie*, Iaşi, Timpul, 2001, p.126

tura absolută a transcendenței lui. Pentru Sfântul Vasile cel Mare, a cunoaşte un lucru prin esența lui înseamnă a înlocui cunoaşterea unui obiect real prin cunoaşterea unui concept. Mai există un nivel al problemei formulat de Sfântul Grigorie de Nyssa: mintea umană descoperă proprietățile lucrurilor; Dumnezeu singur cunoaşte esențele create; dacă am putea vedea temeiurile lucrurilor create, am fi de-a dreptul uimiți de puterea creatoare care le produce. Cunoaşterea esențială a ființelor create depăşeşte puterile noastre cognitive[4].

Petre Țuțea punea accent pe dimensiunea experienței mistice ca modalitate unică a cunoaşterii, din perspectiva tradiției creştine. Această noțiune centrală de *mistică* se înrudeşte cu cea biblică de *taină, mister* şi presupune relaționarea dintre Dumnezeu şi om, *o comuniune de natură nupțială*. Ultima unire este taina *Sofiei* lui Dumnezeu, partea ascunsă a planului Său privind destinul veşnic al omului.

Tradiția ortodoxă nu a operat niciodată disocierea între teologie şi mistică, adică între dogma mărturisită de Ecclesie şi trăirea personală a tainelor divine. De fapt, Predania nu a înregistrat divorțul dintre teologie şi spiritualitate, nici *religiozitatea modernă*, cu formele sale de pietate personală. Experiența mistică trăieşte conținutul credinței comune, iar teologia o organizează şi o sistematizează. De aceea, viața creştinului, fie el anahoret sau mistic, se structurează pe aspectul dogmatic al cultului, iar doctrină comunică trăirea Adevărului experiat de Părinții Bisericii.

Începând din secolul al IV-lea, Părinții Bisericii identifică taina mântuirii cu substanța Tainelor, ceea ce explică denominația lucrării Sfântului Chiril al Ierusalimului, *Cateheză mistagogică* sau cea de *Mistagogie* a Sfântului Maxim Mărturisitorul ori cea de *Teologie mistică* a lui Dionisie Pseudo-Areopagitul. Viața mistică devine viață creştină de îndată ce se manifestă ca trăire a iubirii lui Dumnezeu care atinge ființa umană şi de care aceasta trebuie să fie pe deplin conştient. Atent la valoarea tainei de nepătruns a lui Dumnezeu, Răsăritul ortodox neagă răspicat orice vedere a ființei divine, etern transcendentă. Precum spuneam anterior, teologia catafatică este simbolică, ea neaplicându-se decât atributelor revelate, în timp ce teologia apofatică mărturiseşte neputința cunoaşterii religioase, fixând o limită riguroasă prin chiar utilizarea noțiunilor de *infinit* şi *nenăscut*. Astfel, în jurul *abisului intradivin* există un *cerc de tăcere*. Nu este vorba de o imposibilitate logică, umană, ci de profunzimea insondabilă a ființei dumnezeieşti; întunericul inerent credinței protejează taina de nepătruns a proximității lui Dumnezeu.

Teoria palamită este elocventă în privința decelării cu acuitate a misticii ortodoxe. Este mistica paradoxală a *întunericului dumnezeiesc*, rază a luminii sale. De la stadiul cunoaşterii umane, Sfântul Duh trece ființa, prin participare, la stadiul cunoaşterii divine. În plus, aceasta este *Teognozia* Sfântului Apostol Ioan prin *inhabitarea* Cuvântului şi iluminare prin lumina necreată. Experiența mistică trăieşte întreagă această teologie de la palierul fanic până la strălucirea sa exterioară: aura Sfinților, luminozitatea trupului lor, lumina taborică şi cea a Învierii, lumina percepută cu ajutorul ochilor transfigurați.

Cunoaşterea religioasă autentică este cunoaşterea revelată, trinitară, în descendența tradiției capadociene: în Sfântul Duh se poate vedea chipul Fiului şi, prin El, Arhetipul abisal, pe Tatăl. Răspunsul ortodox formulat de Sfântul Teodor Studitul iconoclasmului este semnificativ: *chipul este întotdeauna neasemănător prototipului, după ființa sa, dar îi este asemănător după ipostas şi nume*. Pe icoanele lui Hristos este reprezentat ipostasul Cuvântului întrupat şi nu firea Sa divină sau umană. Prin urmare, este vorba despre o comuniune cu persoana lui Hristos, în care energiile celor două firi, firea necreată şi cea creată, se întrepătrund.

[4] A se vedea de asemenea articolul lui Joseph Pieper, „De l'élément négatif dans la philosophie de Saint Thomas, in *Dieu vivant*, 20, p.43: „Potrivit Sfântului Toma este inerent esenței lucrurilor ca *ființe create* faptul că cunoaşterea lor nu poate fi epuizată de un intelect finit, deoarece cauza acestei abilitări de a cunoaşte (luminozitatea, vizibilitatea) are în acelaşi timp cu necesitate drept efect aceea de a face aceste lucruri insondabile". Dacă aşa stau lucrurile, atunci *tomismul* Sf. Toma este poate mai aproape de gândirea Capadocienilor decât de *tomismul* eclectic al teologiilor secolului al XVII-lea

Trecerea de la contextul hristologic la cel pneumatologic implică repoziționarea spre aspectul luminii necreate pe care o descoperă Sfântul Duh şi la care ființa umană participă plenar. Contemplarea mistică ca formă esențială a cunoaşterii revelate se asociază cu vederea eshatologică. Sinteza palamită desăvârşeşte tradiția patristică, transgresând dualismul maniheist dintre sensibil şi inteligibil. Dumnezeu se revelează creaturii în plinătatea Sa, fără a fi vorba de o cunoaştere intelectuală sau sensibilă. Limita este între creat şi increat; cu alte cuvinte, aceasta nu înseamnă reducerea sensibilului la inteligibil sau *materializarea duhovnicescului,* ci comuniunea totală a omului cu necreatul, a persoanei umane cu Dumnezeu, dincolo de orice limitare a firii create.

„Unde duce cultura cuvântului lui Dumnezeu, credința în cuvintele lui Dumnezeu? Cuvintele lui Dumnezeu omului pot părea, şi par de multe ori, sminteala cea mai mare, şi însuşi Apostolul Pavel nu se sfieşte a vorbi de « nebunia lui Dumnezeu », dar adaugă că nebunia lui Dumnezeu se arată mai înțeleaptă decât înțelepciunea omului. Înțelepciunea omului e neputincioasă, precum şi omul; este stricăcioasă, precum şi omul; dar ceea ce ne pare nouă a fi o nebunie, dacă este dumnezeiască, să ne împărtăşim cu această nebunie, şi vom vedea că asta era *înțelepciunea*“[5].

Pr. Rafail Noica încearcă să definească noțiunea de cuvânt, de cuvânt al Domnului, plecând de la existența *a priori* a ceea ce numeşte „cultura Duhului“. Dincolo de nivelul prim, cel de *informație* al cuvântului, el mai semnifică, în tradiția religioasă, şi *împărtăşire*, cuminecare. Cultura, ca o devenire a propriei cultivări – există o cultură a păcatului, „o cultură smintită“, tot aşa cum există o cultură a pământului – este în permanent acord cu vocea Tatălui ceresc, modelând existența umană. Această voce interioară se dezvoltă treptat prin trăirea cuvântului divin, contribuind la împlinirea unei *culturi a Duhului.* Înduhovnicirea celor cinci simțuri conduc ființa la o reală cunoaştere a lui Dumnezeu. În măsura în care aceste simțuri nu sunt înduhovnicite, ele *devin* prin cultură (ca şi cultivare), omul ajungând „să cultive cuvântul lui Dumnezeu“. Ascultarea, acel „auz al cuvântului“, înainte sau dincolo de a fi o disciplină în Biserică, „este o auzire şi un discernământ“. Cu alte cuvinte, ființa discerne vocea Tatălui într-un mod distinct, în raport cu orice altă voce. Numai „cultivând cuvântul lui Dumnezeu – afirmă Pr. Rafail Noica – cultivăm în noi sămânța vieții“. Prin urmare, cuvântul lui Dumnezeu constituie *cultura Duhului.*

Este vorba de o păzire a cuvântului lui Dumnezeu nu la nivelul etic, al purei formalizări, ci la nivelul trăirii duhovniceşti, al practicii efective. Pornind de la presupoziția unei cercetări duhovniceşti care implică o interogație capitală *de ce*, ființa poate descifra sensul şi esența lucrurilor. Cu alte cuvinte, păzirea cuvântului lui Dumnezeu depăşeşte aspectul moral implicit, efectul său secundar, trimițând la sensul său primordial, acela al *cuvântului de viață.* Prin păzirea cuvântului lui Dumnezeu se creează posibilitatea ca acest cuvânt „să sălăşluiască şi să petreacă în noi“. Această nuanță, în limbajul teologic arhaic, dă măsura plenitudinii energiei creatoare divine. Astfel, cuvântul devine cuminecător pentru om, în măsura în care „se împărtăşeşte numai în viețuire“. Nevoia interioară a ființei umane depăşeşte nivelul unui studiu abstract scripturistic sau nivelul formalismului, prin simpla împodobire a casei cu icoane sau a ascultării unei muzici bisericeşti. Adoptarea unei „culturi îmbisericite“, printr-un mod specific de trăire este o primă etapă esențială în procesul prefacerii spirituale. Îmbisericirea înseamnă intrarea şi rămânerea în Biserică, integrarea în duhul Predaniei, adică ascultare şi supunere desăvârşită poruncilor ei. Cultura Cuvântului conduce spre sfera Nefigurabilului, a Invizibilului, a Inefabilului. De fapt, întreaga căutare umană „trădează chipul dumnezeiesc în om“. Cuvântul lui Dumnezeu este cuminecător pentru om la toate palierele: al cuvântului, al simțului şi chiar la palierul concret „al mâncării“.

Nebunia întru Hristos este forma autentică a *sophiei* din care ființa se poate împărtăşi, acea energie creatoare de viață. *Cultura Duhului* este

[5] Pr. Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Alba-Iulia, Editura Reîntregirea, 2002, pp.28-29

o proiecție eternă a „calității dragostei lui Dumnezeu“, a cărui virtute este smerenia „care se dă fără întoarcerea asupra sa“. Nu se poate înțelege semnificația profundă a acestei *culturi a Duhului* fără a ne raporta la o valoare esențială a creştinismului, la atributul său primordial, libertatea credinței.

În forma mistică a cunoaşterii, realismul scoate omul din lumea vizibilă, transgresând indistincțiile dintre exterior şi interior şi situând ființa în orizontul arhetipurilor. În plan uman, potrivit concepției lui Petre Țuțea, Realul nu se identifică cu obiectul cunoaşterii – fenomenalismul kantian, ficționalismul –, iar sub raport mistic, Realul echivalează cu Adevărul Unic. Iată de ce gânditorul român formulează o concluzie pertinentă: nu se poate niciodată gândi real fără termenii fundamentali: creație *ex nihilo, ordine, ierarhie, vocație, revelație* şi *finalitate ultimă.* De aceea, un mistic este incapabil să cunoască din perspectiva materialistă, idealistă şi criticistă, ci numai din cea *real-dogmatică*. Exceptând mistica care constituie *realiter* „sediul grației şi al revelației, nu se poate înțelege materialitatea globală a lumii, straturile ei şi interdependența lor“[6].

Astfel, din punctul de vedere al ecleziologiei creştine susținute de Petre Țuțea, unicul mod de acces la o cunoaştere religioasă autentică este prin intermediul Revelației. Cu alte cuvinte, cunoaşterea religioasă este o cunoaştere harică, cuminecătoare, ale cărei izvoare se regăsesc în Tradiția Ecclesiei, cunoaştere *sui generis* prin intermediul căreia ființa umană se racordează esențial la verticala divină, restaurând ordinea pierdută.

6 Petre Țuțea, *Tratat de antropologie creştină. Filosofie şi teologie*, Iaşi, Timpul, 2001, p.175

Castelul interior

Sf.Tereza din Ávila, Castelul interior, trad. rom. Christian Tămaş, Iaşi, Editura Ars longa 2007, 293 pp.

Paul-Gabriel Sandu

Într-un controversat studiu heideggerian care datează aproximativ din aceeaşi perioadă în care filosoful publica celebra sa operă *Fiinţă şi timp*, studiu intitulat „Fenomenologie şi teologie“, acesta face o observaţie de natură să nedumerească în primă instanţă: „Teologia nu poate decât să îngreuneze credinţa, adică poate să dea de înţeles că sentimentul credinţei nu poate fi obţinut prin intermediul ei – adică prin teologie ca ştiinţă – ci numai şi numai prin credinţă“ (*Repere pe drumul gândirii*, p. 414). Cu alte cuvinte, sofisticatele tratate de teologie, strălucitoarea construcţie înălţată pornind de la eşafodajul filosofic aristotelic care poartă numele de catolicism (la care se referă aici în mod special Heidegger) nu numai că nu este de nici un folos credinţei, dar este în măsură să o stânjenească.

Acestui castel exterior, Sfânta Tereza de Ávila îi opune, printr-una dintre cele mai profunde scrieri mistice, *Castelul interior*, acela al căutării lăuntrice, asumate, personale, a divinităţii locuitoare în adâncul sufletului nostru. Cele două „castele“ fac parte din lumi diferite, ele sunt despărţite aşa cum oglinda apei desparte zidurile şi turnurile înălţate pe marginea lacului de reflexia lor, iar rătăcirea într-una dintre lumi nu poate decât întârzia intrarea în cealaltă. Pentru Sfânta Tereza de Ávila adevărata viaţă întru credinţă este cea întoarsă către interior, cea în care sufletul este „mort de tot pentru lume“ (p. 146), locuind pe cât cu putinţă în cea mai lăuntrică încăpere a castelului interior, în uniune cu Dumnezeu.

„Castelul interior“ nu este un tratat de teologie şi cu atât mai puţin îşi propune să fie astfel. El este aşezat, de la un capăt la altul, pe o metaforă al cărui scop este, asemenea oglinzii, de a purta „dincolo“, într-un dincolo care este de fiecare dată în noi înşine. Caracterul său metaforic nu este însă acela al unei opere literare, ci este însuşi refuzul dogmatizării şi teologizării, este refuzul căderii sub dominaţia unor cuvinte care, ca traducere a unor experienţe prin esenţă intraductibile, s-ar transforma în trădători ai acestei experienţe. Caracterul metaforic al operei este expresia restului de intraductibilitate care, fiind semnalat ca atare, nu este anulat printr-un demers raţionalizant, care ar transforma trăirea personală într-un obiect de laborator. Căci în acest caz metafora este conştiinţa imposibilităţii numirii, conştiinţa că numai o abordare piezişă (*loxos)* şi nu una directă (*ortos*) are şanse de a prinde ceva din sensul supranatural al realităţilor sufleteşti. De aceea metafora nu mai stă în puterea celei care scrie, saltul către dincolo nu mai este împlinit de ea, ci „deoarece începe să fie vorba de lucruri supranaturale, e foarte greu de explicat dacă nu mă ajută cu totul Majestatea sa [...]“ (p. 109).

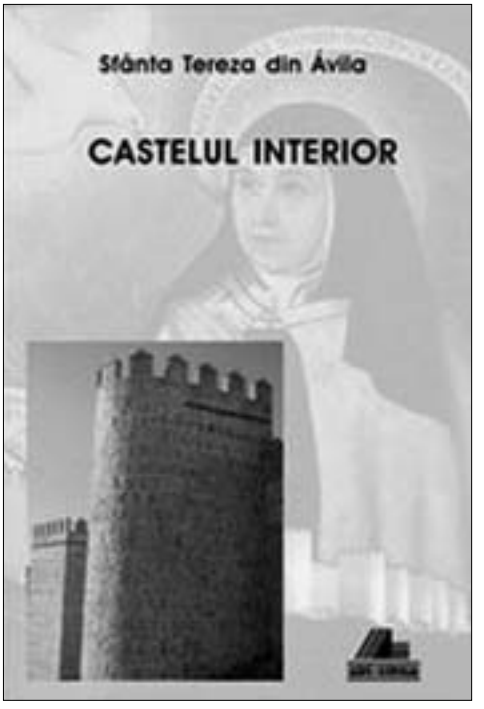

„Castelul interior“ nu este, de fapt, altceva decât un jurnal al sfintei ținut nu atât pentru sine, cât pentru mai tinerele sale surori, cărora ea încearcă să le împărtășească revelațiile sale, arătându-le astfel drumul spre propria mântuire. Iar drumul acesta, așa cum este el „metaforic“ înțeles de sfântă este unul al recuperării de sine din risipirea în lume, al întoarcerii către încăperile cele mai lăuntrice ale sufletului, pas cu pas, treaptă cu treaptă, până la unirea cu Dumnezeu, stăpânul celui din urmă locuințe interioare. Drumul este, de altfel, reflexia drumului descris de Augustin în cartea a X-a a *Meditațiilor*, drum care pornește din afara sufletului, punând lumii întrebarea privitoare la Dumnezeu, pentru a fi călăuzit, treptat, spre propriul sine și spre propria interioritate. Acel „defluxus in multum“ – așadar risipirea sinelui în diversitatea lumii exterioare – este o temă care traversează întreaga filozofie teologică și care primește aici, în această operă mistică, o nouă dimensiune: rătăcirea sinelui în lumea exterioară înseamnă, deopotrivă, a lăsa castelul interior nelocuit, a nu te afla niciodată „acasă“.

Singura cale de a te reîntoarce în tine însuți, singura poartă de intrare în „primul rând de încăperi“ este cea a rugăciunii: „sufletele îndepărtate de rugăciune sunt ca un trup paralizat sau amorțit, care, chiar de are mâini și picioare, nu și le poate mișca; și așa este că există unele suflete atât de bolnave și de obișnuite cu lucrurile dinafară, că nu pot [...] să reușească a intra înăuntrul lor“ (p. 69).

Rugăciunea are însă ea însăși mai multe trepte, și de la primul rând de încăperi rămâne încă o distanță mare de străbătut până la ajungerea la cea din urmă și cea mai intimă locuință unde sufletul nu se regăsește numai pe sine, ci îl găsește chiar pe Domnul, cel care este locuitorul de taină al acelei încăperi. Căci, la fel ca și pentru Augustin, drumul către sinele propriu este drumul către „acel ceva din noi care este mai adânc decât noi“, este simultan drumul către divinitate.

Drumul pe care îl străbate sufletul către propria-i interioritate nu este „straniu“ (străin) sufletului, în sensul că, deși el este cel care îl străbate, îi este necunoscut și are nevoie de o călăuză mai înaltă pentru a putea intra în castelul său interior, accesul fiindu-i, de fapt, dăruit, ci este deopotrivă straniu pentru că drumul pe care-l străbate este chiar el însuși. El înaintează, prin sine, spre sine, iar acest paradox al îmbinării stranietății față de sine cu faptul că cel care îi este străin este chiar el însuși pare a fi rezolvat de Stein, în anexa capodoperei sale *„Ființă finită și ființă eternă“*, unde distinge, referindu-se explicit la scrierea Terezei de Ávila, între suflet și eu: „Eul apare ca un punct „mișcător“ în „spațiul“ sufletului. Acolo unde se află acesta luminează de fiecare dată lumina conștiinței, răspândind lumină într-o anumită zonă“ (*Ființă finită și ființă eternă,* p. 524).

Scrierea mistică a Sfintei Tereza de Ávila nu este însă numai o frumoasă descriere a acestor locuri ale sufletului, a apropierii sale de Dumnezeu și a străduințelor sale de a se recăpăta pe sine, dăruindu-se divinității. Ci ea este, mai presus de toate, un îndemn ca noi înșine să apucăm acest drum, îndrăznind, pe calea regală a rugăciunii și prin harul divin către acel loc lăuntric din noi în care sălășluiește Dumnezeu. Iar dacă singura cale de a intra în acest „castel interior“ este cea a rugăciunii, atunci scrierea însăși, în măsura în care ne deschide această poartă, nu este altceva decât o rugăciune la suntem invitați să luăm parte.

Centenar Dan Vizanty (III)

„Lunga vară fierbinte“ 1944

Daniel Focşa

Intermezzo. Un zâmbet printre lacrimi

Aviatorii sunt şi ei oameni, iar cei din Grupul 6 Vânătoare nu făceau excepție. Printre atâtea lupte aeriene, moarte, arderi şi prăbuşiri, au existat şi clipe de destindere, de veselie şi voie bună, tipic româneşti. Lectura frumoaselor memorii ale lui Petre Constantinescu, comandantul Escadrilei 59, poreclit „Țavă“ (în aviație, fiecare pilot – sau aproape fiecare – avea şi o poreclă) aruncă o lumină neaşteptată asupra acestei laturi a vieții pe aerodromul Popeşti-Leordeni, în vara lui 1944. Piloții grupului erau oameni originali, adesea copilăroşi şi puşi pe farse – desigur, atunci când era cazul. Atmosfera destinsă şi relațiile deloc rigide dintre piloți, în care nu gradul şi funcția primau, ci comunicarea umană şi camaraderia dintre zburători, se datorau, cred, şi faptului că în fruntea grupului se găsea „Mon Cher“, Dan Vizanty, un om de lume, mereu bine dispus, zâmbitor şi relaxat.

În lunile mai-iunie 1944, pentru a se destinde nervos atunci când nu aveau a decola în alarmă „la americani“, băieții din Grupul 6 au avut ideea organizării, pe aerodrom, a unor spectacole artistice improvizate, în care personalul grupului constituia, deopotrivă, interpreții şi publicul acestora. Serbările, organizate într-un hangar al Şcolii de Zbor fără Vizibilitate, cu scenă amenajată şi scaune pentru public, au fost date pe escadrile: mai întâi Escadrila 61, comandată de Mircea Dumitrescu, apoi Escadrila 62, a lui Gheorghe Posteucă, la interval de câteva săptămâni. Urma rândul Escadrilei 59, comandată de autorul memoriilor din care voi reda câteva pasaje, căpitanul Petre Constantinescu. Descrierea este savuroasă:

„Cei din Escadrila 59 nu pregătiseră nimic şi se părea că nici nu aveau de gând să iasă din rolul de spectatori de meserie, cu toate că în rândurile lor existau şi aici „adevărate talente“.

Astfel Costică Dimache, cu mandolina şi cu chitara lui, ca şi cu „gurița“ lui, în aşteptarea alarmelor, de atâtea ori înveselea pe cei ce aveau plăcerea să-l asculte cum, acompaniindu-se singur când cu un instrument, când cu altul, îşi cânta repertoriul:

„ Piatră, piatră de e piaaaatră....“,

„Ecaterino, vedea-te-aşi moartă“,

„Cine iubeşte şi laaasă, Dumnezeu să-i dea pedeaaapsă!“, sau — ce plăcea cel mai mult decât toate:

„Cooostică, Costică,
Făăă lampa mai mică,
Cooostică, Costică,
Când noi ne iubim !...“, etc., în timp ce celălalt Costică (Anastasiu) îl acompania cu:

„Ia porumbul,
Na porumbul,
Ia porumbul,
Na porumbul !“

Nici cu maistrul radio, Romică Cerneschi, nu-i era ruşine Escadrilei 59, sub raport artistic. „Alifie“ sau „Aspirină“, cum îi ziceau toți, era plin de talent de comic teatral. El nu avea nevoie de un repertoriu învățat de undeva, deoarece felul în care îşi „debita părerile“ în toate împrejurările, vesele sau triste, de treabă serioasă (cum ar fi fost spre exemplu o partidă de pocher, la care s-ar fi putut să-i surprindă „Țavă“), sau numai o treabă de rutină (ca spre exemplu acordarea aparatelor

de radio de pe avioane), aducea zâmbetul pe buzele tuturor.

Poate tocmai felul acesta al lui de a privi viaţa îl hărăzise atunci, în 1943 – 1944, să fie cioclul Escadrilei 59 Vânătoare la început şi al Grupului 6 până la sfârşit. El a avut grijă să ducă la bun sfârşit toate formalităţile şi ceremoniile legate de înmormântarea eroilor grupului.

Dar acum este vorba de talent artistic şi de cum urma să se descurce Escadrila 59 Vânătoare la serbarea pe care, vrând nevrând, trebuia să o dea, căci îi sosea rândul!

Mai erau şi alte talente artistice: Lulu Ionescu (sublocotenent aviator Ionescu Alexandru) era şi un foarte bun gospodar – deoarece el se oferise să ducă şi popota grupului; avea talent organizatoric, dar şi talent la vioară, de care nu se despărţise nici pe aerodrom. Şi mai erau şi alţii cu talente.

Lulu Ionescu a fost acela care, într-o după amiază, a venit în biroul (camera de odihnă totodată) căpitanului Constantinescu şi a declanşat urmtoarea discuţie:

- Domnule căpitan, ce ne facem că ne vine rândul peste zece zile să dăm şi noi serbarea escadrilei?

- Păi, dacă ne vine, să o dăm!

- Dar noi n-am pregătit nimic până acum şi „dacă trece timpul tot aşa...“ nu vom putea prezenta nimic.

- Pregătiţi-vă, fraţilor! a zis căpitanul, şi să fie şi escadrila noastră la înălţime.

- Trebuie însă să ne ajutaţi şi dumneavoastră.

- Eu?! Cum? Mi-aţi găsit şi mie un rol?

- Uite cum m-am gândit eu, a zis Lulu. Dumneavoastră să aprobaţi să iau acum motocicleta escadrilei şi să merg la Săftica, la vila lui Tănase.

- Care Tănase, măi? Şi de ce?

- Constantin Tănase, de la Teatrul „Cărăbuş“; iar de mers, să merg la „Vila Cărăbuş“ de la Săftica, unde s-a retras el să locuiască pe timpul bombardamentelor şi a luat cu el toată trupa lui de actori. Acolo, vreau să-l rog, din partea dumneavoastră şi a tuturor din Escadrila 59 Vânătoare, să vină şi să ne ajute să pregătim serbarea noastră.

- Măi Lulule, ideea este grozavă, dar crezi că va primi Tănase asemenea propunere?

- Dacă nu va primi, cel puţin mă voi alege şi eu cu ocazia de a vorbi „în particular“ cu Tănase; şi tot este bine.

Bineînţeles că motocicleta, cu sergentul care o avea în primire, aştepta la intrarea în baracă. Ieşind de la căpitan, Lulu şi-a ocupat locul în ataş şi:

- Hai la Săftica! i-a spus motociclistului.

Târziu, seara au apărut din nou la Popeşti-Leordeni.

- Ei, cum este? l-a întrebat căpitanul.

- Domnule căpitan, este groasă rău! Mâine după-amiază, avem invitată toată trupa lui Tănase, cu Tănase în frunte, iar eu nu am nimic la popotă pregătit să-i primesc aşa cum se cuvine!

- Dar, cu serbarea şi pregătirea ei cum a rămas?

- Lăsaţi asta, că ne vom descurca noi. Trebuie însă neapărat să pregătim ceva la popotă şi, pentru asta, trebuie să vorbiţi şi cu domnul comandor Vizanti, să-i spuneţi de ce este vorba. (La 10 mai 1944 căpitanul Vizanti fusese avansat locotenent-comandor aviator, iar sublocotenenţii promoţiei 1941 avansaţi la gradul de locotenent aviator) (Petre Constantinescu se înşeală asupra datei avansării lui Dan Vizanty la gradul de locotenent-comandor, data exactă fiind 10 mai 1945 – nota mea, D.F.).

Comandantul grupului era în biroul (locuința) lui de pe aerodrom. Constantinescu l-a informat despre invitația de a doua zi şi în ce circumstanțe s-a făcut. Comandantul grupului a râs; a fost de acord cu toate şi...

A doua zi dimineața cu noaptea în cap, Lulu a pornit-o prin piețele şi magazinele alimentare ale Bucureştiului, să se aprovizioneze la înălțime, spre a nu cădea la examenul de ofițer cu popota, gazdă a invitaților de onoare.

Tănase, aşa cum promisese, a venit la Popeşti-Leordeni împreună cu cei din trupa lui, pe care atunci îi găzduia la „Vila Cărăbuş". Între aceştia erau Nae Roman, Horia Căciulescu, Zizi Şerban, Dan Demetrescu, Mary Don şi alții.

Au făcut toți cunoştință cu comandantul Grupului 6, cei trei comandanți de escadrile şi cu piloții şi personalul tehnic al escadrilelor. Au vizitat şi le-au plăcut toate: aerodromul, avioanele, felul în care erau instalați ei acolo, cei pe care ei, actorii, îi ştiau doar că există şi-i văzuseră de la Bucureşti şi de la Săftica, cum îşi luau zborul imediat după sunarea prealarmei; uneori îi văzuseră chiar şi în plină acțiune de luptă. Acum ei erau entuziasmați de cunoştința pe care o făceau cu aceşti oameni, pe care actorii îi considerau deosebiți prin misiunea ce o aveau de îndeplinit.

La rândul lor, aviatorii „gazdele" îi considerau oaspeți deosebiți pe renumiții actori, care acum erau musafirii lor. Atmosferă în care se leagă prietenii între oameni. Şi atunci chiar acest sentiment al prieteniei actori – aviatori s-a născut acolo la Popeşti-Leordeni.

Tănase însă nu uitase şi împrejurarea care determinase invitarea lui la Popeşti-Leordeni; împreună cu ceilalți actori, şi-au luat rolul de profesori şi au examinat pe candidații la „luminile rampei", ca amatori.

Reuşiți cu brio: Costică Dimache, Romică Cerneschi, Costică Anastasiu, Lulu Ionescu.

Declarați reuşiți (cu bunvoință) şi ceilalți candidați care aspirau la gloria scenei.

Uşor apoi, s-a stabilit şi programul serbării:

Partea I-a:

– muzică şi cântece populare; tot repertoriul lui Costică Dimache inclus în program, bineînțeles cântat chiar de el, talentata stea în devenire.

Tănase chiar i-a făcut propunerea ca – după război – să se lase de aviație şi să se angajeze în trupa lui. Costică Dimache însă n-a mai apucat să trăiască şi după război. Constantin Tănase, în octombrie 1944, într-o revistă prezentată la Alhambra, i-a rezervat un tablou întreg, în care Gică Petrescu a lansat cântecul preferat lui: „Costică, Costică, fă lampa mai mică".

– o scenetă hazlie, în care Horia Căciulescu era regizorul, iar actorii, în frunte cu Romică Cerneschi, băieții din Escadrila 59.

– dansuri populare.

Partea II-a:

– programul prezentat de actorii de la Cărăbuş.

Repetițiile aviatorilor s-au făcut printre picături, în zilele următoare. Horia Căciulescu şi ceilalți actori destinați să îndrumeze pe actorii amatori, după câteva zile de repetiții, au declarat că totul este gata şi spectacolul poate avea loc.

În ziua spectacolului, iarăşi prezenți la Popeşti-Leordeni toți actorii din trupa lui Tănase şi – în plus – noi invitați, printre care Păstorel Teodoreanu, Gion – caricaturist şi reporter de ziar, alți câțiva gazetari şi N. Stroe, care rămăsese fără perechea sa din scheciurile duminicale de la radio, Vasile Vasilache (celebrul cuplu cu cele două voci care clamau, comic, pe calea undelor, în anii '30: „Alo-alo / Aici e radio / Stroe şi Vasilache-lache !" – nota D.F.)

Compozitorul şi actorul Vasilache îşi pierduse viața în primul bombardament asupra Bucureştiului.

Cuplul lor însă fusese nevoit să se despartă înainte de moartea lui Vasilache. Erau condițiile vitrege de viață şi persecuții pe care dominația hitleristă asupra Europei căuta să le impună şi în țara noastră atunci evreilor.

Constantin Tănase însă, nu se sfiise să ofere mai departe prietenia şi ocrotirea sa lui N. Stroe; *iar autoritățile româneşti de atunci, deşi obligate de conjunctura politică, erau totuşi departe de a se potrivi, față de evrei, măsurilor sălbatice ale hitleriştilor.* (sublinierea D.F.)

Bucuroşi de oaspeții lor, aviatorii le-au oferit acestora locurile cele mai bune din sala de spectacol (rândul întâi de scaune din hangar), celelalte

fiind ocupate de gazde.

Partea I-a din spectacol, cea prezentată de „artiştii" Escadrilei 59, a avut un succes frumos. S-au bucurat mai ales de aplauze „la scenă deschisă" – chiar şi din partea spectatorilor din trupa lui Tănase – Costică Dimache şi Romică Cerneschi.

Partea a II-a, cea dată de trupa Cărăbuş, a fost adevăratul dar pe care actorii l-au oferit din inimă şi cu vervă deosebită luptătorilor aviatori din apărarea zonei interioare.

A urmat apoi, la popota grupului, masa comună actori – aviatori. Aici s-au apropiat şi mai mult sufletele; au început să se cunoască şi mai bine unii pe alţii. Actorii bineînţeles că mereu aveau de spus ceva; poante deosebite, glume şi şotii din cariera lor.

Păstorel, când şi când, mai citea câte o epigramă, pe care – între două închinări de pahare – o făcuse unuia sau altuia dintre cei prezenţi.

La un moment dat, chiar şi comandantul Escadrilei 62, locotenentul aviator George Posteucă, a cerut să se facă linişte, deoarece şi asupra lui îşi pogorâse harul muza epigramelor şi voia să aducă la cunoştinţa tuturor ceea ce comisese. I s-a respectat voia şi, în hazul tuturor, a citit:

„Când voi muri, măi fraţilor,
Să mă-ngropaţi cu faţa-n jos,
Să mă sărute fiecare,
C-am fost un mare păcătos!"

Dar, când încă nu se stinsese rumoarea produsă de ivirea pe lume a unui nou epigramist şi încă atât de spiritual, iar Posteucă nu prididea cu strânsul mâinilor celor care-l felicitau, Păstorel a cerut din nou să fie ascultat:

„Posteucă vrea să se-ngroape
Când va muri, cu faţa-n jos,
Ca să arate omenirii
Tot ce-a avut el mai frumos."

Şi culmea, în loc să scadă, acţiunile lui Posteucă crescură în mod vertiginous în ochii celor prezenţi.

Despre el circula o anecdotă cam aşa:

Când s-a prezentat comandantului flotilei unde fusese repartizat, după activarea în aviaţie (la origine fusese avocat, dar războiul i-a schimbat drumul vieţii) acesta l-a întrebat:

- Măi Posteucă, cum te cheamă pe tine de-adevărat? Posteâcă, sau Posteucă? (adică să-l accentueze pe u, sau să-l pronunţe scurt, odată cu e, ca pe un diftong).

- Domnule comandor, este indiferent cum pronunţaţi. Important însă este ca întotdeauna, înainte de Posteucă, să fie spus şi cuvântul „domnul"!

În acest timp, Lulu Ionescu, cel care cu ideea lui genială adusese viaţa pe acest curs, stătea gânditor în colţul lui de la întinsa masă a veseliei, aşa cum ajunsese în acel moment. Dar, în capul lui, clocea acum şi cea de a doua idee genială. Şi, fără să spună nimic nimănui, se ridică şi merge în capul mesei, unde Tănase, alături de comandantul grupului, constituiau prezidiul.

Îi şuşoteşte ceva la ureche lui Tănase; iar acesta, sculându-se de pe scaun, exclamă:

- Măi, să fie!

Apoi, escortat de Lulu, porneşte spre locul de la masă, unde se afla căpitanul Constantinescu. Înainte de a spune însă Tănase ceva, Lulu i se adresează căpitanului spunând:

- Am îndrăznit să-i spun marelui nostru Constantin Tănase că dumneavoastră doriţi să-i comunicaţi, din partea întregului personal al Escadrilei 59 Vânătoare, rugămintea de a se considera şi a deveni naşul nostru, adică naşul Escadrilei 59 Vânătoare.

- Păi cum vine asta, fraţilor? întreabă atunci Tănase.

Între timp, cele ce se petreceau atrăseseră atenţia tuturor şi, în tăcerea deplină care se lăsase, Constantinescu – deşi luat prin surprindere – a avut prezenţa de spirit, odată cu acordul total la ideia lui Lulu, să spună:

- Da, în numele tuturor din Escadrila 59, vă rog cu respect să acceptaţi ca, de astăzi înainte, escadrila noastră să poarte numele de Escadrila 59 Vânătoare „Constantin Tănase".

Nu se aştepta; dar Tănase, emoţionat până la lacrimi, a zis:

- Dacă vreţi voi, da!

Şi s-au sărutat pe amândoi obrajii. Naşul şi finul au închinat câte un pahar, odată cu toţi cei prezenţi în sală şi în aplauzele acestora.

Apoi Tănase i-a anunţat pe toţi cei prezenţi că sunt invitaţii lui la „Vila Cărăbuş" de la Săftica,

pentru seara zilei de... (era o seară frumoasă de început de iulie 1944).

Au fost cu toţii într-adevăr invitaţii lui Constantin Tănase la Săftica.

Voia bună şi prietenia şi-au găsit locul şi acolo.

O undă de tristeţe plutea totuşi în sufletele tuturor. Cu o săptămână în urmă, murise în luptă aeriană, la nord de Afumaţi, Costică Dimache".

Această felie de viaţă autentică, redată de talentatul memorialist cpt.av. Petre Constantinescu, arătând omenescul din aceşti luptători, momentele spumoase de pe aerodrom, cu o aşa mare concentraţie de artişti, alături de piloţi – marele Tănase, Horia Căciulescu, N. Stroe, Gion, Păstorel Teodoreanu şi toţi ceilalţi –, va fi rămas de pomină în amintirea tuturor participanţilor. Iar Grupul, cunoscut şi ovaţionat de locuitorii Capitalei, mai ales după fabuloasa zi de 10 iunie 1944, va rămâne în memoria colectivă a bucureştenilor drept „Grupul Şase / Cu fetele frumoase / De la Tănase" !

23 august 1944 şi campania din Vest

Momentul 23 august 1944 reprezintă o cotitură în istoria noastră contemporană, iar consecinţele sale au fost departe de ceea ce prevăzuseră iniţiatorii săi. Dacă motivaţia autorilor acestui act politic (Regele Mihai I, Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, generalul Constantin Sănătescu şi alţii) a fost fără îndoială una izvorâtă dintr-un sincer patriotism, ruperea alianţei cu Germania şi încetarea (unilaterală) a războiului cu URSS au deschis cale liberă Armatei Roşii spre ocuparea României şi comunizarea acesteia pentru jumătate de secol.

Armata a urmat însă ordinele Regelui. Puţini erau cei care, în acel moment, îşi puteau închipui ce se va întâmpla în următorii ani. Cei mai mulţi au întâmpinat cu sinceră bucurie ceea ce părea a fi sfârşitul războiului, dar şi încetarea ostilităţilor cu Marea Britanie şi Statele Unite, ţări faţă de care românii păstraseră o simpatie constantă.

În aviaţie, unde camaraderia cu germanii fusese strânsă, cimentată prin lupta comună contra

sovieticilor şi contra raidurilor anglo-americane, câteva zile după 23 august, aceasta s-a păstrat. Piloţii români şi germani, în momentul în care se întâlneau în aer, adesea evitau lupta şi se salutau cu aripile. Momentele de tensiune au început abia o dată cu pretenţia nemţilor de a li se restitui toate avioanele de fabricaţie germană aflate în dotarea Aeronauticii Regale Române şi, mai ales, o dată cu bombardarea sălbatică a Bucureştiului de către Luftwaffe.

În ceea ce îl priveşte pe Dan Vizanty, el întreţinuse relaţii cordiale şi chiar de prietenie strânsă cu unii ofiţeri germani de aviaţie. El însuşi povesteşte convorbirea telefonică avută cu Eduard Neumann, în biroul său de comandament de pe Popeşti-Leordeni, în dimineaţa zilei de 24 august 1944:

„ - (...) Dragă Vizanty, într-o jumătate de oră, voi lansa un bombardament asupra Bucureştiului. Ce vei face?

Fără ezitare, răspund:

- Ridic aviaţia de vânătoare.

El:

- Te înţeleg, fiecare cu datoria sa."

Eu:

- Nu există alternativă. Tristă realitate. Dacă ne ajută Dumnezeu, ne vom reîntâlni într-o zi

pentru a evoca doar clipele fericite petrecute împreună.

Astfel a luat sfârşit, la 24 august 1944, la orele 8.30, o convorbire telefonică intrată în istorie, între comandantul german al aviaţiei din Balcani, colonelul Eduard Neumann, şi mine, «Dan Vizanty», devenit comandantul grupurilor de vânătoare româneşti cu baza pe aerodromul Popeşti-Leordeni.

Până în ajun fusesem prieteni şi camarazi de arme.

Cu două ore mai devreme (la ora 6 dimineaţa), colonelul Neumann, în fruntea unei formaţiuni de 8 avioane Messerschmitt 109, venise în razmot să ne salute, salut de prietenie şi fraternitate, dar, în acelaşi timp, preludiu al bătăliei dure în care aveam să fim angajaţi.

Într-adevăr, din seara precedentă, ca urmare a Armistiţiului semnat cu Forţele Aliate, noua misiune a armatei române era să se opună armatei germane şi s-o învingă".

În realitate, armistiţiul avea să fie semnat abia peste câteva săptămâni, la Moscova – se ştie în ce condiţii umilitoare pentru partea română. Dar aceasta este o altă poveste...

Suntem pe aerodromul Popeşti-Leordeni, în marginea de sud a Bucureştiului. Aici sunt concentrate grupurile 6 şi 1 Vânătoare, dotate cu avioane IAR 80 şi 81, şi puse după 23 august sub comanda căpitanului Dan Vizanty. Legăturile cu înaltul comandament sunt întrerupte, iar starea de alarmă, începând cu dimineaţa zilei de 24 august, este permanentă. Din iniţiativa lui Vizanty, aviaţia de vânătoare concentrată pe acest aerodrom reacţionează în forţă la atacurile Luftwaffe, doborând, în zilele care au urmat, circa 25 de avioane germane de toate categoriile, printre care şi un „Gigant" cu 6 motoare, încărcat cu trupe şi material de război.

În dimineaţa zilei de 25 august, un automobil îşi face apariţia pe aerodrom. În el, generalul de aviaţie Ermil Gheorghiu, noul subsecretar de stat al Aerului, şi Rică Georgescu, noul secretar general al Ministerului Economiei Naţionale. Aduceau cu ei un memoriu, elaborat de noul guvern şi semnat de Rege, care trebuia dus, în zbor, şi predat americanilor la Foggia, cât mai curând posibil. Memoriul conţinea mai multe solicitări adresate de partea română Marii Britanii şi Statelor Unite, şi era considerat un document de mare importanţă. O dată cu memoriul, trebuia transportat la Foggia şi lt.-colonelul american de aviaţie James Gunn. Iniţial, s-a încercat acest lucru cu un bombardier Savoia-Marchetti pilotat de comandorul aviator Constantin Perju. După câteva ore, avionul şi pasagerii săi aterizează înapoi pe Popeşti-Leordeni: motoarele aparatului Savoia nu reuşiseră să redreseze până la altitudinea de 5000 m. Cu acest avion, nu se putea ajunge în condiţii de siguranţă până în Italia.

Atitudinea generalului Ermil Gheorghiu este una pasivă, fatalistă, de neputinţă. „Ministrul Aerului, răspunzător de această misiune, era atât de înnebunit şi disperat încât părea total dezorientat şi neputincios", afirmă Dan Vizanty. Ne amintim de atitudinea aceluiaşi Ermil Gheorghiu, pe frontul Stalingradului, cu ocazia dezastrului de la Karpovka, şi de ceea ce povesteşte Tudor Greceanu despre el. „Ministrul continua să se lamenteze", adaugă Vizanty. Atunci, acesta din urmă are o idee. Misiunea să fie îndeplinită de către un avion de vânătoare Messerschmitt 109-G, în fuselajul căruia să se facă loc şi colonelului american, prin scoaterea aparaturii radio (tot după modelul celor care se salvaseră de la Karpovka). Ermil Gheorghiu refuză: „E o nebunie! Tu, Vizanty, ai fost dintotdeauna omul extremelor". În cele din urmă este de acord. Altă soluţie oricum nu exista. Însă cine va fi pilotul? Tot Dan Vizanty vine cu cea mai bună idee. Se gândise o clipă să facă el însuşi acest zbor, dar şi-a dat imediat seama că locul lui, în calitate de comandant, era în mijlocul Grupului 6. Nu-şi putea lăsa baltă subalternii, camarazii, exact în astfel de momente critice, când nemţii erau încă în jurul Bucureştiului şi reprezentau un pericol serios, iar el îşi asumase, de facto, comanda a două grupuri de vânătoare. A doua variantă la care s-a gândit a fost căpitanul Bâzu Cantacuzino. Celebrul pilot, primul as român, ca număr de victorii, după moartea lui Şerbănescu, care se petrecuse cu o săptămână în urmă. Bâzu, perfect zburător, excepţional în acrobaţie aeriană, bun prieten cu Dan Vizanty, camarad iubit de toţi cei din jur, mai

puțin poate de unii superiori invidioşi. Bâzu, copilul teribil al Cantacuzinilor, care avea să moară, aproape anonim, paisprezece ani mai târziu, în exilul său spaniol... În acel moment era însă în plină formă, emana numai bună dispoziție, forță, tenacitate – un om luminos.

Acesta este aşadar pus la curent cu misiunea, o acceptă imediat, cu spiritul său sportiv, ca pe o provocare.

„- Bine, dragă Dane, dacă zici tu! Dacă aşa ai hotărât tu! Dacă aşa vrei tu!

Şi imediat am zărit pe chipul său schimbarea pe care o cunoşteam aşa de bine: îi străluceau ochii şi toată ființa lui era încordată ca un arc, gata să trimită săgeata în centrul țintei".

Colonelul Gunn se arată ceva mai reticent. După câteva insistențe venite din partea lui Vizanty, acceptă să precizeze aerodromul exact de la Foggia, unde ar fi trebuit să aterizeze. Perspectiva de a face un zbor, înghesuit în fuselajul unui avion de vânătoare, pilotat de către un aviator român pe care nu îl cunoştea, nu prea îi surâdea americanului. Se liniştește însă după un zbor acrobatic făcut de Bâzu cu avionul său personal, un Avia, în care prințul s-a întrecut pe sine, spre admirația tuturor celor de pe aerodrom.

Plecat de pe Popeşti-Leordeni în după-amiaza zilei de 25 august, Bâzu revine cu răspunsul Aliaților pe 27, într-un avion P-51 Mustang, însoțit de alte trei, care însă nu aterizează, ci fac cale întoarsă în Italia. Nu voi insista în a povesti desfăşurarea misiunii sale la Foggia, de altfel, binecunoscută. Din punct de vedere aviatic, ea a fost un succes, din punct de vedere diplomatic, nu a reprezentat decât foarte puțin, jocurile fiind deja făcute, iar România, oricâte memorii ar fi trimis anglo-americanilor, era deja abandonată.

***

După 1 septembrie, Grupurile 1 şi 6 vor cunoaşte o reorganizare printr-o comasare, astfel că piloții şi aparatele grupului 6 vor trece în Grupul 1, comandat în continuare de Dan Vizanty. Rămân aceleaşi escadrile, 59, 61 şi 62, două dintre ele păstrându-şi chiar vechii comandanți. Astfel, la comanda Escadrilei 61 rămâne lt.av. Mircea Dumitrescu, la cea a Escadrilei 62, lt.av. Gh. Posteucă, în timp ce cpt.av. Petre Constantinescu pleacă de la comanda Escadrilei 59, fiind înlocuit de lt.av. Tache Baciu.

După anihilarea germanilor aflați în zona Băneasa şi după încetarea atacurilor Luftwaffe asupra Capitalei, grupul pleacă pe aerodromul Turnişor, în Transilvania. De la 8 septembrie 1944 până la capitularea Germaniei (8 – 9 mai 1945), în cadrul Corpului Aerian Român, Dan Vizanty va participa la întreaga campanie din Vest (Ardeal, Ungaria şi Cehoslovacia) în calitate de comandant al Grupului 1 Vânătoare, împreună cu Armata a 5-a aeriană sovietică. În această campanie, Grupul 1 a fost echipat în cele din urmă cu aparate de vânătoare Messerschmitt 109-G, care au înlocuit IAR-urile 80.

Pe 3 octombrie, aşa cum am arătat deja într-un capitol precedent, Vizanty primeşte Ordinul „Mihai Viteazul" clasa a III-a, decorație conferită totuşi, cu siguranță, pentru fapte de arme săvârşite înainte de 23 august, în luptele cu americanii. Întâmplarea a făcut ca, datorită duratei procedurilor de atribuire a acestei prestigioase decorații, care luau ceva timp, să o primească în cursul campaniei din Vest.

Pe 15 aprilie 1945, în Cehoslovacia, primeşte Ordinul „Virtutea Aeronautică" cu spade, în grad de Ofițer, clasă primită de numai 14 piloți români, ceea ce făcea din aceasta o distincție foarte prestigioasă. În aceeaşi zi, primeşte şi Ordinul „Steaua României" clasa a IV-a. Pe parcursul campaniei din Vest este în două rânduri felicitat personal de către generalul de aviație sovietic Selesniov.

După propria sa mărturisire, făcută unui prieten în 1963, Vizanty a doborât personal în Cehoslovacia patru avioane nemțeşti.

Capitularea Germaniei îl găseşte la Piestany. A doua zi după încheierea armistițiului, pe 10 mai 1945, de ziua națională, este înaintat la gradul de locotenent-comandor aviator.

Războiul se terminase, dar pacea avea să se arate mult mai teribilă.

NB. Bibliografia pe care se sprijină prezentul text va fi reprodusă la sfârşitul ultimului articol al acestui ciclu.

Fotografii din colecțiile Ana-Maria Vizanty şi Daniel Focşa

Conflictul din Transnistria, un măcel inutil

Conflictul fratricid care a opus populația de pe ambele maluri ale Nistrului şi care s-a soldat cu mii de victime şi pagube materiale colosale s-a desfăşurat între decembrie 1991 şi iunie 1992. La optsprezece ani de la acordul de încetare a focului, semnat la 21 iunie 1992, percepția generală la nivelul opiniei publice este că acest conflict a reprezentat „un act de agresiune militară din partea Federației Ruse" (Oazu Nanțoi, „Transnistria").

Dragoş Moldoveanu

După proclamarea „Republicii Moldoveneşti Sovietice Socialiste Nistrene", la 2 septembrie 1990, şi alegerea în funcția supremă în statul moldovean a lui Mircea Snegur, o zi mai târziu, liderii separatişti din stânga Nistrului au început organizarea unor masive forțe armate, cuprinzând Garda Republicană, Miliția, regimente muncitoreşti, cazaci, detaşamente teritoriale de salvare. La 23 iunie 1991, Republica Moldova îşi proclamă suveranitatea, prin vocea Parlamentului său. Două luni mai târziu, la 25 august, Republica separatistă transnistreană devine „independentă", demers proclamat de Sovietul Suprem al acesteia, pentru ca, la 27 august, Parlamentul moldovean să anunțe independența statului condus de Mircea Snegur.

Auto-proclamata Republică Moldovenească Nistreană organizează alegeri prezidențiale, contestate cu vehemență, conform aşteptărilor, de către oficialitățile de la Chişinău. O cvasi-unanimitate l-a creditat pe Igor Smirnov – un fost director de întreprindere, născut în Siberia – pe fotoliul suprem, iar conflictul este pe cale de a începe.

După atacul armat de la Dubăsari, din dimineața zilei de 22 decembrie 1991, provocat de gardiştii separatişti şi soldat cu moartea a patru polițişti moldoveni şi a douăzeci de milițieni şi cazaci transnistreni, Tiraspolul a anunțat mobilizarea generală împotriva Chişinăului „care atacă şi ucide oameni nevinovați". Un flux masiv de informații măsluite şi intoxicatoare au invadat spațiul ex-sovietic, atât în Transnistria, cât şi în Republica Moldova, cu intenția vădită de a demoniza şi incrimina prezumtivul adversar.

La 1 martie 1992, a început războiul „oficial", printr-o provocare a membrilor Gărzii Republicane şi a cazacilor din stânga Nistrului, la Casa de Cultură din Dubăsari. Polițiştii care s-au implicat în restabilirea ordinii au fost dezarmați şi obligați de noile autorități să părăsească sediul propriu pentru a se refugia. Pe parcursul următoarelor trei luni şi jumătate, separatiştii transnistreni au dezlănțuit un măcel de o cruzime incredibilă, făcând uz de armamentul pus la dispoziție de către Armata a XIV-a a Federației Ruse.

O multitudine de factori au contribuit la „înfrângerea politică, militară şi morală (mai ales – n.r.) a Republicii Moldova în fața rebeliunii antistatale din Transnistria" (O. Nanțoi). Între acestea: carențele majore în organizarea militară, deficiența la nivel de coordonare între ordinele primite de la Statul Major şi executarea acestora de către soldați, neputința militarilor care nu beneficiau de muniția necesară executării unor operațiuni

coerente, dar şi impasibilitatea decepționantă a factorilor de decizie moldoveni față de soarta dispăruților şi a zecilor de mii de refugiați. A fost „necesară“ moartea a peste douăzeci de mii de militari şi civili pentru ca adevărații diriguitori ai acestui conflict, interesați în mod direct de a menține un climat cât mai tensionat, să decidă să-i pună la punct. Autoritățile moscovite au oferit opiniei publice un peisaj mistificat, fără nici o legătură cu realitatea de pe front. În permanență, Moscova a fost prezentată ca „agresoare“ cu reflexe genocidare – intenția sa era de a „extermina populația slavă“ –, România a apărut drept statul care făcea aprovizionările cu arme către vecina de peste Prut, iar aşa-numita republică transnistreană ca unica victimă. Secesioniştii au obținut un imens capital politic şi simbolic, ca urmare a acestui conflict.

Semnarea „Convenției cu privire la principiile de reglementare paşnică a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova“, la 21 iulie 1992, între liderul de la Chişinău, Mircea Snegur, şi preşedintele Federației Ruse, Boris Elțîn, a demonstrat cu certitudine implicarea masivă a „marelui vecin de la Răsărit“ în conflictul transnistrean. Câteva zile mai târziu, au fost introduşi într-o zonă delimitată expres, aşa-zisa Zonă de securitate, 4800 de militari aparținând Rusiei, Chişinăului şi auto-proclamatei Republici Transnistrene.

Există voci care susțin că semnarea acordului din 21 iulie 1992 nu a însemnat, aşa cum era firesc, „elaborarea unei strategii proprii de soluționare a conflictului transnistrean bazată pe interesele cetățenilor Moldovei de pe ambele maluri ale Nistrului“ (O. Nanțoi). Starea de fapt post-conflict alimentează imaginea conform căreia venalitatea, incoerența administrativă şi sărăcirea economico-socială reprezintă criteriile „definitorii“ pentru clasa politică de la est de Prut. Conflictul din Transnistria a fost un măcel fratricid şi complet inutil. Pentru el, încă nu a venit judecata istoriei.

Ortodoxia occidentală şi tentaţia filetismului

Alexandru Racu

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a lansat în data de 11 Februarie un aşa numit „Apel la Unitate şi Demnitate Românească“[1]. Prin acest „apel de suflet“, Sfântul Sinod îi cheamă pe „toţi clericii şi mirenii ortodocşi români din afara graniţelor ţării, aflaţi – fără binecuvântare – în alte Biserici Ortodoxe surori sau în structuri bisericeşti necanonice, să revină în comuniune directă cu Biserica Mamă, adică în jurisdicţia canonică a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române“. Potrivit arhiereilor noştri, solicitarea cu pricina ar fi în deplină concordanţă cu canonul 16 al Sinodului I Ecumenic, care, chipurile, ar afirma că (citez textul *Apelului*) "nu este îngăduit unei eparhii să primească în jurisdicţia sa clerici şi credincioşi ortodocşi, fără binecuvântarea Bisericii (eparhiei) căreia aceştia aparţin". În realitate însă, după cum a arătat Cristian Bădiliţă într-un articol scris în stilul caracteristic al autorului şi direcţionat de data asta împotriva Preafericitului Daniel (pe care Bădiliţă pare să îl considere adevăratul şi unicul responsabil pentru Apelul cu pricina), avem de-a face cu o măsluire a canonului respectiv, care de fapt nu face nici o referire la credincioşi.[2]

Alături de "controversatul" canon, Sinodul invocă şi prevederile articolului 5 din Statutul de Funcţionare a Bisericii Ortodoxe Române, în care se afirmă că „Biserica Ortodoxă Română este Biserica Neamului Românesc şi îi cuprinde pe creştinii ortodocşi din ţară şi pe creştinii ortodocşi români din afara graniţelor ţării“, precum şi prevederile Conferinţei Presinodale Panortodoxe de la Chambésy (6-13 iunie 2009) care aparent (cel puţin din câte susţine Sinodul) menţionează dreptul fiecărei biserici autocefale de a-şi păstori propria diasporă. Dincolo de utilizarea formulei ecleziologice bizare „comuniune directă“ cu BOR, textul apelului care, cred ierarhii noştri, „va consolida şi va intensifica lucrarea pastoral-misionară a Bisericii Ortodoxe Române de pretutindeni“ şi va fi receptat de către românii de dincolo de graniţe „cu bucurie şi responsabilitate ca dorinţă de comuniune şi cooperare frăţească“, conţine fel de fel de formulări cu aromă filetistă de gen „solidaritate etnică ortodoxă“.

[1] http://www.basilica.ro/ro/comunicate/apel_la_unitate_si_demnitate_romaneasca.html

[2] „E limpede pentru toată lumea“, susţine Crisitian Bădiliţă în articolul *Apel la cinste, logică, bun simţ – către patriarhul BOR Daniel Ciobotea*, „că Sinodul BOR este la cheremul unui patriarh autocrat" (nu putem să nu ne amuzăm cu gândul la faptul că genul ăsta de autocraţie în raport cu Sinodul, care la noi reprezintă un nefericit accident de parcurs datorat scăderilor omeneşti, reprezintă regula instituţionalizată în Biserica Romei, cu care altminteri Cristi Bădiliţă se străduieşte de ani buni să ne unească), care chipurile ar fi uitat "în douăzeci de ani de carieră arhierească, tot ce a învăţat în Occident cu voie de la Ceauşescu şi de la Securitate"(sic!). Cristian Bădiliţă se întreabă dacă nu cumva "Daniel Ciobotea deţine un manuscris, nepublicat încă, al Canoanelor de la Niceea, cu un capitol 16 sub forma celui « rezumat » de el în fraza de mai sus. Aşa ceva nu există în *adevăratele* Canoane de la Niceea, cum sunt ele publicate după adevăratele manuscrise, în ediţii ştiinţifice normale. Canonul respectiv sună în felul următor: « Preoţii şi diaconii, sau, în general, clerul care, cu îndrăzneală, fără a avea frică de Dumnezeu şi neluând în seamă disciplina bisericească, îşi părăsesc comunitatea, nu trebuie în nici un caz primiţi într-o altă comunitate; trebuie obligaţi, prin toate mijloacele, să revină în dioceza lor şi, dacă refuză, trebuie excomunicaţi ». Unde apar cuvintele « mirean »/ « credincios » şi « ortodox » (sic!)? Sunt adăugiri ale lui Daniel Ciobotea, probabil participant secret la lucrările Sinodului de la Niceea. El inventează « ortodoxia » în secolul al IV-lea şi vede « mireni »/ « credincioşi » acolo unde Părinţii de la Niceea nu vedeau decât « preoţi »". Astfel, Cristian Bădiliţă se întreabă retoric : "Ce apel la „demnitate“ poate fi acesta, bazat pe un fals intelectual?"

Cu riscul de a dezamăgi, ca român trăitor în afara granițelor şi membru al unei parohii aflate sub jurisdicția Constantinopolului, mărturisesc că nu am receptat deloc apelul cu bucurie. Ca atare, împărtăşesc pe deplin sentimentele a douăzeci şi opt de personalități ortodoxe din Europa Occidentală (printre care părinții John Breck, Nicolas Lossky şi Vladimir Zelinsky) care, în reacție la „Apelul pentru Unitate şi Demnitate Românească“ au înaintat Sfântului Sinod al BOR, două luni mai târziu, o scrisoare de protest[3]. Semnatarii declară că „au luat cunoştință cu tristețe“ de apelul în cauză şi se declară „şocați“ de încercarea Sfântului Sinod de a impune, în contradicție flagrantă cu ecleziologia ortodoxă, obligații precum cele stipulate mai sus românilor ortodocşi din afara țării. În acest sens, semnatarii menționează că referința la canonul 16 al Sinodului de la Niceea nu se aplică „întrucât părinții de la Niceea respingeau ideea de dioceze definite pe principii etnice, menținând tradiția Apostolilor care recunoştea doar criteriul teritorial“. Astfel, canonul 8 al Sinodului I Ecumenic de la Niceea indică în mod clar că nu este îngăduită existența a doi episcopi în acelaşi oraş, iar canonul 12 al celui de-al patrulea Sinod Ecumenic interzice existența a doi mitropoliți în aceeaşi eparhie. Aceste prevederi au fost reiterate de către Sinodul local de la Constantinopol de la 1872, care a condamnat erezia filetistă, adică formarea de biserici pe criterii etnice şi dezbinarea creştinilor pe aceleaşi motive. Semnatarii, care altminteri afirmă că, apărând principiul teritorial al ecleziologiei ortodoxe, nu neagă existența diferențelor naționale, culturale şi lingvistice şi nici nu-şi propun să le suprime, fac referire directă la Sinodul Constantinopolitan mai sus menționat, scoțând în evidență astfel caracterul filetist al „Apelului pentru Unitate şi Demnitate Românească“. Semnatarii remarcă în mod pertinent că instrumentalizarea Bisericii lui Hristos în slujba demnității şi unității unei națiuni reprezintă de fapt un atac atât la unitatea Bisericii, care nu aparține nici unei națiuni în particular, cât şi la demnitatea Bisericii, „demnitate care începe cu respectarea ecleziologiei apostolice“. Nu în ultimul rând, semnatarii se întreabă: „În numele cărui criteriu se vrea dezmembrarea unor comunități ortodoxe care sunt *de facto* multietnice, expediind pe fiecare străin în Biserica sa de origine? Astfel de inițiative destabilizează comunitățile noastre care încearcă să mărturisească Învierea lui Hristos într-o lume zdruncinată şi indiferentă, producând astfel suferințe, tensiuni şi supralicitări ale sentimentului național în rândurile credincioşilor“.

PF Patriarh Daniel

Într-adevăr, ceea ce m-a surprins în mod deosebit la apelul Sfântului Sinod, este lipsa de sensibilitate, aş zice chiar „cruzimea“ managerial-birocratică ignorantă sau indiferentă în raport cu realitatea omenească de pe teren. Mulți români de aici, printre care mă număr, au parohiile lor cu prieteni de care s-au ataşat, au duhovnicii lor care sunt uneori de altă naționalitate. Există chiar familii mixte formate din ortodocşi de diferite naționalități sau din ortodocşi proveniți din țări ortodoxe care s-au căsătorit cu occidentali convertiți la ortodoxie. Însă dat fiind imperativul

[3] http://cororthodox.blogspot.com/2010/04/reactia-28-de-personalitati-ortodoxe-in.html

„unității şi demnității româneşti“ ar trebui chipurile să ne separăm, neluând în seamă nici un alt criteriu pastoral sau pur şi simplu omenesc! Pe scurt, „apelul de suflet“ al Sinodului este întâi de toate lipsit de suflet.

Chiar mai mult decât atât, în cazul meu cel puțin, pot să afirm cu tărie faptul că, în mod paradoxal, m-a învrednicit Dumnezeu să descopăr pe deplin ce este aceea o parohie, să descopăr, ca să spun aşa, adevărul parohiei aici mai mult decât în România. Probabil că într-un fel, presiunea unei societăți hiper-secularizate şi ultra-individualiste catalizează regăsirea comunitară la nivelul parohiei, transformând-o într-o veritabilă sursă de oxigen duhovnicesc şi sobornicesc. Dincolo de aceasta, este clar că, aşa cum sugerează semnatarii scrisorii de protest pe care am prezentat-o mai sus, presiunea societății de aici şi a expresiilor ei cultural-instituționale, de la psihologizarea religiei până la măsurile de sterilizare a euharistiei sau de la statul care îți îndoctrinează odrasla din fragedă pruncie în spiritul toleranței față de diversitatea sexuală până la reclamele ateiste din autobuze, reprezintă adevărata problemă a creştinilor ortodocşi de pe aceste meleaguri, nu lipsa de „solidaritate etnică ortodoxă“ care nu înseamnă de fapt decât sectarizare filetistă, adică, pe scurt, lipsă de solidaritate ortodoxă.

În fine, nu pot să nu observ cu tristețe şi faptul că, în ceea ce priveşte soarta de ansamblu a Ortodoxiei, suntem pe de-o parte pe cât se poate de „integrați“ şi de „globalizați“ atunci când vine vorba să ne dedăm la tot felul de aberații ecumeniste, însă rămânem îndeajuns de „naționalişti“ şi „încuiați“ atunci când vine vorba de legitima existență a unei mănăstiri româneşti sau georgiene la Muntele Athos, spre exemplu, sau, ca în cazul de față, atunci când decidem să bombardăm o mică turmă de peste hotare, care are cu totul alte probleme, cu apeluri care mustesc a obsesii netratate de secol XIX.

Dacă un Teodor Baconsky ne sugera nu demult că odată intrați în UE, nu mai suntem îndreptățiți să refuzăm intercomuniunea cu „frații“ români şi europeni de alte confesiuni, iată că potrivit Sfântului Sinod al BOR (acelaşi Sinod care, în spiritul toleranței postmoderne şi europene, l-a achitat în cvasiunanimitate pe pseudopocăitul Mitropolit Corneanu), aceeaşi apartenență la UE şi la NATO (la care se face referință, nu prea înțeleg de ce, chiar în textul *Apelului*) îi obligă chipurile pe românii din diaspora să răspundă patriotic la „chemarea Sfântului Sinod al BOR la unitate şi comuniune ortodoxă românească“, „comuniune“ care presupune interdicția unei comuniuni „directe“ cu ortodocşii de alte naționalități!

Nu are rost să insist prea mult asupra aspectelor canonice, întrucât alții au făcut-o deja, convenind asupra faptului că din acest punct de vedere, situația din diaspora este anormală. Cum şi când anume se va rezolva ea nu este clar. Pe de altă parte nu trebuie exagerată gravitatea situației, nici nu trebuie grăbite sau forțate lucrurile, cu riscul creării unor tensiuni inutile. Cu ajutorul lui Dumnezeu, cel puțin în America de Nord, în momentul de față, după un secol de dezbinări, cu excepția unor grupări stiliste sau ultra-tradiționaliste, ne aflăm în situația fără precedent în care toți credincioşii ortodocşi, deşi împrăştiați în numeroase jurisdicții paralele se află în schimb în comuniune euharistică, atât cu frații lor de aceeaşi naționalitate cât şi cu cei de alte naționalități, iar acesta este cel mai important lucru. Este foarte posibil ca, pentru moment, să lăsăm lucrurile să evolueze de la sine.

La rândul ei, Patriarhia din Constantinopol, care îşi sprijină pretențiile jurisdicționale asupra întregii diaspore ortodoxe pe canonul 28 al Sinodului IV Ecumenic, îşi exprimă convingerea că o nivelare a diferențelor culturale şi lingvistice în diaspora nu este nici fezabilă nici de dorit[4], şi că, de principiu, o eventuală reglementare canonică a situației nu se traduce în mod necesar printr-o „deznaționalizare“ a românilor sau a altor popoare, nici, ca să citez textul *Apelului*, printr-o „înstrăinare a românilor unii de alții, până la dezbinarea lor bisericească“. În momentul de față aici există biserici româneşti, şi vor continua să existe, pentru cei care vor să audă Liturghia în limba română, fie pentru că nu cunosc bine limba locului, fie pentru că sunt prea puternic ataşați de

[4] http://www.patriarchate.org/greek/docdisplay.php?lang=en&id=287&tla=en

Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

limba maternă; la fel cum există biserici orotodoxe care slujesc în limba locului. Şi chiar nu înţeleg de ce i s-ar limita simplului credincios (cu atât mai mult în cazul credinciosului român care, născut aici, nu stăpâneşte limba română şi care, în consecinţă, nu poate decât să perceapă drept bizare convocarea patriotică şi admonestările părinteşti primite de la Bucureşti) libertatea de a-şi alege parohia şi duhovnicul, în numele unui presupus imperativ al „comuniunii directe“ cu BOR.

În mod evident, reglementarea jurisdicţională a situaţiei din diaspora va reprezenta încununarea unui proces de constituire organică, treptată, a unei Ortodoxii locale cu specific local, şi tocmai acest proces firesc, care s-a realizat şi continuă să se realizeze de ceva vreme, se vrea a fi sabotat de către recenta iniţiativă a BOR.

Aceasta ne aduce la adevărata miză a subiectului care este tocmai „lucrarea pastoral-misionară“ a Ortodoxiei, care se vrea a fi „consolidată“ prin intermediul dezmembrării parohiilor multietnice de peste hotare (ce-i drept, Sfântul Sinod îşi limitează preocupările doar la „lucrarea pastoral-misionară a Ortodoxiei româneşti de pretutindeni“ (sic!)) în care există şi un număr semnificativ de occidentali convertiţi la Ortodoxie. Or, în opinia mea, o măsură precum cea propusă de Sinodul de la Bucureşti nu poate decât să aibă un efect contrar celui scontat. Pentru că, aşa cum au subliniat o serie de reprezentanţi de seamă ai Ortodoxiei din Occident, printre care şi Maica Alexandra (Principesa Ileana), pe termen lung, Ortodoxia din Occident va avea un viitor doar în măsura în care se va reuşi edificarea unei Ortodoxii Occidentale, misiune care altminteri nu este deloc uşoară.

Mai mult decât atât, un astfel de eşec misionar ar avea un efect extrem de negativ pentru soarta întregii Ortodoxii, aruncând o serioasă îndoială asupra vocaţiei ei universale. Alegând strategia ghetoizării etnice şi lingvistice, cea din urmă urmând în chip firesc celei dintâi, renunţăm din start la orice ambiţii misionare, căci pentru a putea să converteşti un om trebuie să vorbeşti, evident, pe limba lui. În plus, ne limităm la revendicarea peticului nostru de diversitate din universul multicultural postmodern, privând în mod automat Biserica Ortodoxă de posibilitatea oricărui impact transfigurator asupra culturii în mijlocul căreia se găseşte. Atât agenţii multiculturalismului, cât şi corifeii ecumenismului ne vor în ipostaza particularismului oriental-exotic, care, neavând nimic de spus lumii în ansamblul ei, acceptă să se „integreze“ docil în vari-

ile „structuri globale“. La acest capitol, multiculturalismul postmodern şi naţionalismul îngust se îmbină de minune. Agenţii multiculturalismului şi ai ecumenismului sunt primii care ne încurajează să ne „păstrăm diversitatea“ atâta timp cât ne-o păstrăm pentru noi, conformându-ne astfel uniformităţii de fond a marelui mozaic postmodern unde toate comunităţile se aseamănă prin aceea că nici una nu se pretinde a fi deţinătoarea adevărului universal.

Experienţa dovedeşte că strategia izolării cu scopul păstrării tradiţiei este o metodă foarte sigură de pierdere a tradiţiei întrucât, în marea majoritate a cazurilor, strategia ţine pentru o generaţie, cel mult două. Deja la a treia generaţie, majoritatea nepoţilor celor veniţi nu mai cunosc limba bunicilor şi, ca atare, nu se mai regăsesc în universul cultural al acestora din urmă, fiind absorbiţi de cultura dominantă a societăţii. O tradiţie nu supravieţuieşte decât dacă interacţionează în mod critic şi creativ cu mediul cultural străin în care se găseşte. Şi trebuie subliniat că, cel puţin în America, Ortodoxia a avut parte de experienţe nefericite în care nu-şi poate permite să persiste. Per ansamblu, în ciuda activităţii misionare desfăşurate în special de Biserica Greacă, cea Antiohiană şi de Biserica Ortodoxă a Americii, care au convertit şi continuă să convertească nord-americani la Ortodoxie, prezenţa la Liturghie s-a înjumătăţit în ultimii patruzeci de ani, pierderile masive înregistrându-se în special în rândul celor proveniţi din ţări de tradiţie ortodoxă.

Acesta este aşadar primul pericol: o Ortodoxie redusă la statutul de patrimoniu cultural se autocondamnă la muzeificare şi dispariţie. Este o Ortodoxie deteritorializată şi neîntrupată, care, fixându-se oniric în nostalgia unui *altundeva* şi *altcândva* nu îl transfigurează pe *aici* şi *acum*. De cealaltă parte, există şi pericolul unei Ortodoxii care asimilează în mod necritic cultura locală, şi care astfel nu mai este occidentală ci occidentalizată. În general, acesta este unul din pericolele cu care se confruntă cei convertiţi la Ortodoxie, care nu sunt ancoraţi într-o cultură ortodoxă, cultură din care se împărtăşeşte, deseori în mod incoştient, chiar şi românul nedus la biserică. Cultură care, prin diversele ei reprezentări, de la crucea de pe colivă până la baba care tămâiază în cimitir, transmite o inteligenţă teologică aparte, care deseori nu poate fi dobândită din tratatele de dogmatică şi care conferă un anume dar al deosebirii duhurilor.

Este clar însă că Ortodoxia Americană îşi va avea specificul ei, cum de altfel şi este firesc. Părintele Roman Braga sublinia că Ortodoxia de aici, dată fiind specificitatea culturală a locului, nu va putea fi o Ortodoxie precum cea în care ţăranul contemplă chipul lui Hristos în bobul de grâu, însă *va fi* o Ortodoxie, căci nu se poate ca Dumnezeu să fi exclus vreun popor sau, adaug eu, vreun veac, de la chemarea şi făgăduinţa Lui.

Din câte reuşesc să-mi dau seama, după trei ani petrecuţi într-o parohie ortodoxă multietnică, unde un larg segment din membri este reprezentat de canadieni convertiţi, ducerea la bun sfârşit a acestui proces de transmitere a Ortodoxiei către cei din Occident, necesită unitatea euharistică directă, parohială, a ortodocşilor convertiţi şi a celor proveniţi din Estul Europei sau din Orientul Mijlociu; necesită aşadar ca cele două categorii să nu fie izolate unele de altele, adică exact ceea ce ar urma să se întâmple în eventualitatea în care şi celelalte Biserici surori ar lansa apeluri precum cel al BOR, iar toţi ortodocşii din diaspora ar da curs acestor apeluri.

După cum am spus, cele două categorii menţionate mai sus au nevoie una de alta, la fel cum acel ceva care se întrupează are nevoie de acel ceva *în* care se întrupează, iar Biserica trebuie să încurajeze această unitate de care depinde viitorul Ortodoxiei Americane în particular şi al Ortodoxiei Occidentale în general. Realizarea organică a acestei unităţi care stă la baza unei viitoare reglementări a statutului canonic al diasporei şi de care depinde viitorul Ortodoxiei Occidentale cere curaj, dăruire, dragoste, responsabilitate şi nu în ultimul rând multă rugăciune. Ca orice fenomen organic solicită timp, răbdare şi perseverenţă. Are loc doar acolo unde şi atunci când suflă Duhul, neputând fi instituit prin decret şi ca atare, nu se cade nici să se încerce stoparea lui printr-un decret emis de la mii de kilometri depărtare.

Războiul sfânt contra bolşevismului

„Nici o brazdă românească nu se uită. Nici o umilire nu rămâne nerăzbunată.
Jertfele de la Odessa nu sunt numai pentru graniţa răsăriteană,
ci pentru îndeplinirea tuturor dorinţelor Neamului.“
Mareşal Ion Antonescu, 12 sept. 1941[1]

Figura Mareşalului Antonescu rămâne şi azi, la 70 de ani de la venirea sa la putere, ca prim-ministru învestit cu „depline puteri pentru conducerea Statului Român“, una controversată. În unele cazuri, obiectivitatea cu care este abordată această personalitate a istoriei noastre contemporane este abandonată, în profitul antipatiilor personale, provenite fie din idei fixe, fie din umori politico-ideologice greu de ţinut în frâu.

Daniel Focşa

În numărul 86 al revistei ROST, publicaţie la care cu plăcere colaborez, am primit răspunsul dlui Alexandru Racu la textul meu *Despre eroi şi morminte* (care apăruse în nr. 83-84), în care mă văzusem dator să corectez, să amendez câteva afirmaţii cel puţin hazardate pe care domnia sa le încredinţase, cu oarecare nonşalanţă, tiparului. Şi, deşi în lungul text al dlui Racu (unsprezece pagini de revistă) la care mă voi referi aici, intitulat *Despre Antonescu, legionari şi nevoia de spirit critic*, domnia sa abordează o sumedenie de teme, într-un amalgam destul de obositor, am totuşi senzaţia că discuţia noastră se învârte, în principal, în jurul rolului Mareşalului Antonescu în orientarea politicii româneşti între 1940 – 1944.

Mai întâi, câteva consideraţii preliminare. În articolul meu, *Despre eroi şi morminte*, am încercat să fac ceea ce cred eu că este rolul şi datoria unui istoric: să corectez, prin contra-argumente, mai multe afirmaţii eronate şi concluzii pe care le-am considerat neadevărate. Îmi pare că m-am rezumat la idei şi nu am adus discuţia pe un tărâm personal. Cu alte cuvinte, nu persoana autorului textului combătut de mine mă interesa, ci ideile pe care le vehicula. Nu acelaşi lucru se poate spune şi despre răspunsul dlui Racu. Domnia sa se vede numaidecât acuzat, atacat, şi simte nevoia să se apere. Dl Racu mă acuză explicit de: lipsă de onestitate, calomnie, orbire ideologică (p. 75), rea voinţă (p. 78), se întreabă dacă aş fi folosit, în anii ‘40, salutul „Heil Hitler“ (p. 79) şi aşa mai departe. Mi se par nişte afirmaţii şi presupuneri destul de nelalocul lor. Şi poate că n-ar fi rău ca autorul lor să se întoarcă la problemele ortodoxiei medievale balcanice, subiect în care se arăta destul de informat şi scria articole interesante.

De altfel, m-am întrebat, încă de la primele fraze ale textului său, la ce s-a gândit afirmând că s-a văzut atacat „pe teren propriu“. Să considere oare domnia sa istoria, în care înţeleg că nu are studii, ca fiind un teren propriu? Ori să înţeleg mai bine că revista ROST ar fi terenul său propriu...? Mister total. Pe care, oricum, nu mi-am propus să-l dezleg.

Dintru început, voi spune că domnul Racu a făcut, în partea a doua a textului său, intitulată

[1] apud Alesandru Duţu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata română în al doilea război mondial (1941 – 1945)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1999, pp. 24 – 25.

„Fondul problemei“, o lungă speculație, care mie mi se pare nu numai confuză ci şi profund eronată, despre Mişcarea Legionară. Cum, în ce mă priveşte, nu am considerat că Mişcarea Legionară a reprezentat fondul discuției, ci o amintisem doar tangențial, nu am de gând să dau acum nici un răspuns la divagațiile domnului Al. Racu. Îi spun doar ca nu a înțeles duhul legionar, Mişcarea Legionară şi istoria acesteia decât superficial şi, din punctul meu de vedere, greşit.

Fondul problemei l-a reprezentat orientarea politicii României în perioada interbelică şi în anii celui de-al doilea război mondial, aşa-zisa laşitate de care dl Racu îşi acuză poporul, laşitate manifestată în 1940 cu ocazia destrămării României Mari, persoana Mareşalului Antonescu şi opțiunile lui politice şi militare. Nu văd de ce, pentru a discuta despre aceste chestiuni, ar fi nevoie de analiza doctrinei legionare sau de ce ar fi nevoie ca Daniel Focşa să precizeze, la somația lui Alexandru Racu, ce simpatii politice are. Asta o putem discuta eventual la o halbă cu bere, nu într-o polemică dintr-un periodic, polemică axată, repet, pe idei, pe fapte istorice, şi nu pe propriile noastre persoane. Sau, cel puțin, eu aşa văd lucrurile.

Să o luăm aşadar metodic.

Politica externă a României în perioada interbelică

A fost o politică greşit orientată, lipsită de suplețe, întreaga clasă politică românească, aşa cum am mai spus, cu excepția Gărzii de Fier şi a LANC girând această orientare, de care răspunzător fireşte este Regele Carol al II-lea, dar şi toți cei care, fie şi numai prin tăcerea lor, au aprobat-o. De aceea, afirmația dlui Racu, cum că eu aş face o apologie a „luminatei elite legionare şi cuziste, ca alternativă la o clasă politică completamente falită“ reprezintă o deturnare a ceea ce am scris. Fiindcă nu despre falimentul clasei politice interbelice româneşti fusese vorba, ci despre orientarea externă a țării noastre, două probleme net distincte. (În subsidiar, precizez că nu sunt la curent cu „teoriile domnului Patapievici“ şi nici ale altor domni).

Subiectul este mult prea vast, şi am vaga bănuială că nu l-aş convinge pe dl Racu de faptul că politica noastră externă din anii ‘30 a fost greşită, nici dacă aş scrie un tratat pe această temă. De fapt, citind şi recitind ceea ce scrie dumnealui, mi-am spus că la fel trebuie să fi gândit şi cei care au dus această politică. Şi lor, Hitler şi Mussolini le vor fi provocat repulsie, democrați-

ile occidentale, o mare simpatie, iar URSS le va fi rămas o necunoscută, un pericol de care nu erau suficient conştienţi şi de care încercau să se apere în felul în care un copil construieşte, pe plajă, diguri de nisip ca să oprească valurile. Am observat că, de fiecare dată când pomeneşte numele celor doi dictatori fascişti, dl Racu îşi exprimă faţă de ei o vie aversiune personală. Foarte bine ! Dar eu nu despre asta vorbeam. Ci, plasându-mă în contextul epocii interbelice, spuneam că ar fi trebuit ca cineva să fie inconştient pentru a nu vedea ascensiunea şi forţa Germaniei, politica Italiei, ineficienţa structurilor politice gen SDN (Societatea Naţiunilor) sau stupiditatea şi inutilitatea unor alianţe locale născute moarte în faşă, precum Mica Antantă sau Înţelegerea Balcanică. Aşa cum am încercat să arăt în articolul meu *Relaţiile româno-ruse*, publicat în ROST, nr. 85, pe care i-l recomand călduros domnului Racu, pericolul rusesc a fost pentru români unul permanent, în ultimii 300 de ani (şi un gruzin, un polonez ori un baltic ar înţelege perfect ce spun). Anumiţi oameni politici din vremi mai vechi (Regele Carol I, Petre Carp, Al. Marghiloman...) sau mai noi (C.Z. Codreanu, Gheorghe Brătianu, O. Goga, A.C. Cuza...) şi-au dat seama de asta şi au înţeles că prietenii României nu pot fi decât aceia care ne asigură şi ne apără împotriva acestui colos. Din păcate, cvasi-totalitatea clasei politice interbelice româneşti, cu excepţiile pe care le-am spus, nu a înţeles acest adevăr evident. De aceea, aproape că mi se pare nedrept faptul că Regele Carol al II-lea este făcut singur răspunzător de dezastrul din 1940, când de fapt, a dus această politică, aşa cum spuneam, inconştientă, anglofilă şi fracofilă, cu concursul tuturor partidelor. În septembrie 1940, când i se cerea abdicarea, a avut mai multe convorbiri cu câţiva politicieni marcanţi, printre care şi cu Iuliu Maniu. Acesta i-a declarat verde: „În politică, Majestate, ca şi în viaţa de toate zilele, greşelile se plătesc. V-aţi asumat răspunderea, trebuie să abdicaţi". Dar aş vrea să întreb, retoric, sau să-l întreb pe dl Racu, admirator al lui Maniu: Ce orientare în politica externă a avut acest bărbat de stat în toată perioada interbelică ? Departe de mine să nu am respect pentru figura „sfinxului de la Bădăcin", de n-ar fi decât pentru rolul lui în Marea Unire şi pentru sfârşitul său martiric în temniţele comuniste. Însă el este un exponent al unei clase politice care se apăra de URSS apropiindu-se de URSS, încercând să obţină de la acest stat recunoaşterea frontierei de pe Nistru, cu orice preţ, şi dovedind că n-a înţeles nimic – respectiva clasă politică – din mentalitatea rusească şi din dispreţul profund al acestui stat faţă de orice tratate şi convenţii.

Părerea mea este că o apropiere de Germania şi Italia, la timp, era necesară nu din dragoste sau admiraţie faţă de persoanele lui Hitler şi Mussolini, ci din dragoste şi luciditate faţă de soarta europeană a României. Situaţia la care s-a ajuns în 1940 este cel mai bun argument că am dreptate, şi că cei care optau, în anii '30, pentru o apropiere de aceste două puteri europene nu se înşelau.

Iată ce scrie istoricul Nicolae Ciachir în substanţiala sa lucrare *Marile Puteri şi România. 1856 – 1947* (asta pentru a-i oferi dlui Racu o alternativă de lectură la „Povestirile istorice volumul al III-lea, de pe vremea lui Ceauşescu"):

„În 1934, după cum se ştie, se stabilesc relaţii diplomatice între România şi URSS. Franţa era interesată ca aliata ei România să aibă relaţii normale, chiar bune cu colosul de la răsărit. Hitler, în 1935, suspecta România că începe să aibă o atitudine tot mai binevoitoare faţă de ruşi. Von Ribbentrop, în ajunul plecării sale ca ambasador la Londra, îşi exprima mirarea faţă de ministrul nostru de la Berlin, N. Petrescu-Comnen, că România, mult mai ameninţată decât alte state de vecinul de la răsărit, face jocul Sovietelor. Petrescu-Comnen raporta că Berlinul se teme ca, în urma unei înţelegeri cu Uniunea Sovietică, ţara noastră să nu-şi deschidă graniţele Armatei Roşii!

Gheorghe Brătianu (...) iniţiază seria contactelor cu oameni politici germani. La 7 noiembrie 1936, Hermann Göring îi declara: „Nu putem să vă lăsăm barieră contra Sovietelor, neliniştindu-vă la alte graniţe. Putem merge până la garantarea frontierelor aşa cum am făcut cu iugoslavii, dar trebuie să fim siguri de poziţia voastră". Iar la 16 noiembrie 1936, Hitler îi dădea de înţeles că, „dacă România s-ar elibera de tendinţele influenţei bolşevice şi ar avea cu Germania

relații economice mai bune, atunci interesul Germaniei ar spori să vadă în acest colț al Europei o Românie independentă şi puternică". Brătianu îşi dă seama că Germania ne suspecta în mod permanent de o apropiere de sovietici. La întrebarea „Dacă se desface de influența sovietică în mod public, care va fi poziția Reich-ului?", Hitler l-a asigurat: „Aş merge în cazul acesta foarte departe şi aş spune-o în mod public şi oficial la Roma şi la Budapesta, şi mai cu seamă la Budapesta". Führerul a autorizat pe Brătianu să relateze discuțiile de mai sus regelui şi tuturor oamenilor de răspundere de la noi.

În decembrie 1936, Göring îi comunica lui Petrescu-Comnen ceea ce Hitler îi spusese lui G. Brătianu, adăugând că, pe lângă garantarea integrității teritoriale, Germania o poate înzestra cu arme moderne. În primăvara anului 1937, se organizează în Germania Congresul internațional al foştilor luptători din primul război mondial. Cu această ocazie, Hitler declara delegației române că articolul favorabil țării noastre, apărut sub semnătura lui Alfred Rosenberg în „Volkischer Beobachter", în care se accentuează că Germania recunoaşte intangibilitatea frontierelor României, a fost scris din ordinul său. Tot în perioada aceea, mai precis la 20 martie 1937, Göring îi sugera ministrului român de la Berlin: „Noi nu cerem României nici o alianță. Dar această neutralitate trebuie să fie sinceră şi riguroasă (Eine strenge Neutralität), şi atunci vom spune tuturor vecinilor «Nu aveți dreptul să vă atingeți de pământul României, vom spune la Budapesta, ca şi la Sofia, că orice tentativă împotriva României ar fi urmată de apariția avioanelor noastre asupra Budapestei şi Sofiei». Orice tentative din partea Sovietelor de a trece granița D-voastră ar găsi, la cererea D-voastră, în locul armatelor române, legiunile noastre"[2].

Iată şi mărturia controversatului Radu Lecca, despre care se ştie că în anii '30 întreținea relații strânse cu câteva vârfuri ale regimului național-socialist din Germania:

„Eu sunt convins şi azi, după aproape 30 de ani, că iscălirea tratatului propus de Germania în 1935 ar fi salvat România de toate nenorocirile care s-au abătut asupra ei în anii 1940 – 1944. Dictatul de la Viena, care a atribuit Transilvania de nord ungurilor, nu ar mai fi fost posibil. Or, este ştiut că acest dictat a provocat criza de guvern, venirea la putere a legionarilor cu Antonescu şi abdicarea lui Carol. (...) Este ştiut că cedarea Basarabiei nu a provocat în România nici măcar criză de guvern. Este sigur că această cedare ar fi avut loc chiar dacă se iscălea tratatul din 1935 [este opinia lui R. Lecca – *nota mea*, DF], pentru că Germania avea interes să nu indispună Rusia Sovietică, şi chiar dacă ar fi avut intenția să împiedice cedarea, nu avea posibilitatea materială. Dar ce interes direct ar fi avut Germania să satisfacă dorințele ungurilor în Ardeal dacă România ar fi fost o țară neutră şi în bune relații cu Germania, astfel cum doreau Hitler şi Rosenberg în 1935? Niciunul! Pentru că livrările de petrol ar fi fost asigurate şi nu ar fi fost nevoie de o săgeată teritorială strategică [face referire la forma geografică a teritoriului cedat în Ardeal – nota mea, DF] care ducea până la poalele Carpaților şi care avea ca scop să împiedice România de a trece în rândul adversarilor Germaniei şi să asigure livrările de petrol. De altfel şi „săgeata strategică" era mai mult un pretext, pentru că regele Carol, în 1939, după ocuparea Poloniei de către germani şi ruşi, a încercat în fel şi chip să ajungă la o înțelegere cu Germania. Însă era prea târziu. Pentru că încă din 1937 se strânseseră definitiv legăturile între Germania şi Italia, iar Mussolini cerea Ardealul pentru Ungaria. El nu ar fi cerut acest lucru dacă ar fi ştiut că Germania întreține relații de prietenie cu România"[3].

Persoana mareşalului Ion Antonescu

Ştiu foarte bine că s-a încercat folosirea figurii lui Antonescu, înainte de ´89 în Occident, şi după '89, în România, în anumite scopuri diversioniste. Pe de o parte, pentru discreditarea Regelui Mihai (prin blamarea actului de la 23 August) şi a Dinastiei. Pe de altă parte, pentru blamarea

[2] Nicolae Ciachir, *Marile Puteri şi România. 1856 – 1947*, Editura Albatros, Bucureşti, 1996, pp. 218 – 219.

[3] Radu Lecca, *Eu i-am salvat pe evreii din România*, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994, p. 118.

legionarilor şi a lui Horia Sima, cu a lor *Rebeliune* cu tot. Şi unii şi ceilalți au, într-un fel, partea lor de adevăr. De exemplu, actul de la 23 august, deşi făcut cu cele mai bune şi patriotice intenții, rămâne o greşeală de proporții, iar predarea Mareşalului, în mâna comuniştilor şi a ruşilor, o mârşăvie. Acest adevăr însă nu trebuie folosit ca armă pentru a se lovi în Rege.

Ca istoric, mă distanțez de aceste tendințe şi înțeleg să servesc doar adevărul istoric şi curăția conştiinței mele.

Desigur, şi Antonescu a făcut greşeli, i se pot reproşa multe, şi el avea, ca om, scăderile lui (în special un caracter coleric şi o anumită rigiditate, poate şi o relativă megalomanie). Îi reproşez marea greşeală a prigoanei declanşată contra legionarilor, prigoană care a umplut închisorile cu deținuți politici încă din 1941.

Consider totuşi că aceste minusuri nu îi scad statura de personaj istoric de mare anvergură, cu rolul său bine definit şi emblematic în istoria românească a veacului XX[4].

Guvernarea Antonescu şi reorientarea politicii României

Dl Racu se arată scandalizat de afirmația mea privind faptul că momentul septembrie – noiembrie 1940 a reprezentat o „restaurație morală". Domnia sa, citându-mă trunchiat, scrie: „Ajungem din nefericire la o parte mult mai problematică a argumentației domnului Focşa, care consideră că aderarea României la Pactul Tripartit «a reprezentat primul moment de restaurare *morală* (sublinierea îmi aparține) după 1918». Aşadar domnul Focşa (...) afirmă că semnarea unui pact cu Mussolini şi Hitler, doi indivizi extrem de simpatici (...) reprezintă o «restaurare morală»!"

Asta scrie dl Racu. Trec peste aceeaşi tendință, de a se raporta personal la anumite personaje istorice (eu, ca istoric, încerc să rămân obiectiv şi să păstrez un stil cât de cât sobru, dar dl Racu, mai temperamental poate, nu ezită să îşi etaleze resentimentele retroactive față de diverşi conducători de state – îmi amintesc cum îl

blestema în articolul precedent pe Regele Carol al II-lea). Spun că citatul este falsificator al intenției mele, fiindcă nu m-am referit la persoanele lui Hitler şi Mussolini, ci la politica internă şi externă a Regatului României, şi am afirmat: „Momentul septembrie – noiembrie 1940, cu primul guvern român cu adevărat naționalist şi cu aderarea României la Pactul Tripartit a reprezentat primul moment de restaurare morală după 1918". Cred ca ceea ce am vrut sa spun este foarte clar – mă refeream la înlăturarea unui regim falimentar, corupt, masonic, patronat de Regele Carol al II-lea şi de întrega lui camarilă, regim care a lichidat fizic toată crema tineretului naționalist în anii 1938 – 1939 şi a cărui politică externă (şi aici ajungem la chestiunea despre care vorbim) a dus la izolarea României pe plan european şi, în final, la dezastrul din 1940, ceea ce este cred evident pentru toată lumea. De altfel, îl trimit pe dl Racu la excelentul text al lui Claudio Mutti, intitulat *Fiice ale aceleiaşi lupoaice*, tradu-

[4] vezi şi: Daniel Focşa, *Mareşalul Antonescu între istorie şi mit,* în „Terra Magazin" nr. 6-7-8/2005, pp. 50 – 51.

cere din italiană de Răzvan Codrescu, text care îi va fi foarte accesibil, deoarece e publicat chiar în nr. 86 din ROST, acelaşi număr în care se găseşte şi articolul domniei sale în care mă pune la punct. Claudio Mutti vede, şi el, momentul despre care vorbeam ca pe „sfârşitul regimului oligarhic care a dus ţara la dezastru".

Generalul Antonescu decide aşadar să participe alături de Germania la ofensiva anti-sovietică, pe 22 iunie 1941. Dl Racu îi dă voie, considerând că războiul pentru eliberarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord era unul legitim.

Ce a însemnat acest război? Iată mărturia unui participant de prim rang, generalul Platon Chirnoagă (*Cruciada contra Rusiei comuniste, 1941 – 1944*, text scris la 20 de ani după sfârşitul războiului, în exil):

„Războiul germano-român împotriva Rusiei sovietice a avut un caracter deosebit de alte multe războaie, purtate între naţiuni care aveau de revendicat, unele de la altele, teritorii naţionale smulse în alte împrejurări. Nu aveam în faţa noastră numai un vecin puternic şi hrăpăreţ, ci un adevărat monstru. O monstruozitate a pământului şi a omenirii. Crescută, prin cuceriri de ţări întregi, până la întinderi colosale, condusă de un regim de teroare şi însufleţită de o ideologie ateistă şi expansionistă, Rusia sovietică se prezenta în 1940 ca o imensă şi periculoasă necunoscută. (...) Oricum ar fi fost, pentru noi războiul ofensiv contra Rusiei însemna salvarea noastră ca stat independent şi ca naţiune liberă. De aceea, acest război a avut, pentru noi, chiar de la început, sensul unei cruciade pentru salvarea dreptului nostru, pentru salvarea libertăţii, pentru salvarea credinţei. Caracterul acesta de cruciadă s-a accentuat şi mai mult pe măsură ce războiul se prelungea şi pe măsură ce puterea monstrului, decimată în repetate rânduri, se refăcea mereu, devenea chiar din ce în ce mai mare, până ce a ajuns la o superioritate zdrobitoare.

Deşi Germania, ca forţă principală, a căutat să pună în evidenţă caracterul acesta de cruciadă, ura Occidentului faţă de naţional-socialismul german era atât de mare, încât şi Roosevelt şi Churchill au sprijinit pe Stalin, cu toate puterile lor, până la capitularea fără condiţii a Germaniei. (...) Pe toate lungimile de undă, în toată lumea, se trâmbiţau victoriile ruseşti. Şi în timp ce soldatul german şi soldatul român, încleştaţi în luptă cu fiara ateistă şi sălbatică, rezistau tot mai greu presiunii acesteia, occidentalii înălţau nesfârşite imnuri de laudă lui Stalin şi armatelor lui"[5].

Principalul reproş pe care dl Racu îl face politicii Mareşalului este trecerea Nistrului şi continuarea războiului în Est alături de germani, după ce Basarabia şi Bucovina de nord fuseseră eliberate.

Răspunsul care se poate da acestui reproş este că Mareşalul nici nu putea, în acel moment, să se desfacă de alianţa cu Germania, şi nici nu voia. Nu putea, practic, din motive de natură militară şi diplomatică, şi nu voia, din considerente de onoare.

Este ciudat ca dl Racu, care, atunci când vorbeşte despre momentul 1940, dă exemplul Poloniei şi exemplul Jugoslaviei, afirmând că sunt popoare care au ştiut să moară demn (sârbii „nu au prea ştiut ce înseamnă capitulare") însă atunci când vine vorba despre asumarea, peste Nistru, a războiului în care intrasem, preferă soluţii de genul „viclenia vulpii", „menajarea pe cât se putea a resurselor militare şi economice" etc. Deci, cum s-ar spune, două măsuri. Înţeleg că dl Racu ar fi preferat să dispărem ca stat în 1940, când orice rezistenţă era o nebunie, în schimb, în 1941, când situaţia ne era favorabilă, n-ar fi trebuit să „marşăm". Interesantă logică!

Este uşor să ai o astfel de viziune când ştii care a fost deznodământul acestui război. Însă dl Racu uită să plaseze decizia Mareşalului în context: în 1941, când a trecut Nistrul, întreaga Europă (cu excepţia ţărilor neutre: Portugalia, Spania, Suedia şi Elveţia) era sub dominaţie germană, Anglia era izolată, URSS nu părea să poată rezista prea mult, iar Statele Unite nu intraseră încă în război.

„Între timp – scrie istoricul german Andreas Hillgruber, în lucrarea sa de referinţă, Hitler, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu* –, Conducătorul Statului s-a hotărât definitiv să folosească armata română pentru a participa la război şi dincolo de hotarele Basarabiei. Ulterior, atât în

[5] în: Gh. Buzatu, *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, B.A.I., Iaşi, 1990, vol. II, pp. 425 – 427.

diferite memorii, cât şi în convorbiri purtate cu Conducătorul Statului, această hotărâre a fost aspru criticată de către Iuliu Maniu, şeful opoziției. Dar nici Maniu nu a oferit altă cale politică aplicabilă în condițiile date, din moment ce el însuşi susținuse cauza redobândirii Basarabiei şi a Bucovinei de Nord. Având în vedere superioritatea forței politice a Reichului, România nu putea ieşi din război în perioada aceea pentru a reveni la neutralitate"[6].

Gheorghe Barbul (diplomat, membru în cabinetul Mareşalului): „...Antonescu considera Rusia sovietică şi comunismul ca singurul mare pericol pentru România ! El a trecut Nistrul ca să lupte contra comunismului, a întreprins ceea ce a numit, cu o formulă, să zicem, emfatică, *cruciada contra comunismului*... Cruciada contra comunismului era idea lui centrală. Era convins că soarta României depinde de victoria asupra URSS-ului. Marea lui greşeală este că a crezut în această victorie... Pot să spun clar că Hitler nu l-a constrâns pe Antonescu să treacă Nistrul! Eventual, dacă rămâneam pe Nistru, dădeam şi noi câteva divizii şi atât ca să lupte mai departe, aşa cum au făcut de fapt ungurii. Antonescu însă a trecut premeditat Nistrul, în dorința de a termina o dată pentru totdeauna cu URSS-ul! De fapt cine şi-a ridicat glasul în 1941 împotriva trecerii Nistrului? În afară de Maniu, cred că nimeni. Regele Mihai şi-a vizitat trupele, care operau dincolo de Nistru, în Crimeea de pildă. Dar, după dezastrul de la Stalingrad şi de la Cotul Donului, criticile aduse lui Antonescu că a trecut Nistrul au venit din toate părțile. Cu alte cuvinte: *Cât timp lucrurile au mers bine, mai nimeni nu a protestat că am trecut Nistrul...*"[7].

Iuliu Maniu se ferise sa accepte raspunderile guvernarii în 1940, pretextând ca „este timpul militarilor", tot asa cum a evitat sa-si asume riscurile unei guvernari dupa lovitura de stat din 1944, la care a participat. Maniu a fost o personalitate istorica, dar mentalitatea sa era tot aceea a politicianului, care evita sa-si asume raspunderea în vremuri critice.

Mareşalul a avut în vedere şi problema onoarei rămânerii în alianța cu Germania, cât şi, pe de altă parte, oportunitatea participării în continuare la campania din Răsărit, în speranța că, la masa tratativelor de pace, ca putere învingătoare, România va putea formula anumite pretenții – în special, pe cea a recăpătării Ardealului de Nord. Dacă o astfel de gândire pare azi utopică, să nu uitam că, în cazul unui alt deznodământ al celui de-al doilea război mondial, ea s-ar fi putut dovedi providențială.

Iată cum se pronunța Antonescu însuşi asupra chestiunii trecerii Nistrului – din punctul de vedere, subiectiv, al onoarei şi demnității – în Consiliul de Miniştri din 5 septembrie 1941. Un citat de o importanță capitală:

„Istoria se scrie cu spada. Anul trecut ne-au luat ruşii Bucovina. Noi luptăm acum să rămână Bucovina în stăpânirea Neamului Românesc. Dacă n-avem aliați puternici, care să aibă unitate de interes, şi aşa o pierdem. Nu putem rezista față de aceştia, de la Est. De aceea a trebuit ca, în tot timpul vieții noastre istorice, să facem o necontenită echilibristică. Am pierdut ceea ce am pierdut prin politica Regelui Carol [este vorba despre Carol al II-lea – *nota mea*, DF]. Dacă ştiam să ne adaptăm la timp situației politice din Europa, nu pierdeam nimic. Dar nu ne-am adaptat la timp. Noi am făcut sentimentalism în politică, chiar când a fost vorba de apărarea vieții Neamului Românesc. Am făcut mereu sentimentalism, pentru că suntem filofrancezi – şi am pierdut granițele Neamului Românesc –, pentru că am fost filoenglezi – şi am pierdut hotarele țării noastre! Noi, filofrancezi! Dar nici nu ştie țăranul ce este aceea. Nici nu i-a văzut în pictură măcar, nici pe francezi, nici pe englezi. Noi trebuie să fim filoromâni şi să ştim cum să ne putem apăra granițele. În circumstanțele internaționale de azi, pe ce ne putem sprijini situația noastră? Pe germani. Nu ne sprijinim pe Germania, suntem sfârtecați. Dacă o făceam la timp, scăpam Statul Românesc. Şi în lupta pe care o purtăm, puteam eu, când se băteau germanii cu ruşii, după ce am luat

[6] Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relațiile germano-române (1938 – 1944)*, Humanitas, Bucureşti, 1994, pp. 173 – 174.

[7] Liviu Vălenaş, *Mareşalul Ion Antonescu şi frontul secret. Convorbiri cu Gheorghe Barbul*, Editura Vremea, Bucureşti, 2001, pp. 27 – 28.

Basarabia, puteam să mă opresc? Sau să fi făcut cum spun unii: să fi aşteptat, că ne-ar fi dat-o, la pace, englezii? Puteam să stau cu braţele încrucişate, când germanii se băteau cu ruşii şi să aştept ca să ni se dea Basarabia de către englezi? Şi dacă am pornit la luptă, fără Germania nu ne puteam lua Basarabia. Bravura soldatului român? Priceperea generalului Antonescu? Sunt mofturi. Putea să fie generalul Antonescu de un miliard de ori mai priceput şi soldatul român de un miliard de ori mai brav: Basarabia şi Bucovina nu le luam de la ruşi. Şi după ce le-am luat cu ajutorul armatei germane, puteam să le opresc la Nistru? Puteam eu să spun: Eu mi-am luat partea mea, mă opresc aici? Ca şi doi ţărani, care pun ce au împreună ca să-şi are locul şi după ce unul şi-a arat, să spună celuilalt: Eu nu te mai ajut, fiindcă mi-am făcut treaba mea. Dar aceasta n-o fac nici doi ţărani. Şi atunci cum mi se poate pretinde să fac eu aceasta, pe plan militar? Ar însemna să dezonorez şi Armata şi poporul român pe veci. Ar fi o dezonoare pentru noi, să mă fi dus până la Nistru şi să le fi spus nemţilor apoi: la revedere. Vedeţi în ce stare de decadenţă se găseşte conducerea acestui Stat, dacă se găsesc între conducători oameni cu o astfel de mentalitate, care ne cer să lăsăm pe nemţi să se bată şi noi să aşteptăm de la englezi Basarabia şi Bucovina. Se înşeală cine crede că ne-ar fi dat cineva Basarabia şi Bucovina, dacă nu ne-am fi bătut pentru ele cu ruşii“[8].

Problema războiului cu englezii şi americanii

Dl Racu afirmă că mareşalul Antonescu „a găsit de cuviinţă să poarte război cu nişte americani care nu s-au atins niciodată de teritoriul patriei noasstre şi nici nu aveau de gând“. Dacă o luăm cronologic, anglo-americanii au fost primii agresori, prin vocea Marii Britanii, care ne somează să ne retragem trupele dincoace de Nistru, apoi ne declară război la 7 decembrie 1941. După câteva zile, la 12 decembrie, România declară, simbolic, război Statelor Unite. Însă tot Statele Unite au fost primele care au agresat ţara noastră, prin operaţiunile „Halpro“ din 1942, „Tidal Wave“ din 1943, iar apoi prin bombardamentele sălbatice şi sistematice din aprilie până în august 1944. Noi nu am făcut decât să ne apărăm ţara. În ce priveşte caracterul ucigător al acestor agresiuni anglo-americane asupra României, îl trimit pe dl Racu la articolele mele din ciclul „Centenar Dan Vizanty“, publicate în numerele 86 şi 87 din ROST, în care am arătat pe larg ce s-a întâmplat atunci, câte mii de morţi a făcut numai bombardamentul de la 4 aprilie 1944 asupra Bucureştiului, cum americanii mitraliau populaţia civilă din sate şi oraşe, cum atacau obiective civile fără apărare (de pildă, automobile care circulau pe şosele sau trenuri de călători), cum englezii aruncau bombe noaptea în centrul Bucureştiului, şi aşa mai departe.

În viziunea mareşalului Antonescu, războiul purtat de români a fost unul strict anti-sovietic. A spus-o explicit.

„În răspunsul său la ultimatumul englez [1 decembrie 1941, *nota mea*, DF], guvernul român

[8] *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. IV (iulie – septembrie 1941), ediţie de Marcel-Dumitru Ciucă şi Maria Ignat, Arhivele Naţionale ale României, Bucureşti, 2000, pp. 568 – 569.

arătase în mod clar sensul luptei armatei române. Spre marea nemulțumire a germanilor, el insista într-un document care trebuia să devină public asupra aspectului unilateral al războiului. El nu era îndreptat decât împotriva Rusiei. (...) «Eu sunt aliatul Reich-ului împotriva Rusiei. Sunt neutru între Marea Britanie şi Germania. Sunt pentru americani contra japonezilor» spuse Antonescu ziariştilor pe care îi adunase din nou pentru a le indica linia pe care presa trebuie să o adopte"[9].

Sintagma de „război sfânt"

Firește, în sens strict teologic, nu știu dacă vreun război, oricât de legitim ar fi el, poate fi numit „sfânt". Dl Racu se arată revoltat de reluarea, de către mine, a acestei sintagme folosite de propaganda română şi germană în timpul războiului (o variantă era „cruciada împotriva comunismului"). Ceea ce am spus în articolul precedent a fost că, pentru noi românii, acest război a fost într-adevăr sfânt (în sens larg, nu strict teologic) fiindcă a fost purtat pentru dezrobirea provinciilor noastre de la Est răpite de sovietici în 1940. Am spus „sfânt" în sens larg, tot aşa cum s-ar putea spune că legătura dintre neamul românesc şi teritoriul său național este una indestructibilă, organică, „sfântă", iar apărarea acestui teritoriu, o datorie la fel de sacră.

În sens larg deci, dar şi în sens precis: să nu uităm că administrația românească redeschidea bisericile ortodoxe din Rusia şi Ucraina, oamenii dezgropau icoane vechi şi le aşezau din nou în bisericile care fuseseră pângărite, transformate în magazii, iar acum erau resfințite și redate cultului pravoslavnic. Să nu uităm cum ruşii erau botezați în masă, de către preoții militari români, fiindcă asta nu fusese posibil sub Stalin. Şi îmi vine acum în gând şi gestul mitropolitului rus Nicolae al Rostovului, care, o dată cu retragerea armatelor româno-germane, a preferat şi el să vină la Bucureşti, stabilindu-se la Mânăstirea Cernica, împreună cu părintele Ioan Culîghin, care a avut rolul său, cunoscut, în mişcarea Rugului Aprins de la Mânăstirea Antim. Poate că acest gest spune ceva.

Dl Racu vorbeşte despre războiul „dintre doi draci" (Stalin şi Hitler), trăgând de aici concluzia că acest război nu poate fi numit „sfânt". Este ciudat că dl Racu nu se plasează, afirmând acest lucru, pe poziția României, ca putere beligerantă, ci îi vede numai pe cei „doi draci". Eu am spus că războiul *românesc*, antisovietic, era cu adevărat un război sfânt, adică drept, şi când am scris acest lucru am spus-o în calitate de român, nu m-am închipuit a fi nici neamț, nici sovietic. Am pus problema strict din punct de vedere românesc.

Comparația cu Serbia și contabilitatea morților

Dl Racu manifestă o admirație fără rezerve față de Serbia şi sârbi, pe care îi dă mereu drept contra-exemplu pentru români: românii sunt laşi, sârbii curajoşi; românii au dat de trei ori mai puțini morți decât sârbii, deşi au o populație dublă față de aceştia; românii au o capacitate naturală de „a fenta istoria" în timp ce sârbii nu au prea ştiut ce este aceea capitulare.

Mărturisesc că şi eu îi privesc cu simpatie pe sârbi şi le respect istoria, atât de plină de vitregii. Dar să nu exagerăm şi să facem din acest popor un etalon al virtuților pe care trebuie să le aibă o națiune. Dacă Serbia este singurul stat balcanic care se poate mândri că a avut, în timpurile noastre, o dinastie autohtonă, se uită de obicei să se specifice că a avut nu una, ci două, Obrenovici şi Karagheorghevici, care s-au tot luptat între ele în secolele XIX şi XX, succedând una alteia de câteva ori. Să nu uităm apoi tratamentul rău pe care sârbii l-au rezervat întotdeauna minorității române şi aromâne de pe teritoriul lor. Să nu uităm naționalismul feroce care i-a făcut să fie antipatizați de toate popoarele din jur, fie ele ortodoxe, catolice sau musulmane. Fiindcă, din câte ştiu, nici bulgarii, nici albanezii, nici ungurii, nici croații şi nici slovenii nu prea îi iubesc. În problema provinciei Kossovo, mărturisesc că sunt de partea sârbilor, dar nu mă pot opri să gândesc că nici ura

[9] Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*¸ Editura Pro Historia, Bucureşti, 2001, pp. 124 – 125.

albanezilor nu va fi izvorât din senin şi că, în genere, resentimentele au o cauză. A îi considera pe sârbi eterne victime, un popor model, care a rezistat întotdeauna eroic tuturor loviturilor, şi în comparaţie cu care noi, românii, ar trebui eventual să intrăm în pământ de ruşine, mi se pare o optică grotescă. Îi propun dlui Racu, îl legătură cu aceşti minunaţi sârbi ortodocşi, pe care îi laudă că au izgonit pe „regele trădător" (de fapt, era vorba de regentul Paul şi nu de rege) care voia să alieze în 1941 ţara cu Germania nazistă, să-şi amintească episodul de la 1903. Acelaşi popor minunat, un alt rege sârb care trebuia înlăturat: Alexandru Obrenovici. Motivul? Se căsătorise cu o femeie cu 15 ani mai în vârstă, regina Draga, de origine foarte modestă şi incapabilă să-i dăruiască urmaşi. Drept care, în noaptea de 10 iunie 1903, un grup de ofiţeri năvăleşte în palatul regal de la Belgrad, îi caută pe rege şi pe regină câteva ore, şi după ce îi dibuiesc în încăperea unde se ascunseseră înspăimântaţi, îi împuşcă şi îi măcelăresc la propriu, cu săbiile, şi le aruncă cadavrele, dezbrăcate şi mutilate, pe ferestrele palatului. Această atrocitate a fost privită cu *satisfacţie* de opinia publică sârbă. Acesta este modelul propus de dl Racu? Am cel puţin satisfacţia că noi, românii, nu am procedat aşa cu nici un suveran, oricâte am fi avut să-i reproşăm.

Campania din Vest

Este dincolo de orice îndoială faptul că meritele ostaşilor români care au luptat în Vest nu sunt cu nimic mai prejos decât ale celor care luptaseră în Est, cu atât mai mult cu cât, în cea mai mare parte, este vorba despre aceiaşi oameni. Şi bunicul meu, lt. Gheorghe Vrânceanu, a luptat în vest, până în decembrie 1944, iar un frate de-al său a murit în luptele de la Oarba de Mureş, în 1944, pentru eliberarea Transilvaniei. Deci insinuările dlui Racu sunt fără sens. Ceea ce este însă limpede este faptul că alianţa noastră cu URSS nu semăna deloc cu alianţa cu Germania, că, spre deosebire de germani, ruşii s-au amestecat în ordinea noatră internă, ne-au impus un regim care a răsturnat întreaga structură politică, socială, economică şi chiar culturală şi sufletească a neamului românesc. După 23 august 1944, am fost o ţară ocupată, cu tot mai puţină putere de decizie. Desigur, lupta pentru dezrobirea Ardealului de Nord a fost la fel de legitimă ca şi cea pentru eliberarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord, însă după 25 octombrie 1944, în continuare, se poate spune fără a greşi că armata română a fost târâtă spre vest fără drept de replică. În timp ce soldaţii români mureau în lupta contra Germaniei naziste, la noi acasă, la Bucureşti, guvernul Rădescu era răsturnat şi Vîşinski impunea primul guvern comunist.

Vae victis!

Pot fi împărţiţi beligeranţii în buni şi răi? Negreşit, germanii au comis atrocităţi în teritoriile ruseşti ocupate. Dl Racu îşi exprimă de câte ori poate o aversiune personală faţă de conducătorii Puterilor Axei. Domnia sa înclină, în mod evident, spre soluţia Aliaţilor, şi afirmă că, pentru noi, „singura variantă decentă în ceea ce ne privea era varianta anglo-americană". Teoretic, negreşit, nu pot să nu fiu de acord cu dl Racu. Ba cred că pentru noi şi mai minunate ar fi fost varianta australiană, cea canadiană şi, poate, cea paraguayană. Ceea ce îi scapă din vedere dlui Racu este că noi nu cu aceştia aveam frontieră, ci cu ruşii. Şi, de asemenea, că oricâte tratative am fi încercat să purtăm cu anglo-americanii, ei veneau la pachet cu sovieticii. Este de notorietate ideea anglo-americanilor de a nu negocia nici un fel de armistiţiu separat, ci numai împreună cu gloriosul lor aliat, Stalin.

Şi, dacă tot este să vorbim despre „buni" şi „răi", iar cei buni ar fi Aliaţii (câştigătorii războiului), nu pot să nu mă gândesc la bombardarea oraşelor Germaniei şi Japoniei, la bombele democraţiilor occidentale liberale care au căzut peste femeile şi copiii din Dresda, la bombele atomice care au căzut peste femeile şi copiii din Hiroshima şi Nagasaki... în nişte momente în care deznodământul era clar şi aceste masacre inutile ar fi putut fi evitate.

Iată ce propunea Churchill, reprezentant al „variantei decente", în iulie 1944, generalului Hastings Imay: „Vreau să reflectaţi foarte serios

asupra acestei chestiuni a gazelor asfixiante [asupra populației civile din orașele germane, ca răspuns la folosirea de către nemți a rachetelor V1 și V2 – *nota mea*, DF]. Este absurd a lua în considerare moralitatea în această afacere, când toată lumea le-a folosit pe parcursul ultimului război, fără să existe proteste din partea moraliștilor sau a Bisericii (...). Este vorba pur și simplu de o modă, comparabilă cu evoluția lungimii fustei femeilor. Vreau să se examineze la rece cât de rentabilă ar fi utilizarea gazelor asfixiante (...). Nu trebuie să ne lăsăm mâinile legate de principii neghioabe".

Problema autoculpabilizării

În textul dlui Racu, mă tem că există și această tendință. Este subțire, limita dintre privirea onestă și lucidă a propriilor defecte și scăderi (naționale) și căderea, pe nesimțite, într-o autoînvinovățire menită să spulbere orice idee de patriotism sau naționalism (nu-i așa că termenii în sine au început să sune desuet? Dacă spui „patriotism" te gândești automat la ceva legat de propaganda de pe vremea lui Ceaușescu, când de fapt, ce poate fi mai firesc decât să-ți iubești patria și națiunea din care faci parte?). Îți poți iubi țara cu durere, îi poți vedea și înfiera toate defectele, dar acest lucru te doare în primul rând pe tine, cel care vezi, simți și vorbești ori scrii despre asta. Este cazul lui Cioran, cu *Schimbarea la față a României*. Pentru că altfel, a pune diagnostice *ex cathedra*, detașat și cu superioritate, a „demitiza" pe bandă rulantă totul, ajunge într-adevăr la limita blasfemiei. Dan Puric ar zice: nu îți poti privi critic nici mama, nici Biserica... Aș adăuga: nici pe frații morți pe câmpurile de luptă, oricât de „subțire" ar fi numărul lor în comparație cu orice neam străin...

În articolul precedent, îi reproșam dlui Racu ireverența față de neamul românesc. Mă așteptam la o tresărire. Dimpotrivă, domnia sa recidivează și, încercând să demonstreze că nu este așa, repetă aceleași idei: „Îl trimit pe dl Focșa la o lecturare mai atentă a textului meu, în care eu vorbesc de lașitatea poporului român în ansamblul său", „...Deși cu siguranță se găsesc pe fața pământului și popoare mai puțin curajoase decât noi". Chiar adevărat de-ar fi, este totuși jenant să scrii așa ceva despre poporul în mijlocul căruia te-ai născut. Mai mult: este de prost gust.

Pentru generațiile de la 1848, 1877, 1918, 1941... sintagma „neamul românesc" avea ceva solemn, care impunea, ceva într-adevăr sacru. Acum facem exces de spirit critic, și în acest fel ne secătuim, cădem într-un intelectualism steril, fad, plicticos și rece.

Uitasem, în zilele noastre nu prea se mai vorbește despre „neamul românesc". Am devenit „populație".

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST *pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele:*
Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti.
Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs.
Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia – **epuizat**
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – **epuizat**
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – **epuizat**
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – **epuizat**
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – **epuizat**
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea - **epuizat**
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu - **epuizat**
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Părăian
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat luiIoan Ianolide
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Mândiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan
Nr. 61 – martie 2008, dedicat lui Dan Botta
Nr. 62 – aprilie 2008, dedicat Maicii Mihaela Iordache
Nr. 63 – mai 2008, dedicat Mitropolitului Nicolae Colan
Nr. 64 – iunie 2008, dedicat Aspaziei Oţel Petrescu
Nr. 65 – iulie 2008, dedicat Părintelui Mina Dobzeu
Nr. 66 – august 2008, dedicat Mariei Brâncoveanu
Nr. 67 – septembrie 2008, dedicat Părintelui Chesarie Gheorghescu
Nr. 68 – octombrie 2008, dedicat Părintelui Marcu de la Sihăstria
Nr. 69 – noiembrie 2008, dedicat lui George Racoveanu
Nr. 70 – decembrie 2008, dedicat lui Constantin Oprişan
Nr. 71-72 – ianuarie-februarie 2009, dedicat lui Gheorghe Stănescu
Nr. 73 – martie 2009, dedicat lui Grigorie Leu
Nr. 74 – aprilie 2009, dedicat Părintelui Cleopa
Nr. 75-76 – mai-iunie 2009, dedicat lui George Popescu Glogoveanu
Nr. 77 – iulie 2009, dedicat lui Petru C. Baciu
Nr. 78 – august 2009, dedicat părintelui Dimitrie Bejan
Nr. 79 – septembrie 2009, dedicat monahului Atanasie
Nr. 80-81 – octombrie-noiembrie 2009, dedicat părintelui Roman Braga
Nr. 82 – decembrie 2009, dedicat lui J. V. Iamandi
Nr. 83-84 – ianuarie-februarie 2010, dedicat părintelui Vasile Vasilachi
Nr. 85 – martie 2010, dedicat lui Silviu Dragomir
Nr. 86 – aprilie 2010, dedicat lui Nicu Naum
Nr. 87 – mai 2010, dedicat Olgăi Greceanu

ACESTA NU ESTE UN SPECTACOL
SAU DACĂ VREI, ESTE CEL MAI INTENS SPECTACOL PE SCENA VIEȚII.
16 PATURI ÎN PLUS ÎNTR-O NOUĂ CLĂDIRE VOR AJUTA FUNDAȚIA SFÂNTA IRINA SĂ ÎNGRIJEASCĂ PESTE 2000 DE OAMENI BOLNAVI DE CANCER, ÎN FIECARE AN.

DONEAZĂ ACUM! SUNĂ LA:

0900900063 PT. 3EURO
0900900060 PT. 10EURO

Numai în rețeaua Romtelecom.

Direct în contul Fundației:
RO11PIRB42017007500001000
Piraeus Bank, sucursala Carol

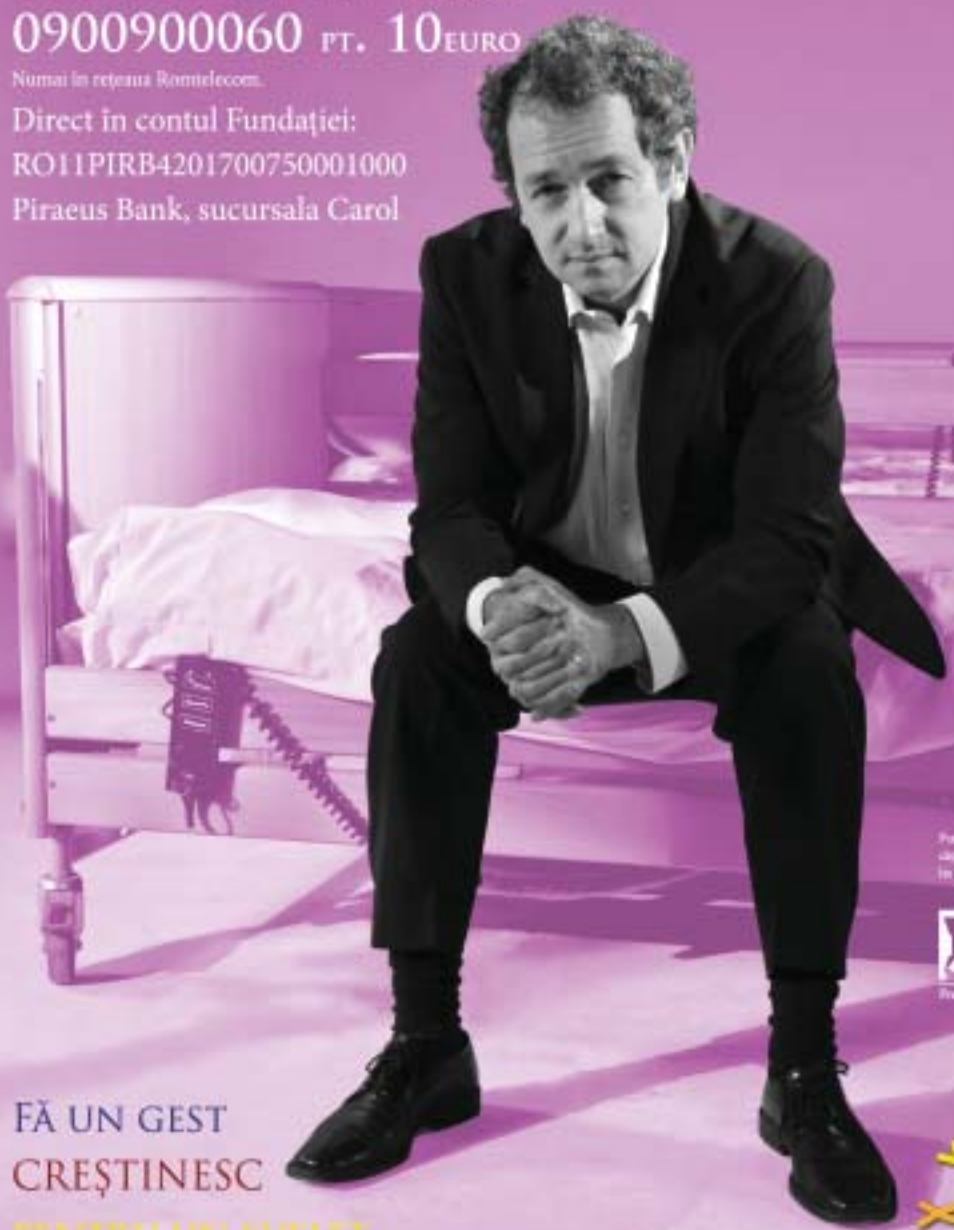

Fundația Sfânta Irina câștigătoare la secția sănătate în 2008 și 2009

GALA SOCIETĂȚII CIVILE
Premiile societății civile

Campanie concepută de United Marketing + Partner, www.unitedcom.org

FĂ UN GEST
CREȘTINESC
PENTRU UN SUFLET
ROMÂNESC

www.sfantairina.ro

FUNDAȚIA SFÂNTA IRINA
CENTRUL DE ÎNGRIJIRI PALIATIVE